

Raadsvoorstel

Registratienr. 4305916 Steller/telnr. Criens/ 8453 Bijlagen 8

Onderwerp Beheerplannen begraafplaatsen

Classificatie Openbaar Geheim

Vertrouwelijk

Portefeuillehouder

Seton

Raadscommissie

Voorgesteld raadsbesluit

De raad besluit:

- I. kennis te nemen van de beheerplannen van de begraafplaatsen;
- II. de totale kosten voor de eenmalige beheermaatregelen te bepalen op € 586.000,-;
- III. hiervan € 357.000,- te onttrekken uit de "reserve afkoopsommen onderhoud graven" en de overige € 229.000,- ten laste te brengen van de reguliere onderhoudsbudgetten begraafplaatsen, verspreid over de jaarschijven 2014 tot en met 2017;
- IV. de gemeentebegroting 2014 overeenkomstig te wijzigen.

Samenvatting

Op 25 januari 2012 heeft u de structuurvisie "Een graf in Stad" vastgesteld. Hierbij hebt u het college opdracht gegeven "per begraafplaats een beheervisie op te stellen uitgaande van het eindbeeld en rekening houdend met de verschillende waarden en het kostenaspect". Dit voorstel omvat deze beheervisie. U vindt in de bijlagen de afzonderlijke beheerplannen, waarin we per begraafplaats aangeven welke maatregelen we treffen om aan de doelstellingen in de structuurvisie te voldoen en hoe we dit bereiken. Dit op het gebied van het beheer en het onderhoud van deze begraafplaatsen.

Vervolg voorgesteld raadsbesluit

Aanleiding en doel

In de structuurvisie "Een graf in Stad" is het beleid vastgelegd om het begraven op de langere termijn te waarborgen met respect voor de culturele betekenis van het begraafritueel en de cultuurhistorische betekenis van onze begraafplaatsen. In de beheerplannen werken we dit beleid voor de begraafplaats Selwerderhof (inclusief de noodbegravingplaatsen Klein Selwerderhof I en II), de Zuiderbegravingplaats, de Noorderbegravingplaats, begraafplaats Hoogkerk-Oud, Hoogkerk-Nieuw, Esserveld en Noorddijk in praktische zin verder uit. Dit doen we door voor elke begraafplaats de historische context en het toekomstbeeld te beschrijven. Vervolgens bepalen we de maatregelen die we nemen om dit toekomstbeeld te garanderen en besluiten we met het opsommen van de reguliere onderhoudskosten.

Begraafplaatsen hebben een betekenis die uitstijgt boven de plek om een overledene te begraven en te herdenken. Naast de waarde die nabestaanden hechten aan een graf heeft de begraafplaats als zodanig ook waarde voor de maatschappij. Omdat de dynamiek van begraafplaatsen laag is in verhouding met de rest van de stad, dienen deze plekken in hun bijzondere parkachtige omgeving als rustpunten in de hectiek van het stedelijk leven. Met het vastleggen van maatregelen bepalen we hoe we dit ook in de toekomst behouden en waar mogelijk versterken. We hanteren daarbij onder meer de volgende doelstellingen:

- we handhaven de huidige hoge beeldkwaliteit op de begraafplaatsen;
- we behouden en benadrukken de landschappelijke en (cultuur)historische waarden en versterken, waar nodig, de ecologische kwaliteit;
- de gemeentelijke beleidskaders, (financiële) randvoorwaarden en taakstellingen zijn onverminderd van toepassing.

De beheerplannen zijn leidraad voor het beheer en onderhoud.

Kader

De beheerplannen vormen een deeluitwerking van de structuurvisie "Een graf in Stad" die op 25 januari 2012 is vastgesteld. Vooral de opdracht om per begraafplaats "een beheervisie op te stellen uitgaande van het eindbeeld en rekening houdend met de verschillende waarden en het kostenaspect".

Bij het bepalen van de maatregelen houden we rekening met de bezuinigingsdoelstellingen conform het gestelde in de Gemeentebegroting 2014, bijlage II Bezuinigingsvoorstellen 2014-2017 onder punt 65, "Verlagen BORG-niveau begraafplaatsen naar laag".

Argumenten en afwegingen

Zoals gezegd zijn de beheerplannen een praktische uitwerking van de doelstellingen in de structuurvisie. Voor het bepalen van de nodige maatregelen maken we onderscheid in de volgende beheeraspecten:

1. de landschappelijke en cultuurhistorische facetten;
2. de maatregelen voor het versterken van de natuurwaarden;
3. de maatregelen op het gebied van functionaliteit;
4. de maatregelen als gevolg van uitgesteld onderhoud;
5. het regulier onderhoud.

De hoofdmaatregelen per beheeraspect staan in bijlage 8 - Totaaloverzicht eenmalige beheermaatregelen. De detailuitwerking is in de afzonderlijke beheerplannen verwerkt.

Ad 1.

De landschappelijke en cultuurhistorische facetten.

Behoud landschappelijke waarden.

We beschrijven in elk beheerplan de landschappelijke aspecten zoals het ontwerp, de ligging en inrichtingskenmerken. Het beheer van de begraafplaatsen is gericht op het behoud en waar nodig herstellen of versterken van deze landschappelijke waarden.

Cultuurhistorische maatregelen.

Uit cultuurhistorisch oogpunt willen wij bijzondere grafmonumenten bewaren. Daarom doen we op elke begraafplaats op detailniveau nader cultuurhistorisch onderzoek. Het cultuurhistorisch onderzoek doen we zoveel mogelijk met betrokken vrijwilligers. Het leidt tot het aanwijzen van te behouden waardevolle graven

en grafmonumenten. Op elke begraafplaats plaatsen we vervolgens een cultuurhistorisch informatiebord hierover. Als nabestaanden of anderen (vrijwilligers, stichtingen of verenigingen) waardevolle grafmonumenten niet meer onderhouden, dan doen wij dit. Na de bovengenoemde inventarisatie bepalen we of en in hoeverre hier extra onderhoud op moet worden gepleegd. We denken hierbij bijvoorbeeld aan het conserveren van waardevolle metalen hekwerken, het repareren van natuurstenen onderdelen of het leesbaar maken van de grafteksten. De overige niet als cultuurhistorisch waardevol aangemerkte graven geven we over aan de "tand des tijds". Dit uiteraard voor zover er geen onderhoudsverplichting op rust. De huurgraven op begraafplaats Selwerderhof verwijderen we na afloop van de huurtermijnen.

We vinden het belangrijk dat ook op het Selwerderhof de historische ontwikkeling ten aanzien van de vormgeving van grafmonumenten zichtbaar blijft. We richten hiervoor een aparte plek in. Hier plaatsen we grafmonumenten die deze historische ontwikkeling laat zien. Uiteraard vragen we, waar nog mogelijk, de nabestaanden om toestemming.

Ad 2.

De maatregelen voor het versterken van de natuurwaarden.

Voor het opstellen van de beheerplannen hebben we de natuurwaarden van de begraafplaatsen geïnventariseerd, aansluitend op ons beleid met betrekking tot de ecologie. Voor elke begraafplaats beschrijven we deze natuurwaarden en vermelden de specifieke maatregelen die we treffen om dit te behouden of te versterken. Bepalend hierbij is uiteraard ook het doelsoortenbeleid. Daarom staan in de afzonderlijke beheerplannen de beoogde doelsoorten die we nastreven. De maatregelen voor behoud of het versterken van de natuurwaarden verschillen dus per begraafplaats.

Ad 3.

De maatregelen op het gebied van functionaliteit.

We treffen maatregelen om het beheer en onderhoud gemakkelijker en goedkoper te maken. Dit mede gezien de bezuinigingstaakstelling van € 100.000,- voor 2014 en verder. Hierbij zorgen we er voor dat we de uitstraling of beleving van de begraafplaatsen niet aantasten. De verandering leidt dus nergens tot lagere beeldkwaliteit. Eén van de maatregelen betreft bijvoorbeeld het verlagen van de hagen op sommige locaties. Hierdoor is de inzet van zwaar materieel niet meer nodig en kunnen we het onderhoud met eigen middelen uitvoeren.

Ad 4.

De maatregelen als gevolg van uitgesteld onderhoud.

We hebben bepaalde (groot) onderhoudsmaatregelen, in afwachting van de structuurvisie met de hieruit voortvloeiende inzichten uitgesteld. Dit pakken we nu weer op. Zo zijn diverse paden op de begraafplaatsen aan vervanging toe. Waar dit mogelijk is vervangen we de halfverharding van de paden door asfalt met steensplit als toplaag. Hiermee verminderen we het padenonderhoud en is chemische onkruidbestrijding hierop niet langer nodig. Het is niet noodzakelijk en op sommige locaties niet mogelijk alle halfverharding door asfalt te vervangen. Niet nodig omdat sommige paden minder onkruidgroei hebben als gevolg van de ligging (zon) en betredingsfrequentie. Niet mogelijk bijvoorbeeld in verband met de groeiplaats van de bomen (verstikking van de wortels).

Ad 5

Regulier onderhoud.

In elk beheerplan beschrijven we de reguliere onderhoudsmaatregelen op de begraafplaats. Hierbij gelden de kwaliteitseisen die beschreven staan in het Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG). Hierin is het BORG-kwaliteitsniveau van de begraafplaatsen aangeduid als "voldoende (functioneel)". Met ingang van 2014 verlagen we, conform de "Bezuinigingsvoorstellen 2014-2017", het standaard kwaliteitsniveau van het parkdeel (dus niet het kwaliteitsniveau van de graven zelf) naar "laag". De onderhoudsmaatregelen stemmen we hierop af. We zorgen ervoor dat we geen afbreuk doen aan sfeer en functie van de begraafplaats zelf. Daarom passen we deze maatregelen alleen toe op niet-zichtlocaties (het bosplantsoen, de heestervakken en gazons aan de randen van de begraafplaats en dergelijke). We behouden op de zicht- en verblijfslocaties dus het huidige onderhoudsregiem.

Het BORG-systeem omschrijft in grote lijnen welke kwaliteit er voor de diverse beheerfacetten geldt. Voor de begraafplaatsen gaan we in 2014 de kwaliteitsnormeringen verder uitdiepen en specificeren. Hierbij gaan we beeld- en resultaatgericht werken. Op elke begraafplaats stellen we dan de kwaliteitsnorm per vak en per beheergroep vast. Vervolgens bepalen we het onderhoudsregiem van de beheergroep in het

betreffende vak. We beogen hiermee een efficiëntie-slag en daarmee een mogelijke verdergaande kostenbesparing op het onderhoud.

Maatschappelijk draagvlak en participatie

De beheerplannen zijn een praktische uitwerking van de structuurvisie en betreffen het beheer en onderhoud op de begraafplaatsen. Hierbij zetten we in om de hoge beeldkwaliteit te behouden op de zichtlocaties, benadrukken de landschappelijke en (cultuur)historische waarden en versterken de ecologische kwaliteit.

Het beheer en onderhoud van begraafplaats Leegkerk dragen we over aan de Stichting Oude Groninger Kerken/Groninger Landschap. Voor het onderhoud van begraafplaats Hoogkerk-Oud zoeken we een samenwerkingsverband met de plaatselijke belangenverenigingen. De eerste contacten met de Historische Vereniging Hoogkerk hierover zijn positief ontvangen.

Financiële consequenties

De totale kosten van de beheermaatregelen die voort vloeien uit de structuurvisie "Een graf in Stad" bedragen € 586.000,- (zie bijlage 8). Het vervangingsonderhoud op de begraafplaatsen is deels uitgesteld in afwachting van de inzichten naar aanleiding van de structuurvisie. De vrijvallende middelen zijn de laatste jaren toegevoegd aan de reserve "afkoopsommen onderhoud begraven". Daarom stellen we voor om € 357.000,- te onttrekken uit de genoemde reserve. De overige kosten ad. € 229.000,- nemen we mee in de jaarlijkse onderhoudsprogramma's van Stadsbeheer. We spreiden de kosten hiervan over de jaarschijven 2014 tot en met 2017.

Begrotingswijziging 2014							
Naam voorstel		Beheerplannen begraafplaatsen					
Incidenteel / Structureel		Incidenteel					
Soort wijziging		Exploitatie					
Financiële begrotingswijziging	Diens	Lasten	Baten	Saldo	Toevoeging reserve	Onttrekking reserve	Saldo
9.1 Kwaliteit van de leefomgeving leefon SB		357		357-		357	-
Totalen begrotingswijziging		357	-	357-	-	357	-

Overige consequenties

Geen

Vervolg

De eenmalige beheermaatregelen voeren we uit in de jaarschijven 2014 tot 2017. De planning hiervan staat vermeld in bijlage 8 - Totaaloverzicht eenmalige beheermaatregelen.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
dr. R.L. (Ruud) Vreeman

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

BEHEERPLAN ZUIDERBEGRAAFPLAATS

Gemeente Groningen
Stadsbeheer, februari 2014

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In het voorjaar van 2012 is de structuurvisie 'Een graf in Stad' door de Raad van de gemeente Groningen vastgesteld. In deze structuurvisie zijn de algemene beleidsuitgangspunten met betrekking tot de Groninger begraafplaatsen beschreven. Dit op het gebied van de capaciteit en de keuzevrijheid van het begraven als ook het toekomstbeeld van de begraafplaatsen. Om dit toekomstbeeld te realiseren en de kwaliteit van de begraafplaatsen naar de toekomst te garanderen stellen we per begraafplaats een beheerplan op.

Dit beheerplan betreft de maatregelen voor de **Zuiderbegraafplaats**

1.2 Doelstelling

Dit beheerplan beschrijft de huidige en toekomstige waarde van de begraafplaats en de concrete maatregelen die nodig zijn om deze waarden te behouden of te bereiken. Dit voornamelijk op het gebied van het beheer en onderhoud van de verschillende voorzieningen op en van de begraafplaats.

1.3 Begrenzing

Dit beheerplan omvat de Zuiderbegraafplaats, gelegen tussen de oprit naar de Weg der Verenigde Naties, de Hereweg, het Fongerspad en de waterpartij achter de begraafplaats. De waterpartij zelf maakt hier geen onderdeel van uit.

Het onderhoud aan de opstallen is niet in dit beheerplan opgenomen. Deze zijn in beheer bij de afdeling gebouwenonderhoud van RO/EZ.

Ook de wet en regelgeving rond het uitgeven van graven, de grafdelving, het begraven, het verstrooien van as en het plaatsen van grafstenen, grafbedekkingen en dergelijke zijn geen onderdeel van dit beheerplan.

3 Beleidskaders

Belangrijk uitgangspunt bij het opstellen van dit beheerplan zijn de beschikbare beleidskaders en de onderlinge samenhang. Deze beleidskaders geven de gewenste richting aan ten aanzien van functie, inrichting en beheer.

3.1 Wet op de lijkbezorging

Het begraven en cremeren van overledenen en het beheer van begraafplaatsen zijn ingebed in wet- en regelgeving. De belangrijkste zijn:

- De wet op de lijkbezorging (WLB) 1991, gewijzigd 1 januari 2010.
- De Verordening op de gemeentelijke begraafplaatsen van Groningen 2011, waarin de rechten en plichten bij het begraven op de gemeentelijke begraafplaatsen is geregeld;
- De jaarlijks aan te passen Verordening begrafenisrechten gemeentelijke begraafplaatsen;

3.2 Structuurvisie 'Een graf in Stad'.

Wij willen zorgen dat begraven in Groningen sociaaleconomisch en in ruimtelijk opzicht gericht blijft op de wensen en mogelijkheden van de toekomst, en tegelijkertijd de waarden behouden die het verleden ons heeft toevertrouwd. Naast algemene beleidsuitgangspunten, zoals het garanderen van voldoende capaciteit, keuzevrijheid en de harmonisering van tarieven, bevat de visie ook een analyse en toekomstbeeld voor elke begraafplaats afzonderlijk. Daarmee verwoordt deze visie hoe wij de 'zachte' en 'harde' wensen rond het begraven in onze stad voor de toekomst willen waarborgen.

3.3 Groenstructuurvisie 'Groene pepers'.

De groenstructuurvisie 'Groene Pepers' doet uitspraken over de kwaliteit, kwantiteit en de betekenis van het groen in de stad; het gaat om een waardeoordeel ten aanzien van functioneel gebruik, biodiversiteit, volksgezondheid, beleving en economie. Op basis van dat oordeel onderscheidt men een kwalitatief hoogwaardige basis groenstructuur voor de hele stad als onderdeel van het groenblauwe netwerk waar de gemeente verantwoordelijk voor is.

3.4 Beleidskader 'Stedelijke Ecologische Structuur (SES)'.

Voor Groningen en omgeving is de stedelijke ecologische structuur (SES) in kaart gebracht. De SES is de ecologische infrastructuur van de stad. Deze bestaat uit groen- en waterelementen en is ingedeeld naar kerngebieden en ecologische verbindingen. De SES geeft de verschillende levensgemeenschappen (ecosystemen) in de stad de mogelijkheid zich in onderlinge samenhang te ontwikkelen. Binnen de SES wordt gestreefd naar een netwerk van aaneengesloten biotopen met een verbinding naar het buitengebied.

3.5 Doelsoortenbeleid

Een belangrijk onderdeel van het gemeentelijk ecologisch beleid wordt gevormd door het doelsoortenbeleid. Het doelsoortenbeleid brengt samenhang tussen de stedelijke ecologische structuur en het beheer. Met doelsoort bedoelen we een planten- of diersoort die we op een natuurlijke manier in de stad proberen te krijgen. Dit doen we door het creëren van de juiste leefomstandigheden van de gewenste doelsoort. Het doelsoortenbeleid geeft heldere handvatten voor inrichting en beheer.

3.6 Bomenstructuurplan

Beheerproblemen en de daaraan verbonden hoge kosten vormden in 2002 de directe aanleiding tot een herbezinning op het beleid voor aanplanten en beheren van straatbomen. Dit resulteerde in november 2002 in het bomenstructuurplan Bladwijzer. In de afgelopen tien jaar is het bomenstructuurplan een nuttig uitvoeringsinstrument gebleken. Ontwerpers, uitvoerders en beheerders maken veel gebruik van het plan; het biedt een duidelijk kader bij het maken van plannen in de stad. De prioriteit lag de eerste jaren op het aanvullen en vernieuwen van de hoofdstructuur. In de loop der jaren verschoof de prioriteit naar de nevenstructuur. Omdat de stad en het bomenbestand continu onderhevig zijn aan veranderingen, er nu weinig ruimte is voor inbreng van bewoners en wij steeds vaker te maken krijgen met boomziektes- en plagen die ons bomenbestand aantasten wordt het bomenstructuurplan begin 2014 herzien.

3.7 Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG)

Het beheer van de stad Groningen is gericht op het in stand houden van een schone en hele leefomgeving. De openbare ruimte heeft een verantwoorde kwaliteit als deze voldoet aan de technische eisen en aan de verwachtingen van de bewoners en gebruikers. De waardering is over het algemeen gebaseerd op de inrichting en het kwaliteitsniveau. Elk deel van de stad en elk deel van de openbare ruimte heeft eigen kenmerken. Omdat niet alle elementen op straat op dezelfde intensieve manier worden bekeken of gebruikt kan het kwaliteitsniveau verschillen. Deze kwaliteitsniveaus zijn uitgewerkt in het BORG (Beheerplan Openbare Ruimte Groningen vastgesteld door de raad in 2001). In het BORG zijn de kwaliteitsdoelen vastgelegd die in het beheer worden nagestreefd.

3.8 Overige regelgeving

Er zijn diverse regels en verordeningen die voor een begraafplaats gelden, maar die voor de uitwerking van dit beheerplan minder relevant zijn. We noemen in dit kader nog:

- Regeling algemene regels voor inrichtingen milieubeheer. Hierin is onder andere het verstrooien van as op begraafplaatsen geregeld;
- De Monumentenwet geldend voor de monumentale opstallen, waarvan het beheer en onderhoud elders is geregeld;
- De Wet op de archeologische monumenten.

Op de begraafplaatsen gelden ook andere gemeentelijke, verder niet nader omschreven, beleidsregels en verordeningen. Gedacht kan worden aan:

- Monumenten- en archeologisch beleid, uitmondend in de aanwijzing van stedelijke monumenten en de Erfgoedverordening;
- Beleidsregels rond monumentale bomen, de kapverordening, de instandhoudingsplicht van bomen en dergelijke (APV-G).

4. Beschrijving van de begraafplaats

De begraafplaats is sinds 1827 in gebruik. De smalle strook graven aan de zuidzijde tussen de eiken en de ringweg dateert van 1924. Er werd in 6 klassen begraven. Op de Zuiderbegraafplaats liggen veel belangrijke Groningers begraven, met vooral patriciërs op de 'Eerste Klasse Eerste Rij'. Een aantal geniet regionale of zelfs landelijke faam. Meest in het oog springend is het natuurstenen torenvormige grafmonument van de familie Scholten.

De oude dienstwoning en het grafmonument van de familie Scholten zijn rijksmonumenten.

De begraafplaats is 4 ha groot en omvat circa 15.173 graven. De meeste graven zijn voor onbepaalde tijd uitgegeven. Er worden per jaar nog circa 10 bijzettingen gedaan, nieuwe graven worden niet meer uitgegeven. De begraafplaats is te kenmerken als inactief, waar nog rechthebbenden zijn.

De begraafplaats is op hooggelegen zandgrond, deel van de Hondsrug, aangelegd. Her en der verspreid staan enkele waardevolle solitaire bomen, zoals beuk, treurbeuk, rode beuk, prielberk en treures. Langs de beide zijanten (noord en zuid) staan twee rijen zomereiken. De buitenste rij (gedeeltelijk) van zomereiken van bijna 200 jaar oud. De inrichting is sober en doelmatig met een rechthoekige aanleg en loodrecht elkaar kruisende paden.

Buiten de kerkelijke begraafplaatsen, is dit een van de oudste begraafplaatsen van Groningen. Het kerkhof werd door een standenmaatschappij in gebruik genomen. De toegangspoort heeft hardstenen zuilen met een stalen hek. De stenen bloemurnen, die op de zuilen horen, zijn in de loop van de tijd verdwenen. Er zijn een groot aantal waardevolle grafmonumenten waaronder enkele zeldzame exemplaren van gietijzer. Verschillende monumenten verkeren in slechte staat. Het praalgraf van de familie Scholten is als enige beschermd Rijksmonument. Bij de ingang zijn aan weerszijden van het hoofdpad, op initiatief van Theodorus van Swinderen, twee gedenkzerken met gedichten geplaatst.

Er is een beperkte cultuurhistorische inventarisatie van de grafmonumenten. Op grond van de visie 'Een graf in Stad' inventariseren we op termijn (medio 2014-2015) alle waardevolle grafmonumenten. Op de begraafplaats plaatsen we vervolgens een cultuurhistorisch informatiebord waarop alle relevante onderwerpen staan vermeld.

Op de begraafplaats zijn veel notabelen, adellijken, industriëlen en andere belangrijke Groningers begraven, waaronder:

- Mr. Gustaaf Baron van Imhoff, gouverneur provincie Groningen omstreeks 1800;
- Dr. Evert Jan Thomas a Theussink van der Hoop van Slochteren, oprichter Academisch ziekenhuis;
- Majoor Lodewijk Willem Johan Karel Thomson, held van Durazzo (Albanie);
- Otto Eerelman, kunstschilder (paardenkeuring 28 augustus);
- Jan Altink, kunstschilder van De Ploeg;
- Familie W.A. Scholten, industrieel.

Op de begraafplaats bevinden zich negen graven van Britse militairen die overleden zijn tijdens hun verblijf in het Engelse Kamp in Groningen. De graven vallen onder de zorg van de Britse CWGC (Commonwealth War Graves Commission); dit is de Engelse tegenhanger van de Nederlandse Oorlogsgravenstichting.

Op de begraafplaats zijn de slachtoffers begraven van het treinongeluk in Winsum (vrijdag 25 juli 1980).

De begraafplaats ligt in een archeologische zone, beschermd in bestemmingsplan Oud-Zuid.

De begraafplaats is onderdeel van de Stedelijke ecologische structuur (SES). Door de geïsoleerde ligging kent deze begraafplaats beperkte ecologische waarden. Ook bij overkluizing van de A7 blijft het Sterrebos het meest noordelijke punt van de Hondsrug-biotop. De begraafplaats bevat slechts minimaal groen in de vorm van natuurlijke beplanting of water. Hierdoor zijn hier relatief weinig bijzondere flora- en faunasoorten. De begraafplaats heeft betekenis vanwege de voorkomende (korst)mossen en een aantal monumentale bomen waar onder andere vogels als boomkruiper, boomklever en grote bonte specht leven. Ook zijn in de bomen eekhoorns waargenomen.

De begraafplaats is belangrijk als onderdeel van de begraafcultuur van de stad Groningen.

5. Toekomstbeeld

De begraafplaats is vol, voor nieuwe graven is geen plaats. Ook voor bijzettingen willen we de begraafplaats op termijn sluiten. Juridisch onderzoek naar nog lopende rechten bepaalt uiteindelijk wanneer we dit kunnen realiseren.

Voor het beeld van de begraafplaatsen is het niet noodzakelijk dat alle monumenten in stand worden gehouden. Cultuurhistorisch onderzoek helpt ons te beslissen of wij graven, waarvan we de rechten hebben, in stand willen houden of gecontroleerd willen overlaten aan 'de tand des tijds'. Met 'gecontroleerd' bedoelen we dan bijvoorbeeld dat de onderdelen van het grafmonument stabiel op het graf worden neergelegd. Het graf zelf blijft ook in stand.

Na het beëindigen van de bijzettingen verandert het beheer en onderhoud van intensief naar extensief.

We verwachten, door de geïsoleerde ligging en het stenige karakter van de begraafplaats, dat de natuurwaarden op de begraafplaats in de toekomst niet veel verder zullen toenemen. De monumentale bomen houden we zo lang mogelijk in stand. Tevens willen we de bijzondere korstmossen voor de toekomst bewaren. Op de zuiderbegraafplaats is maar een aantal doelsoorten aanwezig, andere zullen we, naar verwachting, pas na vele jaren zien. Bij de inrichting en het beheer gericht op deze specifieke doelsoorten profiteren ook andere soorten. Daarom wijzen we, naast de specifieke doelsoorten, ook de begeleidende soorten aan. Deze soorten stellen minder kritische eisen aan hun omgeving dan de specifieke doelsoorten, maar geven een indicatie van een positieve ontwikkeling van de biotoop (leefomgeving). Voor de begraafplaats wijzen we de volgende doelsoorten en begeleidende soorten aan:

Doelsoorten

Vaatplanten	Vogels
Winterakoniet	Nachtegaal
	Bonte vliegenvanger
	Gekraagde roodstaart
Zoogdieren	Amfibieën en reptielen
Rosse vleermuis	
Watervleermuis	
Baardvleermuis	Vlinders
Franjestaart	
Gewone grootoorvleermuis	Libellen
Eekhoorn	

Begeleidende soorten

Vaatplanten	Vogels
Bosandoorn	Appelvink
Reuzenzwenkgras	Boomklever
Ruig klokje	Boomkruiper
Vlinders	Bosuil
Boomblauwtje	Glanskop
Citroenvlinder	Grauwe vliegenvanger
Landkaartje	Groene specht
Oranjetipje	Grote bonte specht
Libellen en waterjuffers	Havik
Azuurwaterjuffer	Heggenmus
Bloedrode heidelibel	Holenduif
Houtpantserjuffer	Kleine bonte specht
Variabele waterjuffer	Matkop
Vuurjuffer	Staartmees
Amfibieën en reptielen	Vink
Bastaardkikker	Zwartkop
Bruine kikker	
Gewone pad	
Kleine watersalamander	

5 Eenmalige beheermaatregelen

In dit hoofdstuk beschrijven we de eenmalige beheermaatregelen op de begraafplaats. Dit om het basisniveau te creëren voor het reguliere onderhoud voor de komende jaren. De beheerfacetten zijn op de beheerkaart (bijlage 1) aangegeven. De maatregelen en de kosten zijn verzameld in de beheermatrix (bijlage 2).

Om de vleermuiswaarden van het gebied te verhogen vindt een op vleermuizen gericht beheer plaats. Vooral de ontwikkeling van (oudere) bomen met holtes is hierbij van belang. Hier houden we tijdens het beheer van de (laan)bomen in het gebied rekening mee. Daarnaast hangen we vleermuiskasten op.

We hangen nestkasten op voor de bonte vliegenvanger en de gekraagde roodstaart. Dit om het aantal broedvogels op de begraafplaats te vergroten. De nestkasten zijn een aanvulling op de (spaarzaam) aanwezig natuurlijke holtes.

Daar waar mogelijk vervangen we vakken met éénjarigen door vaste onderhoudsarme beplanting.

In de rij eikenbomen langs het voetpad aan de noordzijde is een aantal gaten ontstaan. We herstellen de rij door aanplant van nieuwe eikenbomen.

Daar waar mogelijk vervangen we de halfverharding op begraafplaats door asfalt met een afstrooilaag van fijn steenslag. Asfalt is onderhoudsarm en gaat relatief lang mee. Ook voorkomen we hiermee onkruidgroei, waardoor chemische bestrijdingsmiddelen niet langer noodzakelijk zijn. Bij de werkzaamheden houden we rekening met de (monumentale) bomen. We passen boom-beschermende technieken toe zodat we schade zoveel mogelijk voorkomen.

We versmallen, waar mogelijk, de paden. Dit om de groeimogelijkheid van de bomen te borgen. We doen dit bijvoorbeeld door bij de eiken aan beide kanten het gras door te trekken tot aan het aanliggende pad. Ook laten we sommige smalle paden vergrassen om het onderhoud hieraan te minimaliseren.

De informatieborden op de begraafplaats zijn oud en versleten. Daarom vervangen we deze.

Na cultuurhistorisch onderzoek brengen we een informatiebord aan met:

- de historie van de begraafplaats;
- een plattegrond van de begraafplaats met hierop aangegeven de locatie van de belangrijkste graven;
- de lijst van belangrijkste graven met een beknopte uitleg hierover.

We verplaatsen de obelisk van Lewe van Aduard, zodat deze in de as van het hoofdpad komt te staan.

De opslagplaats voor materialen schonen we op, onbruikbare materialen voeren we af.

Het straatmeubilair (bebording, banken, afvalbakken en dergelijke) controleren en herstellen of vervangen we door een onderhoudsarm type dat past bij het toekomstbeeld van de begraafplaats.

We controleren en herstellen de afrasteringen rondom de begraafplaats.

Bij de aanleg van het verdiepte gedeelte van de Zuidelijke ringweg bestaat de kans dat bij het (tijdelijk) verlagen van het grondwaterpeil er door verdroging/inklinking schade aan bomen en grafmonumenten ontstaat. De projectorganisatie en de gemeentelijke vertegenwoordigers zijn hiervan op de hoogte.

6. Regulier onderhoud

In dit hoofdstuk beschrijven we de reguliere onderhoudsmaatregelen op de begraafplaats. De onderhoudsfacetten zijn op de beheerkaart (bijlage 1) aangegeven.

7.1 Uitgangspunten

Deze begraafplaats is bestempeld als 'Actief'. We geven nog nieuwe graven uit en er vinden bijzettingen plaats. De begraafplaats is aan te merken als stilteplek. Het onderhoud is mede gericht op de versterking van de ecologische stedelijke structuur.

Het BORG-kwaliteitsniveau van de begraafplaatsen is aangeduid als 'voldoende (functioneel)'. Met ingang van 2014 verlagen we het standaard kwaliteitsniveau van het parkdeel (dus niet het kwaliteitsniveau van de graven zelf) naar 'laag'. De onderhoudsmaatregelen stemmen we hierop af. We passen deze maatregelen echter alleen toe op niet-zichtlocaties (het bosplantsoen, de heestervakken en gazons aan de randen van de begraafplaats en dergelijke). We behouden op de zicht- en verblijfslocaties het huidige onderhoudsregiem. Op deze wijze zorgen we ervoor dat we geen afbreuk doen aan sfeer en functie van de begraafplaats zelf.

Het BORG-systeem omschrijft in grote lijnen welke kwaliteit er voor de diverse beheerfacetten geldt. Voor de begraafplaatsen gaan we in 2014 de kwaliteitsnormeringen verder uitdiepen en specificeren. Hierbij gaan we beeld- en resultaatgericht werken. Op elke begraafplaats stellen we dan de kwaliteitsnorm per vak en per beheergroep vast. Vervolgens bepalen we het onderhoudsregiem van de beheergroep in het betreffende vak.

7.2 Maatregelen

7.2.1 GROENFACETTEN

Gazons

De gazons maaien we met een rugmaaier tijdens het groeiseizoen circa 1 x per 3 weken, al naar gelang de mate van groei. Hierbij onderscheiden we twee beeldkwaliteiten:

- de gazons rond de graven onderhouden we op hoog niveau (borgkwaliteit A). Dat wil zeggen dat het gras weinig beschadigingen heeft, de grasmat goed gesloten is en kort en goed gemaaid. Maaisel verwijderen we van het gazon. Er zijn weinig kale plekken en er is geen onkruid;
- de overige gazons (parkdeel) onderhouden we op laag niveau (borgkwaliteit C). Bij dit kwaliteitsniveau mogen er redelijk veel beschadigingen zijn, het gras is niet te lang en goed gemaaid, onkruid mag voorkomen.

Het kantsteken langs de verharding doen we 1x per twee jaar in het najaar. De gevallen bladeren verwijderen we in principe vanaf het begin van de bladval tot het einde hiervan (medio half december). De frequentie hiervan kan in verband met het vallen van de eikels nog toenemen.

Sierheesters

Bij eventuele aan- dan wel herplant van struiken gebruiken we in het gebied bij voorkeur de hazelaar. Deze soort is onder andere voor de eekhoorn van belang als voedselleveranciers in de winterperiode.

Waar nodig schoffelen we de beplantingsvakken en snoeien de heesters (afhankelijk van de heestersoort). We zorgen ervoor dat er geen takken over de graven hangen.

Stinzeplanten

De stinzeplanten (bollen) zijn voor verwildering en redden zich zelf. Na de bloei sterft het loof boven de grond af. In bosplantsoenvakken of in bos verdwijnt het dan gewoon na verloop van tijd. In het gazon wordt het loof met het maaien mee verwijderd.

Vaste planten

De vaste planten knippen we in het voorjaar. Verder wieden we de plantvakken 3x per seizoen.

Eénjarigen in plantvak / plantenschaal of vaas

De éénjarigen planten we in het voorjaar. We zorgen ervoor dat het plantvak of schaal er verzorgd uitziet door 3x per jaar te wieden. De planten verwijderen we in het najaar wanneer deze zijn uitgebloeid.

Klimplanten

De klimplanten knippen we 1x per jaar bij.

Hagen

De (blok)hagen knippen we 1 x per jaar, na 1 september. De hoogte van de blokhagen is maximaal 1,20 meter. De haag rondom snoeien wij in augustus/september. De haagvoet schoffelen we 3x per seizoen.

Bomen

Wanneer in de nabijheid van bomen gegraven wordt, schakelen we de technisch specialist bomen in. Ook nieuwe aanplant gaat in overleg met voornoemde specialist.

Om de vleermuiswaarden van het gebied te verhogen vindt een op vleermuizen gericht beheer plaats. Vooral de ontwikkeling van een groter bestand aan (oudere) bomen met holtes is hierbij van belang. Hier houden we tijdens het beheer van de (laan)bomen in het gebied rekening mee.

Het onderhoud van de bomen en de inspectie daarvan, in het kader van de zorgplicht, is de verantwoordelijkheid van de afdeling Wijkonderhoud, team Groen. Hierbij hanteren wij de volgende

frequenties:

Beheergroep	Snoeifrequentie	Inspectie	
		Regulier	Risicobomen
Bomen 1e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 1e grootte tijdelijke kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 1e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte tijdelijke kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 3e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 3e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Leiboom	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Knotboom	1x per 2 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Vormboom	1x per 2 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Monumentale boom	1x per 4 jaar	1 x per jaar	1 tot 4x per jaar

Bomen van de 1e grootte zijn, in volwassen staat, hoger dan 18 meter

Bomen van de 2e grootte zijn, in volwassen staat, tussen de 10 en 18 meter hoog

Bomen van de 3e grootte zijn, in volwassen staat, tussen de 6 en 10 meter hoog

Na de onderhoudsronde (snoeien, dode takken verwijderen, opkronen, vormsnoei, begeleidings snoei en dergelijke) inspecteren we de boom op mechanische gebreken en ziekten. Wanneer bomen een verhoogd risico vormen door aantasting door ziekte of anderszins, verhogen we de inspectiefrequentie. De inspectie van deze zogenoemde risicobomen inspecteren we dan 1 tot 4 keer per jaar. Alle gegevens over de boom bewaren we in het beheersysteem. In bijlage 3 zijn alle op de begraafplaats voorkomende bomen ingetekend en benoemd.

7.2.2 VERHARDING

Het onderhoud van de verhardingen doen we uitsluitend op incidentele basis, bijvoorbeeld bij scheurvorming (asfalt) of verzakkingen.

Op (half-) verharding en penetratiepaden bestrijden we 2x per jaar gras, onkruid en mos. Dit doen we via de DOB-methode met een bestrijdingsmiddel welke geen of slechts tijdelijk een milieu belasting veroorzaakt.

Penetratie paden strooien wij opnieuw af als 25% van de bovenlaag kale plekken laat zien.

7.2.3 STRAATMEUBILAIR

De banken, informatieborden, plaquettes en dergelijke controleren we jaarlijks op actualiteit, representativiteit en functionaliteit. Waar nodig vindt onderhoud plaats.

De afvalbakken en rolcontainers vervangen we door kliko's en legen we regelmatig. Hierbij schonen we tegelijkertijd de directe omgeving hiervan.

7.2.4 HEKWERKEN, AFRASTERINGEN EN POORTEN

Het onderhoud van de toegangspoort valt onder de verantwoordelijkheid van de afdeling SSC- vastgoedontwikkeling. De overige hekwerken en poorten controleren en herstellen we elk najaar.

7.2.5 WATER

Het onderhoud van de vijver achter de begraafplaats valt onder de verantwoordelijkheid van het team Techniek van Stadsbeheer, afdeling Stadsprogramma.

GRAFMONUMENTEN

Op de Begraafplaats bevinden zich 15334 particuliere graven (36 voor bepaalde tijd, 15292 voor onbepaalde tijd), met daarin 37136 overledenen. Het betreft hier grond en keldergraven met drie en twee verdiepingen. Er vinden nog steeds bijzettingen plaats, voor nieuwe graven is geen plaats.

Op de meeste graven staat een grafmonument. Bij het onderhoud aan de grafmonumenten onderscheiden we de volgende situaties:

a. Grafmonumenten die bij ons in onderhoud zijn.

Deze grafmonumenten zijn herkenbaar met een stip op het monument.

Bij deze graven gaat het zowel om particuliere graven voor bepaalde tijd (huur) als om particuliere graven voor onbepaalde tijd. Het betreft hier in totaal 2703 stuks. De kosten van het onderhoud hiervan worden jaarlijks betaald (154 stuks) of zijn afgekocht (2549 stuks).

Bij het onderhoud onderscheiden we het 'groen-' en het 'grijs-onderhoud'. Het groen-onderhoud bestaat uit:

- het onderhoud aan de graftuinen (het spitten, bemesten en eventueel aanvullen van grond;
- het planten en verzorgen van eenjarige planten;
- het onderhoud aan het groen direct grenzend aan het graf;
- het wieden van onkruid in het marmergruis indien dit aanwezig is.

Hierbij ontzien wij zo veel mogelijk de beplanting die door nabestaanden op het graf is aangebracht.

Het grijs-onderhoud omvat:

- de behandeling van de grafmonumenten met een algenbestrijdingsmiddel;
- het uitvoeren van kleine reparaties, zoals het vastzetten van banden en het recht- en vastzetten van verticale elementen;
- het periodiek (circa 1x per 4 jaar) vervangen van marmergruis, wanneer dit te veel vervuild is.
- het reinigen van de grafmonumenten met behulp van een hogedrukspuit met water bij ernstige vervuiling.

De intensiteit van het onderhoud is afhankelijk van de ligging van het graf (zon, schaduw), de materiaalsoort van de grafmonumenten en de beplantingssoort.

Na verloop van tijd kan door veroudering van de constructie en/of het materiaal groot-onderhoud aan de grafmonumenten noodzakelijk zijn. Er kunnen bijvoorbeeld scheuren ontstaan in massieve dekplaten, banden breken en het vroeger veel gebruikte namaakbeton kan verpulveren. Groot onderhoud of het vervangen van (delen van) de grafmonumenten

doen wij niet. De eigenaar of rechthebbende van het graf is hiervoor zelf verantwoordelijk. Hij of zij kan hiervoor een steenhouwer inschakelen. In voorkomende gevallen kan de betreffende eigenaar of rechthebbende van het graf het loket begraafplaatsen inschakelen. Wij zorgen dan voor een passende offerte en correcte uitvoering.

b. Grafmonumenten die niet bij ons in onderhoud zijn.

Hierbij gaat het om 12467 graven. De rechthebbenden of nabestaanden verzorgen zelf het onderhoud. Wij hebben hierbij wel een handhavingsplicht. Dit betekent dat wij bij kennelijke verwaarlozing in contact treden met de nabestaanden. We brengen hiervoor een sticker aan op het grafmonument. Wanneer hier geen reactie op komt, verwijderen we de beplanting en het marmergruis en leggen loszittende delen op de grafruimte zodat er geen gevaarzetting of kans op schade is. Wij verwijderen grafmonumenten als de staat van onderhoud zo slecht is dat er sprake is van gevaarzetting of dat, naar het oordeel van de beheerder, de uitstraling van de begraafplaats wordt geschaad.

c. Oorlogsgraven

De officiële oorlogsgraven en monumenten zijn bij de Oorlogsgravenstichting in onderhoud. Het betreft hier graven van militairen die na 9 mei 1940 gevallen zijn. Onze bijdrage aan het onderhouden van de oorlogsgraven bestaat uit het planten en verzorgen van de bij het monument horende beplantingen (éénjarige, vaste planten).

d. Graven met een historische betekenis.

Er is een beperkt aantal graven met een historische betekenis, waarbij wij onderhoudsplichtig zijn. Deze graven onderhouden we voor zover dit niet (meer) door nabestaanden of anderen (vrijwilligers, stichtingen of verenigingen) wordt gedaan. Het onderhoud bestaat uit de werkzaamheden onder a. genoemd.

7.2.6 KUNSTWERKEN

Niet van toepassing.

7.2.7 BOUWKUNDIGE ELEMENTEN

De oude gemetselde waterputten (deze worden niet meer als putten gebruikt) onderhouden we op basis van constatering van gebreken (bijvoorbeeld voegwerk, losse stenen en dergelijke).

De watertappunten sluiten we in de winterperiode af.

7.2.8 AFWATERING

De pompput bij de entree van de begraafplaats inspecteren we elk voorjaar op goede werking (keuring volgens de NEN-normen). Tegelijkertijd maken we de installatie oppervlakkig schoon. Eenmaal in de drie jaar maken we de installatie grondig schoon.

Er is geen regulier onderhoud aan het riool of het drainagestelsel. Bij verstoppingen of leidingbreuk treffen we passende maatregelen (doorspuiten, ontstoppen, repareren of vervangen).

7.2.9 SCHOONFACETTEN

Bij werkzaamheid op de begraafplaats maken we de locatie vrij van zwerfafval.

Indien nodig borstelen we de klinkerbestrating en/of ontdoen we de verharding van groenaanslag. Een zekere mate van onkruidgroei mag aanwezig zijn.

Wanneer de voorzieningen op de begraafplaats besmeurd zijn met graffiti of anderszins, laten we dit onmiddellijk verwijderen.

8 Planning

De eenmalige beheermaatregelen voeren we uit in de periode 2014 - 2017.

Beheerplan Zuiderbegraafplaats

Enmalige beheermaatregelen.

Nr.	Beheerfacet	Maatregel	Programma	Projectkosten
1	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Cultuurhistorisch onderzoek	Projectbudget	€ 2.500,00
2	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Info-bord cultuurhistorie	Projectbudget	€ 1.000,00
5	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Monument 'obelisk' verplaatsen	Programma begraafplaatsen	
6	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Planten eiken noordzijde	Programma begraafplaatsen	
4	Functionaliteitverbetering	Afvalbakken vervangen door kliko's	Regulier onderhoud	
3	Functionaliteitverbetering	Vervangen informatieborden	Projectbudget	
7	Natuurwaarden / Ecologie	Extra vleermuiskasten	Programma ecologie	
8	Natuurwaarden / Ecologie	Nestkasten + ophangen	Programma ecologie	
	Uitgesteld onderhoud	Controle en herstel + schilderwerk banken	Reserve afkoopsommen	€ 700,00
	Uitgesteld onderhoud	Controle en herstel afrasteringen	Programma SSC-Vastgoedontwikkeling	
9	Uitgesteld onderhoud	Vervangen éénjarigen door vaste planten	Reserve afkoopsommen	€ 1.000,00
10	Uitgesteld onderhoud	Vervangen halfverharding door asfalt	Reserve afkoopsommen	€ 49.000,00
				€ 54.200,00

BEHEERPLAN BEGRAAFPLAATS SELWERDERHOF

Gemeente Groningen
Stadsbeheer, februari 2014

Inleiding

1.1 Aanleiding

In het voorjaar van 2012 is de structuurvisie 'Een graf in Stad' door de Raad van de gemeente Groningen vastgesteld. In deze structuurvisie zijn de algemene beleidsuitgangspunten met betrekking tot de Groninger begraafplaatsen beschreven. Dit op het gebied van de capaciteit en de keuzevrijheid van het begraven als ook het toekomstbeeld van de begraafplaatsen. Om dit toekomstbeeld te realiseren en de kwaliteit van de begraafplaatsen naar de toekomst te garanderen stellen we per begraafplaats een beheerplan op.

Dit beheerplan betreft de maatregelen voor de begraafplaats **Selwerderhof**

Doelstelling

Dit beheerplan beschrijft de huidige en toekomstige waarde van de begraafplaats en de concrete maatregelen die nodig zijn om deze waarden te behouden of te bereiken. Dit voornamelijk op het gebied van het beheer en onderhoud van de verschillende voorzieningen op en van de begraafplaats.

1.2 Begrenzing

Dit beheerplan omvat de begraafplaats Selwerderhof gelegen aan de Iepenlaan 204, inclusief de noodbegraafplaatsen Klein Selwerderhof I en II.

Het onderhoud aan de opstallen (zoals de aula, het loketgebouw, het theehuis, de opslag- en materieelgebouwen en de hekwerken op en rond de begraafplaats) is niet in dit beheerplan opgenomen. Dit is in beheer bij de afdeling SSC-vastgoedontwikkeling.

Ook de wet en regelgeving rond het uitgeven van graven, de grafdelving, het begraven, het verstrooien van as en het plaatsen van grafmonumenten, grafbedekkingen en dergelijke zijn geen onderdeel van dit beheerplan.

3 Beleidskaders

Belangrijk uitgangspunt bij het opstellen van dit beheerplan zijn de beschikbare beleidskaders en de onderlinge samenhang. Deze beleidskaders geven de gewenste richting aan ten aanzien van functie, inrichting en beheer.

3.1 Wet op de lijkbezorging

Het begraven en cremeren van overledenen en het beheer van begraafplaatsen zijn ingebed in wet- en regelgeving. De belangrijkste zijn:

- De wet op de lijkbezorging (WLB) 1991, gewijzigd 1 januari 2010.
- De Verordening op de gemeentelijke begraafplaatsen van Groningen 2011, waarin de rechten en plichten bij het begraven op de gemeentelijke begraafplaatsen is geregeld;
- De jaarlijks aan te passen Verordening begrafenisrechten gemeentelijke begraafplaatsen;

3.2 Structuurvisie 'Een graf in Stad'.

Wij willen zorgen dat begraven in Groningen sociaaleconomisch en in ruimtelijk opzicht gericht blijft op de wensen en mogelijkheden van de toekomst, en tegelijkertijd de waarden behouden die het verleden ons heeft toevertrouwd. Naast algemene beleidsuitgangspunten, zoals het garanderen van voldoende capaciteit, keuzevrijheid en de harmonisering van tarieven, bevat de visie ook een analyse en toekomstbeeld voor elke begraafplaats afzonderlijk. Daarmee verwoordt deze visie hoe wij de 'zachte' en 'harde' wensen rond het begraven in onze stad voor de toekomst willen waarborgen.

3.3 Groenstructuurvisie 'Groene pepers'.

De groenstructuurvisie 'Groene Pepers' doet uitspraken over de kwaliteit, kwantiteit en de betekenis van het groen in de stad; het gaat om een waardeoordeel ten aanzien van functioneel gebruik, biodiversiteit, volksgezondheid, beleving en economie. Op basis van dat oordeel onderscheidt men een kwalitatief hoogwaardige basis groenstructuur voor de hele stad als onderdeel van het groenblauwe netwerk waar de gemeente verantwoordelijk voor is.

3.4 Beleidskader 'Stedelijke Ecologische Structuur (SES)'.

Voor Groningen en omgeving is de stedelijke ecologische structuur (SES) in kaart gebracht. De SES is de ecologische infrastructuur van de stad. Deze bestaat uit groen- en waterelementen en is ingedeeld naar kerngebieden en ecologische verbindingen. De SES geeft de verschillende levensgemeenschappen (ecosystemen) in de stad de mogelijkheid zich in onderlinge samenhang te ontwikkelen. Binnen de SES wordt gestreefd naar een netwerk van aaneengesloten biotopen met een verbinding naar het buitengebied.

3.5 Doelsoortenbeleid

Een belangrijk onderdeel van het gemeentelijk ecologisch beleid wordt gevormd door het doelsoortenbeleid. Het doelsoortenbeleid brengt samenhang tussen de stedelijke ecologische structuur en het beheer. Met doelsoort bedoelen we een planten- of diersoort die we op een natuurlijke manier in de stad proberen te krijgen. Dit doen we door het creëren van de juiste leefomstandigheden van de gewenste doelsoort. Het doelsoortenbeleid geeft heldere handvatten voor inrichting en beheer.

3.6 Bomenstructuurplan

Beheerproblemen en de daaraan verbonden hoge kosten vormden in 2002 de directe aanleiding tot een herbezinning op het beleid voor aanplanten en beheren van straatbomen. Dit resulteerde in november 2002 in het bomenstructuurplan Bladwijzer. In de afgelopen tien jaar is het bomenstructuurplan een nuttig uitvoeringsinstrument gebleken. Ontwerpers, uitvoerders en beheerders maken veel gebruik van het plan; het biedt een duidelijk kader bij het maken van plannen in de stad. De prioriteit lag de eerste jaren op het aanvullen en vernieuwen van de hoofdstructuur. In de loop der jaren verschoof de prioriteit naar de nevenstructuur. Omdat de stad en het bomenbestand continu onderhevig zijn aan veranderingen, er nu weinig ruimte is voor inbreng van bewoners en wij steeds vaker te maken krijgen met boomziektes- en plagen die ons bomenbestand aantasten wordt het bomenstructuurplan begin 2014 herzien.

3.7 Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG)

Het beheer van de stad Groningen is gericht op het in stand houden van een schone en hele leefomgeving. De openbare ruimte heeft een verantwoorde kwaliteit als deze voldoet aan de technische eisen en aan de verwachtingen van de bewoners en gebruikers. De waardering is over het algemeen gebaseerd op de inrichting en het kwaliteitsniveau. Elk deel van de stad en elk deel van de openbare ruimte heeft eigen kenmerken. Omdat niet alle elementen op straat op dezelfde intensieve manier worden bekeken of gebruikt kan het kwaliteitsniveau verschillen. Deze kwaliteitsniveaus zijn uitgewerkt in het BORG (Beheerplan Openbare Ruimte Groningen vastgesteld door de raad in 2001). In het BORG zijn de kwaliteitsdoelen vastgelegd die in het beheer worden nagestreefd.

3.8 Overige regelgeving

Er zijn diverse regels en verordeningen die voor een begraafplaats gelden, maar die voor de uitwerking van dit beheerplan minder relevant zijn. We noemen in dit kader nog:

- Regeling algemene regels voor inrichtingen milieubeheer. Hierin is onder andere het verstrooien van as op begraafplaatsen geregeld;
- De Monumentenwet geldend voor de monumentale opstallen, waarvan het beheer en onderhoud elders is geregeld;
- De Wet op de archeologische monumenten.

Op de begraafplaatsen gelden ook andere gemeentelijke, verder niet nader omschreven, beleidsregels en verordeningen. Gedacht kan worden aan:

- Monumenten- en archeologisch beleid, uitmondend in de aanwijzing van stedelijke monumenten en de Erfgoedverordening;
- Beleidsregels rond monumentale bomen, de kapverordening, de instandhoudingsplicht van bomen en dergelijke (APV-G).

4. Beschrijving van de begraafplaats

In 1937 bleek dat er niet voldoende capaciteit voor begraven in de stad was en zocht men naar een 'grote centrale begraafplaats'. Dat werd Selwerderhof. De aanleg ervan werd, in opdracht van de bezetter, in de Tweede Wereldoorlog gestaakt. Om toch voldoende begraafruimte te houden werd Klein Selwerderhof I in 1944 in gebruik genomen, tegenover de locatie Selwerderhof aan de Winsumerstraatweg (nu Iepenlaan). Een tweede noodbegravingplaats, Klein Selwerderhof II, werd in 1947 geopend. Vanaf 1949 kon op Selwerderhof worden begraven.

De begraafplaats is 27,5 ha groot en omvat 17412 graven. De meeste graven zijn huurgraven. De begraafplaats is te kenmerken als actief.

Selwerderhof is ontworpen door landschapsarchitect Jan Vroom uit Glimmen. De begraafplaats, met inbegrip van de twee aula's is gemeentelijk monument. In en om de begraafplaats is er een zeer gevarieerde flora en fauna. De begraafplaats wordt gekenmerkt door zijn Engelse landschapsstijl. Aan organisch gebogen hoofdpaden liggen diverse ruimten met ieder een eigen karakter. Haaks op de padenstructuur liggen de grafvelden, strak vormgegeven en per veld ingevuld met vrijwel identieke zerken die visuele rust uitstralen. Op het 'vrije deel' van veld 8 en veld 12 is afgeweken van deze strak ingerichte velden om aan de vraag te voldoen naar persoonlijke monumenten en een vrijere

keus in steensoort en ligging.

De grond van de Islamitische begraafplaats aan de westrand is gewijd en valt onder toezicht van de Stichting Islamitische Moskee. De regelgeving en de ligging van de graven, richting Mekka, zijn conform de islamitische wetten. Op de begraafplaats is een overdekte gebedsruimte waar de diensten worden gehouden. Hier is ook een bewassingsplek voor de overledene. Islamieten maken geen gebruik van de aula van Selwerderhof. De begraafplaats bestaat uit twee velden met in totaal vierhonderd grafvelden. Er worden vijf tot zeven begravingen per jaar gehouden.

Selwerderhof is rijk aan waardevolle beplanting met bijvoorbeeld zuilvormig geknipte Carpinussen, verschillende heestersoorten en hagen. Er is een duidelijke hiërarchie tussen de hoofdpaden en secundaire paden. Dit komt tot uiting in bomenrijen, zoals de kastanjes langs de hoofdas en de korte zij-as naar het oosten (secundaire toegang) en bij de oude aula richting het achterhek. Langs de gebogen zijlanen staan lindebomen.

De begraafplaats is als geheel beschermd Gemeentelijk monument, gelegen in de archeologische zone, beschermd via de Erfgoedverordening.

Om het hoge kwaliteitsbeeld te handhaven geldt op Selwerderhof de verplichting het grafonderhoud door de gemeente te laten uitvoeren.

Op Selwerderhof staan een aantal markante monumenten en kunstobjecten, zoals:

- Het NS-monument, welke herinnert aan de spoorwegstaking van 1944. Op 17 september 1944 ging het personeel van de Nederlandse Spoorwegen in staking. Veel mensen die bij de NS werkten moesten onderduiken, omdat de Duitsers ze anders zouden dwingen weer aan het werk te gaan. Onder het NS-monument ligt het graf van Hendrik Boxma, hij was een medewerker van de NS die op 23 september 1944 door de Duitsers is gedood. Bij dit monument vindt jaarlijks de 4 mei herdenking plaats;

- Het 'Indië-monument' in Groningen bestaat uit een 20 centimeter verlaagd pad, met langs de kant een hardhouten zitting op betonnen zitelementen: een 120 meter lange bank die de glooiing van het pad volgt. Aan de andere kant van het pad bevindt zich een zandstenen namenband. Het pad, de bank en de namenband volgen de ronding van de vijver. Het begin van de houten bank wordt gemarkeerd door een bronzen plaquette met daarop een gedicht van Rutger Kopland. Op de stenen band zijn de namen van 136 gesneuvelde militairen uit de provincie Groningen aangebracht. Vlak voor aanvang van de namen op de zijkant staat op de

bovenkant van de band 'NEDERLANDS INDIË 1945-' en na de laatste naam '-1962 NIEUW GUINEA';

- Op het kindergrafveld is het kunstwerk Krullend Lint geplaatst. Welke bestaat uit een lang 'lint' dat in twee grote krullen gebogen is. Een lint roept op deze plek zowel vrolijke als droevige associaties op, het wordt gebruikt om een cadeautje te verpakken maar ook om een grafkrans van tekst te voorzien. Ditzelfde contrast is aanwezig in het feit dat kinderen hier kunnen spelen terwijl ouders kunnen rouwen bij het graf van hun overleden kind;

- Een fonteinsculptuur 'zonder naam', bestaande uit een vijftal verticale staken die twee schotelvormen doorboren. De holle schotelvormen zijn met de bolle kanten naar elkaar toegekeerd. Het water spuit door de staken omhoog. Het beeld heeft organische vormen en doet denken aan planten of zwammen. De sculptuur, die gemaakt werd door Hans Ittman uit Amsterdam, is 4,50 meter hoog en staat in de cirkelvormige vijver voor de aula;
- Achter de aula staat het beeld 'de liggende vrouw' van Ludwig Oswald Wenckebach.

Verder is er een beperkte cultuurhistorische inventarisatie van de grafmonumenten. Op grond van de visie 'Een graf in Stad' inventariseren we op termijn (medio 2014-2015) alle waardevolle grafmonumenten. Op de begraafplaats plaatsen we vervolgens een cultuurhistorisch informatiebord waarop alle relevante onderwerpen staan vermeld.

De begraafplaats is door de diversiteit aan biotopen een belangrijk gebied voor de Stedelijke ecologische structuur. Het gebied bestaat uit twee gebieden. De begraafplaats zelf (inclusief het crematorium en de noodbegravingplaatsen) en het natuurgebied ten westen hiervan. Het natuurgebied is ontstaan doordat dit deel Selwerderhof nooit is ontgonnen. Hierdoor is een voor de stad uniek natuurgebied ontstaan. De begraafplaats zelf is erg groen. De grafvelden worden omgeven door een groenstrook. Op de velden zelf zijn vaak bomen aanwezig. De graslanden aan de noordzijde van de begraafplaats zijn ingezaaid en zeer bloemrijk (veld 12). Ook is hier een kleine poel aangelegd die is dichtgegroeid met de grote lisdodde. Rondom de begraafplaats ligt een brede groenstrook met een grote variatie aan bomen, zoals populier, berk, gewone esdoorn, es, beuk, Spaanse aak en haagbeuk. Langs de zuidkant van de begraafplaats ligt een vijver, grotendeels zonder beschoeiing en met flauwe oevers. Deze vijver is dichtgegroeid met ondergedoken watervegetatie en is voor een groot deel bedekt met kroos. Nabij de aula ligt de grote formeel aangelegde vijver met oeverbeschoeiing. Het gazon maaien we hier tot aan de waterkant, waardoor er geen oevervegetatie aanwezig is. Het natuurgebied ligt veel lager dan de eigenlijke begraafplaats. Rondom het natuurgebied ligt aan de noord- en de westkant een verhoogde wal. Deze wal is begroeid met een hoog opgaand open bos. In dit bos komen de Canada-populieren, maar ook kleinere bomen als es, esdoorn, Spaanse aak en plataan voor. Centraal in het gebied ligt een grote open vlakte met verruigd grasland en plaatselijk veel reuzenberenklauw. Ten noorden en zuiden van de open vlakte ligt een

zeer dicht nauwelijks toegankelijk moerasbos met veel grauwe wilg , eenstijlige meidoorn, esdoorn en zwarte els. Het bos aan de zuidwestkant van de vlakte is iets opener (en droger). In het noordelijke moerasbos liggen twee open stukken met verruigd rietland en enkele poeltjes welke in de zomer grotendeels droogvallen. Alleen in de grootste poel staat ook gedurende de zomer nog water.

5. Toekomstbeeld

De hiërarchie van de ruimtelijke hoofdropzet welke tot uitdrukking komt in de beplanting en de grote robuuste bomen moet behouden blijven. De diversiteit aan beplanting rondom de velden markeren de afzonderlijke kamers.

In de rand rondom de centraal gelegen vijver zijn urnengraven geplaatst. Hierdoor gaat het harmonieuze geheel (de opzet van de vijver, de randen, de hoogteverschillen en de trappartijen) verloren. De urnenkelders doen hier afbreuk aan. Uitbreiding van urnenkelders op deze plaats is daarom niet aan de orde.

De gekapte Kastanjes langs de oprijlaan vervangen we door een andere passende boomsoort. Dit omdat de Kastanjeziekte steeds verder toeslaat en er geen medicijnen cq. remedie voor beschikbaar is. De huidige 'baumani' is karakteristiek vanwege zijn takstructuur; sterke armen dragen het kronendak. Andere cultivars binnen de Aesculus (kastanje) familie hebben deze kenmerken niet. Voor welke nieuwe boomsoort we uiteindelijk kiezen is nog niet bekend.

Het onontgonnen deel van de begraafplaats is voor plantensoorten geen bijzonder deel. De aanwezigheid van bloeiende planten is hier minimaal waardoor dagvlinders nauwelijks kansen hebben. De verschillende structuren, relatief oude bomen en het ontbreken van beheer maken het gebied echter zeer bijzonder. Veel dieren vinden hier rust en een geschikte leefomgeving, onder andere de ijsvogel. De open graslandruigtes hebben momenteel een hoge waarde als rust- foerageer- en jachtgebied voor diverse soorten zoogdieren. Ook is het natuurgebied van grote waarde voor broedvogels door de diversiteit aan struweel, rietvegetaties en oud bos. Door zo min mogelijk in te grijpen behouden we de huidige natuurwaarde.

De begraafplaats zelf is vooral van waarde voor vlinders, libellen, amfibieën, vleermuizen en vaatplanten. De verschillende typen water zorgen voor een optimaal leefgebied voor diverse soorten amfibieën en libellen, terwijl het parkachtige karakter aan vleermuizen zowel foerageergebieden als verblijfplaatsen biedt.

De noordzijde van de begraafplaats is enkele jaren geleden heringericht. Dit deel is ingezaaid met een kruidenrijk zaadmengsel en is nu zeer bloemrijk grasland. In potentie kan ook het grasland ten westen van de Selwerderhof een dergelijke uitstraling krijgen.

De poel in het kruidenrijke noordelijke gedeelte van de Selwerderhof is in sterke mate overwoekerd door grote lisdodde. Dit beperkt de waarde van de poel voor amfibieën, libellen en vaatplanten. De grotere vijvers in het gebied hebben vooral voor amfibieën en libellen een hoge waarde en hebben soms zelfs een soortensamenstelling die lijkt op deze in heidegebieden met vennen. Het voorkomen van de Poelkikker en de Noordse witsnuitlibel is hiervan een voorbeeld en kan als zeer bijzonder voor de stad worden beschouwd. Door de oevers van de vijvers meer natuurlijk in te richten is de verwachting dat de potentiële natuurwaarde nog hoger ligt.

Op de begraafplaats zijn een beperkt aantal doelsoorten aanwezig, andere zullen we, naar verwachting, pas na vele jaren zien. Bij de inrichting en het beheer gericht op deze specifieke doelsoorten profiteren ook andere soorten. Daarom wijzen we, naast de specifieke doelsoorten, ook

de begeleidende soorten aan. Deze soorten stellen minder kritische eisen aan hun omgeving dan de specifieke doelsoorten, maar geven een indicatie van een positieve ontwikkeling van de biotoop (leefomgeving). Voor Selwerderhof wijzen we de volgende doelsoorten en begeleidende soorten aan:

Doelsoorten

Vaatplanten	Vogels
Beemdkroon	Bonte vliegenvanger
Beventjes	Boomvalk
Brede wespenorchis	Grauwe vliegenvanger
Gele morgenster	Nachtegaal
Goudhaver	Wielewaal
Grote ratelaar	Tuinfluitier
Hengel	Zoogdieren
Kamgras	Dwergmuis
Kraailook	Eekhoorn
Moerasrolklaver	Egel
Stijve waterranonkel	Gewone bosspitsmuis
Wilde kamperfoelie	Gewone grootoorvleermuis
Zwanenbloem	Hermelijn
	Konijn
	Ree
Vlinders	Rosse vleermuis
Argusvlinder	Ruige dwergvleermuis
Citroenvlinder	Steenmarter
Groot dikkopje	Vos
Hooibeestje	Waterspitsmuis
Libellen	Watervleermuis
Gewone pantserjuffer	Amfibieën en reptielen
Koraaljuffer	Poelkikker
Noordse witsnuitlibel	
Zwarte heidelibel	
Groene glazenmaker	

Begeleidende soorten

Vaatplanten	Amfibieën en reptielen
Aalbes	Bruine kikker
Bosandoorn	Gewone pad
Gele kornoelje	Kleine watersalamander
Vogels	Vlinders
Buizerd	Boomblauwtje
Groene specht	Icarusblauwtje
Grote lijster	Zwartsprietdikkopje
Heggenmus	
Matkop	
Ringmus	Libellen en waterjuffers
Spotvogel	Smaragdlibel
Torenvalk	Viervlek
Zwartkop	Watersnuffel
Zoogdieren	
Dwergvleermuis	

TOEKOMSTBEELD NOODBEGRAAFPLAATS KLEIN SELWERDERHOF 1

De begraafplaats sluiten we formeel voor begraven en bijzettingen. De begraafplaats blijft wel toegankelijk. We passen hier extensief beheer toe. Het aanwezige straatmeubilair (afvalbak, oude waterputten en banken) verwijderen we. In aansluiting op de ecologische doelstellingen geven we op deze locatie de natuur de ruimte. We maaien alleen de paden zodat de oude padenstructuur herkenbaar blijft en dat de nabestaanden bij hun graf terecht kunnen. Het hek bij de ingang van de begraafplaats is in beheer bij de afdeling SSC-Vastgoedontwikkeling.

TOEKOMSTBEELD NOODBEGRAAFPLAATS KLEIN SELWERDERHOF 2

Ook deze begraafplaats sluiten we formeel voor begraven en bijzettingen. De begraafplaats blijft wel toegankelijk. We passen hier extensief beheer toe op de paden, zodat deze transformeren in

graspaden. Ook het overige groenonderhoud minimaliseren we, waarbij we wel zorgen voor een goede toegankelijkheid van de graven. Het hek bij de ingang van de begraafplaats is in beheer bij de afdeling gebouwenonderhoud van RO.

6. Eenmalige beheermaatregelen

In dit hoofdstuk beschrijven we de eenmalige beheermaatregelen op de begraafplaats. Dit om het basisniveau te creëren voor het reguliere onderhoud voor de komende jaren. De beheerfacetten zijn op de beheerkaart (bijlage 1) aangegeven. De maatregelen en de kosten zijn verzameld in de beheermatrix (bijlage 2).

We versterken de ecologische kwaliteit van de begraafplaats door het treffen van de volgende maatregelen.

- Verbeteren van de noordelijke kikkerpoel. De bodem van de poel is lek. Dit herstellen we zodat hier het water in blijft staan. De randen van de poel maken we van verschillende diepte zodat hier moerasgebiedjes ontstaan;
- We introduceren krabbenscheer om een leefgebied van de groene glazenmaker mogelijk te maken;
- In de vijvers aan de zuid- en oostkant verwijderen we delen van de oeverbeschoeiing en leggen we natuurvriendelijke oevers aan;
- In de randzones van het gebied leggen we (uit het zicht) takkenrillen, takkenhopen en bladhopen aan. We laten een aantal dode bomen liggen. De takkenrillen dienen als dagrustplaats en overwinteringsplaats voor vogels en zoogdiersoorten als de egel en de steenmarter. Een deel van de jonge opslag blijft staan voor de ontwikkeling van kreupelhout (lage houtige beplanting) dat als biotoop dient voor de nachtegaal;
- Om het aantal broedvogels op de begraafplaats te vergroten hangen we nestkasten op voor de kuifmees, matkop en glanskop. Deze vogels kunnen nu nog niet genoeg nestholtes vinden omdat het bomenbestand voor holenbroeders nog te jong is.
- We planten extra stinzenbeplanting aan in het bosplantsoen en in de gazons. We zorgen ervoor dat hier geen 'vreemde cultivars' tussen zitten.
- We brengen meer vleermuiskasten aan;
- Bij eventuele aan- dan wel herplant van bomen en struiken planten we vooral dennen, sparren, beuken en hazelaar aan als voedselbron voor eekhoorns;
- De overgangen tussen bos en grasland maken we geleidelijk door aanplant van onder meer sporkehout;
- De populatie watervogels is momenteel minimaal door de aanwezigheid van de vos en de steenmarter. Daarom verbeteren we de broedgelegenheid voor watervogels in de grote vijver, centraal op de begraafplaats. We brengen hiervoor drijvende eilanden en broedkorven aan.
- Na het baggeren van de vijver bij de aula laten we een onderzoek uitvoeren naar de visstand in deze vijver. We zorgen hier voor een evenwichtig visbestand en voorkomen het uitzwemmen via de duikers naar de omringende vijvers.

Daar waar mogelijk vervangen we de halfverharding op de begraafplaats door asfalt met een afstrooilaag van fijn steenslag. Asfalt is onderhoudsarm en gaat relatief lang mee. Ook voorkomen we hiermee onkruidgroei, waardoor chemische bestrijdingsmiddelen niet langer noodzakelijk zijn. Ook de klinkerbestrating van de weg tussen de lepenlaan en de hoofdingang van Selwerderhof vervangen we door asfalt.

We verminderen de oppervlakte aan gazons door de gazonstroken langs de heestervakken rond de grafvelden deels te verwijderen. De heesters laten we op deze locaties breder uitgroeien.

De parkeerplaats achter de aula breiden we uit zodat we het parkeerprobleem oplossen.

We verwijderen de wandelpaden onder de kastanjabomen in verband met de veiligheid (uitvallende takken). De heesterbeplanting op deze stroken verbreden we.

We verplaatsen en breiden het hekwerk aan de hoofdingang uit. Dit in verband met een hondenuitlaat-probleem en de sociale veiligheid.

We verwijderen het asfalt van de Eikenlaan achter de aula en vervangen dit door gazon.

We onderzoeken de mogelijkheid om een toiletvoorziening aan te brengen in de nabijheid van veld 8 of veld 12.

Na cultuurhistorisch onderzoek brengen we een informatiebord aan met:

- de historie van de begraafplaats;
- een plattegrond van de begraafplaats met hierop aangegeven de locatie van de belangrijkste graven;
- de lijst van belangrijkste graven met een beknopte uitleg hierover.

MAATREGELEN NOODBEGRAAFPLAATS KLEIN SELWERDERHOF 1

We schonen het terrein van meubilair en ongerechtigheden (oude waterputten, banken, afvalbakken en dergelijke).

We herstellen en schilderen de toegangspoort.

MAATREGELEN NOODBEGRAAFPLAATS KLEIN SELWERDERHOF 2

We scheren/knippen de carpinussen.

7. Regulier onderhoud

In dit hoofdstuk beschrijven we de reguliere onderhoudsmaatregelen op de begraafplaats. De onderhoudsfacetten zijn op de beheerkaart (bijlage 1) aangegeven.

7.1 Uitgangspunten

De algemene begraafplaats is bestempeld als 'Actief'. We geven nieuwe graven uit en er vinden bijzettingen plaats. De begraafplaats is aan te merken als stilteplek. Het onderhoud is mede gericht op de versterking van de ecologische stedelijke structuur.

Noodbegravingplaats Selwerderhof 1 is bestempeld als 'Inactief'. Deze locatie gaan we op termijn formeel sluiten. Nieuwe graven geven we niet uit en bijzettingen vinden niet meer plaats. Na de formele sluiting plegen we geen onderhoud meer en geven we de locatie terug aan de natuur. De begraafplaats blijft wel toegankelijk.

Ook noodbegravingplaats Selwerderhof 2 is bestempeld als 'Inactief'. Deze locatie gaan we op termijn formeel sluiten. Nieuwe graven geven we niet uit en bijzettingen vinden niet meer plaats. We onderhouden en beheren de locatie extensief, de paden laten we vergrassen.

Het BORG-kwaliteitsniveau van de begraafplaatsen is aangeduid als 'voldoende (functioneel)'. Met ingang van 2014 verlagen we het standaard kwaliteitsniveau van het parkdeel (dus niet het kwaliteitsniveau van de graven zelf) naar 'laag'. De onderhoudsmaatregelen stemmen we hierop af. We passen deze maatregelen echter alleen toe op niet-zichtlocaties (het bosplantsoen, de heestervakken en gazons aan de randen van de begraafplaats en dergelijke). We behouden op de zicht- en verblijfslocaties het huidige onderhoudsregiem. Op deze wijze zorgen we ervoor dat we geen afbreuk doen aan sfeer en functie van de begraafplaats zelf.

Het BORG-systeem omschrijft in grote lijnen welke kwaliteit er voor de diverse beheerfacetten geldt. Voor de begraafplaatsen gaan we in 2014 de kwaliteitsnormeringen verder uitdiepen en specificeren. Hierbij gaan we beeld- en resultaatgericht werken. Op elke begraafplaats stellen we dan de kwaliteitsnorm per vak en per beheergroep vast. Vervolgens bepalen we het onderhoudsregiem van de beheergroep in het betreffende vak.

7.2 Maatregelen

7.2.1 GROENFACETTEN

Gazons

De gazons maaien we tijdens het groeiseizoen al naar gelang de mate van groei. Hierbij onderscheiden we twee beeldkwaliteiten:

- de gazons rond de graven onderhouden we op hoog niveau (borgkwaliteit A). Dat wil zeggen dat het gras weinig beschadigingen heeft, de grasmat goed gesloten is en kort en goed gemaaid. Er zijn weinig kale plekken en er is geen onkruid;
- de overige gazons (parkdeel) onderhouden we op laag niveau (borgkwaliteit C). Bij dit kwaliteitsniveau mogen er redelijk veel beschadigingen zijn, het gras is niet te lang en goed gemaaid, onkruid mag voorkomen.

Het kantsteken langs de verharding doen we in het najaar. De gevallen bladeren verwijderen we in principe vanaf het begin van de bladval tot het einde hiervan (medio half december).

Bosplantsoen

Het onderhoud van bosplantsoen bestaat voornamelijk uit het snoeien. Met het vrijgekomen snoeihout leggen we in het bosplantsoen takkenrillen aan. Schoffelen in de bosplantsoenvakken is niet nodig.

Sierheesters

Bij eventuele aan- dan wel herplant van struiken in het bosplantsoengebruiken we bij voorkeur de hazelaar. Deze soort is onder andere voor de eekhoorn van belang als voedselleveranciers in de winterperiode. Waar nodig schoffelen we de beplantingsvakken en snoeien de heesters (afhankelijk van de heestersoort). We zorgen ervoor dat er geen takken over de graven hangen.

Stinzeplanten

De stinzeplanten (bollen) zijn voor verwildering en redden zich zelf. Na de bloei sterft het loof boven de grond af. In bosplantsoenvakken of in bos verdwijnt het dan gewoon na verloop van tijd. In het gazon wordt het loof met het maaien mee verwijderd.

Vaste planten

De vaste planten knippen we in het voorjaar. Verder wieden we de plantvakken.

Rododendron

Bij de rododendron plegen we alleen verjongingssnoei.

Hagen

De (blok)hagen knippen we na 1 september. Daar waar het kan passen we de hoogte van de hagen aan. Dit om het onderhoud hiervan te vergemakkelijken. De haagvoet schoffelen we gedurende het groeiseizoen.

Bomen

Bij eventuele aan- dan wel herplant van bomen en struiken gebruiken we in het gebied bij voorkeur den, spar en beuk. Deze soorten zijn onder andere voor de eekhoorn van belang als voedselleveranciers in de winterperiode.

Bij het uitgeven van nieuwe grafruimte houden we rekening met (de wortels van) al dan niet monumentale bomen. Bij nieuwe grafruimte slaan wij daarom de plek waar een boom staat over. Wanneer we velden ruimen en opnieuw uitgeven zorgen we ervoor dat we in de randzones langs de bomen geen nieuwe graven uitgeven en ruimen we de bestaande graven niet. Deze gedeelten beplanten we met sierheesters of gazon. Wanneer in de nabijheid van bomen gegraven wordt, schakelen we de technisch specialist bomen in. Ook nieuwe aanplant gaat in overleg met voornoemde specialist.

Om de vleermuiswaarden van het gebied te verhogen vindt een op vleermuizen gericht beheer plaats. Vooral de ontwikkeling van een groter bestand aan (oudere) bomen met holtes in de buitensingels (niet op de begraafplaats in verband met het uitbreken takken) is hierbij van belang. Hier houden we tijdens het beheer van de (laan)bomen in het gebied rekening mee.

Het onderhoud van de bomen en de inspectie daarvan, in het kader van de zorgplicht, is de verantwoordelijkheid van de afdeling Wijkonderhoud, team Groen. Hierbij hanteren wij de volgende frequenties:

Beheergroep	Snoeifrequentie	Inspectie	
		Regulier	Risicobomen
Bomen 1e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 1e grootte tijdelijke kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 1e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte tijdelijke kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 3e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 3e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Leiboom	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Knotboom	1x per 2 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Vormboom	1x per 2 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Monumentale boom	1x per 4 jaar	1 x per jaar	1 tot 4x per jaar

Bomen van de 1e grootte zijn, in volwassen staat, hoger dan 18 meter

Bomen van de 2e grootte zijn, in volwassen staat, tussen de 10 en 18 meter hoog

Bomen van de 3e grootte zijn, in volwassen staat, tussen de 6 en 10 meter hoog

Na de onderhoudsronde (snoeien, dode takken verwijderen, opkronen, vormsnoei, begeleidings snoei en dergelijke) inspecteren we de boom op mechanische gebreken en ziekten. Wanneer bomen een verhoogd risico vormen door aantasting door ziekte of anderszins, verhogen we de inspectiefrequentie. De inspectie van deze zogenoemde risicobomen inspecteren we dan 1 tot 4 keer per jaar. Alle gegevens over de boom bewaren we in het beheersysteem. In bijlage 3 zijn alle op de begraafplaats voorkomende bomen ingetekend en benoemd.

7.2.2 VERHARDING

Het onderhoud van de verhardingen doen we uitsluitend op incidentele basis, bijvoorbeeld bij het ontstaan van gaten, verzakkingen en scheurvorming of wanneer de slijtlaag aan vervanging toe is.

Op (half-) verharding en penetratiepaden bestrijden we 2x per jaar gras, onkruid en mos. Dit doen we via de DOB-methode met een bestrijdingsmiddel welke geen of slechts tijdelijk een milieu belasting veroorzaakt.

Penetratie paden strooien wij opnieuw af als 25% van de bovenlaag kale plekken laat zien.

7.2.3 STRAATMEUBILAIR

De banken, informatieborden, plaquettes en dergelijke controleren we jaarlijks op actualiteit, representativiteit en functionaliteit. Waar nodig vindt onderhoud plaats. Bij het vervangen van straatmeubilair streven we naar uniformiteit en zorgen we voor het toepassen van onderhoudsarm materiaal.

De afvalbakken en rolcontainers vervangen we door kliko's en legen we regelmatig. Hierbij schonen we tegelijkertijd de directe omgeving hiervan.

7.2.4 HEKWERKEN, AFRASTERINGEN EN POORTEN

Het onderhoud aan de toegangspoort en de hekwerken valt onder de verantwoordelijkheid van de afdeling SSC-vastgoedontwikkeling.

7.2.5 WATER

Het onderhoud van de sloten en de vijvers langs en op de begraafplaats valt onder de verantwoordelijkheid van het team Techniek van Stadsbeheer, afdeling Stadsprogramma. We maaien de wallenkanten en schonen de sloten in principe één maal per jaar.

7.2.6 GRAFMONUMENTEN

Op de begraafplaats bevinden zich:

- Selwerderhof algemeen in totaal 30489 overledenen in:
 - o 379 algemene graven (deze zijn in eigendom bij de gemeente, geen monument toegestaan, na 10 jaar kunnen we deze graven ruimen),
 - o 16954 particuliere graven (15495 voor bepaalde tijd, 1167 voor onbepaalde tijd en
 - o 472 urnengraven.
- Islamitische begraafplaats
 - o 198 graven voor bepaalde tijd.
- Noodbegraafplaats Klein Selwerderhof 1
 - o 692 graven voor bepaalde tijd, met daarin 523 overledenen.
- Noodbegraafplaats Klein Selwerderhof 2
 - o 848 graven voor bepaalde tijd, met daarin 696 overledenen.

Het betreft hier graven met één, twee of drie verdiepingen.

Op de meeste graven staat een grafmonument. Bij het onderhoud aan de grafmonumenten onderscheiden we de volgende situaties:

- a. Grafmonumenten die bij ons in onderhoud zijn.

Dit zijn alle graven op Selwerderhof. Het gaat hierbij zowel om particuliere graven voor bepaalde tijd (huur) als om particuliere graven voor onbepaalde tijd. Het betreft hier in totaal 16201 stuks. De kosten van het onderhoud hiervan worden jaarlijks betaald (3125 stuks) of zijn afgekocht (8272 stuks). Van de overige 4801 grafmonumenten is het onderhoud beëindigd of zijn de monumenten verwijderd.

Bij het onderhoud onderscheiden we het 'groen-' en het 'grijs-onderhoud'. Het groen-onderhoud bestaat uit:

- o het onderhoud aan de graftuinen (het spitten, bemesten en eventueel aanvullen van grond;
- o het planten en verzorgen van eenjarige planten;
- o het onderhoud aan het groen direct grenzend aan het graf;
- o het wieden van onkruid in het marmergruis en de graftuinen indien dit aanwezig is.

Hierbij ontzien wij zo veel mogelijk de beplanting die door nabestaanden op het graf is aangebracht.

Het grijs-onderhoud omvat:

- o de behandeling van de grafmonumenten met een water en/of algenbestrijdingsmiddel;
- o het uitvoeren van kleine reparaties, zoals het vastzetten van banden en het recht- en vastzetten van verticale elementen;
- o het periodiek (circa 1x per 4 jaar) vervangen van marmergruis, wanneer dit te veel vervuild is.

- o het reinigen van de grafmonumenten met behulp van een hogedrukspuit met water bij ernstige vervuiling.
- De intensiteit van het onderhoud is afhankelijk van de ligging van het graf (zon, schaduw), de materiaalsoort van de grafmonumenten en de beplantingssoort.

Na verloop van tijd kan door veroudering van de constructie en/of het materiaal groot-onderhoud aan de grafmonumenten noodzakelijk zijn. Er kunnen bijvoorbeeld scheuren ontstaan in massieve dekplaten, banden breken en het vroeger veel gebruikte namaakbeton kan verpulveren. Groot onderhoud of het vervangen van (delen van) de grafmonumenten doen wij niet. De eigenaar of rechthebbende van het graf is hiervoor zelf verantwoordelijk. Hij of zij kan hiervoor een steenhouwer inschakelen. In voorkomende gevallen kan de betreffende eigenaar of rechthebbende van het graf het loket begraafplaatsen inschakelen. Wij zorgen dan voor een passende offerte en correcte uitvoering.

- b. Grafmonumenten die niet bij ons in onderhoud zijn.
Niet van toepassing.

c. Oorlogsgraven

De officiële oorlogsmonumenten op het Selwerderhof zijn bij ons in onderhoud. Dit betreft een monument ter herinnering aan een verzetsstrijder die in WO II is gevallen en het provinciaal Indië-Monument Groningen ter herinnering van de, in de jaren 1945 – 1962, niet uit het voormalig Nederlands-Indië en Nieuw Guinea teruggekeerde Groninger Militairen. Onze bijdrage bestaat uit het planten en verzorgen van de bij het monument horende beplantingen (éénjarigen, vaste planten) en de ondersteuning bij de jaarlijkse herdenking bij het Indië-monument.

Ook de burger-oorlogsslachtoffergraven zijn bij ons in onderhoud. De overledenen die hier zijn begraven komen in aanmerking om, bij afstand of opzegging van het graf door de nabestaanden, overgebracht te worden naar het Ereveld in Loenen.

De teamleider van de begraafplaatsen in Groningen is consul van de Oorlogsgravenstichting.

d. Graven met een cultuurhistorische betekenis.

Er is een beperkt aantal graven met een historische betekenis, waarbij wij al dan niet onderhoudsplichtig zijn. Deze graven onderhouden we voor zover dit niet (meer) door nabestaanden of anderen (vrijwilligers, stichtingen of verenigingen) wordt gedaan. Het onderhoud bestaat uit de werkzaamheden onder a. genoemd. We vinden het belangrijk dat ook op het Selwerderhof de historische ontwikkeling ten aanzien van de vormgeving van grafmonumenten zichtbaar blijft. We richten daarom een plek in waar we die grafmonumenten plaatsen die dit laten zien. Uiteraard vragen we, waar nog mogelijk, de nabestaanden om toestemming.

7.2.7 KUNSTWERKEN

De kunstwerken zijn in beheer bij het Centrum voor Beeldende Kunst (CBK).

7.2.8 BOUWKUNDIGE ELEMENTEN

De oude gemetselde waterputten (deze hebben nu de functie van bloembak) en de trappen en kademuren rond de vijver onderhouden we op basis van constatering van gebreken (bijvoorbeeld voegwerk, losse stenen en dergelijke).

De watertappunten sluiten we in de winterperiode af.

De fontein vallen onder de verantwoordelijkheid van het team Techniek van Stadsbeheer, afdeling Stadsprogramma. Inspectie en schoonmaak gebeuren elk najaar. In de winterperiode wordt de waterleiding afgesloten.

7.2.9 AFWATERING

De pompputten inspecteren we elk voorjaar op goede werking (keuring volgens de NEN-normen). Tegelijkertijd maken we de installatie oppervlakkig schoon. Eenmaal in de drie jaar maken we de installatie grondig schoon.

Er is geen regulier onderhoud aan het riool of het drainagesysteem. Bij verstoppingen of leidingbreuk treffen we passende maatregelen (doorspuiten, ontstoppen, repareren of vervangen).

7.2.10 SCHOONFACETTEN

Bij elke werkzaamheid op de begraafplaats maken we de locatie vrij van zwerfafval.

Indien nodig de bestratingen borstelen en/of ontdoen van groenaanslag. Een zekere mate van onkruidgroei mag aanwezig zijn.

Wanneer de voorzieningen op de begraafplaats besmeurd zijn met graffiti of anderszins, laten we dit onmiddellijk verwijderen.

7.2.11 VERLICHTING

De straatverlichting valt onder de verantwoordelijkheid van het team Techniek van Stadsbeheer, afdeling Stadsprogramma. Kapotte lampen vervangen we bij constatering van een defect.

8 Planning

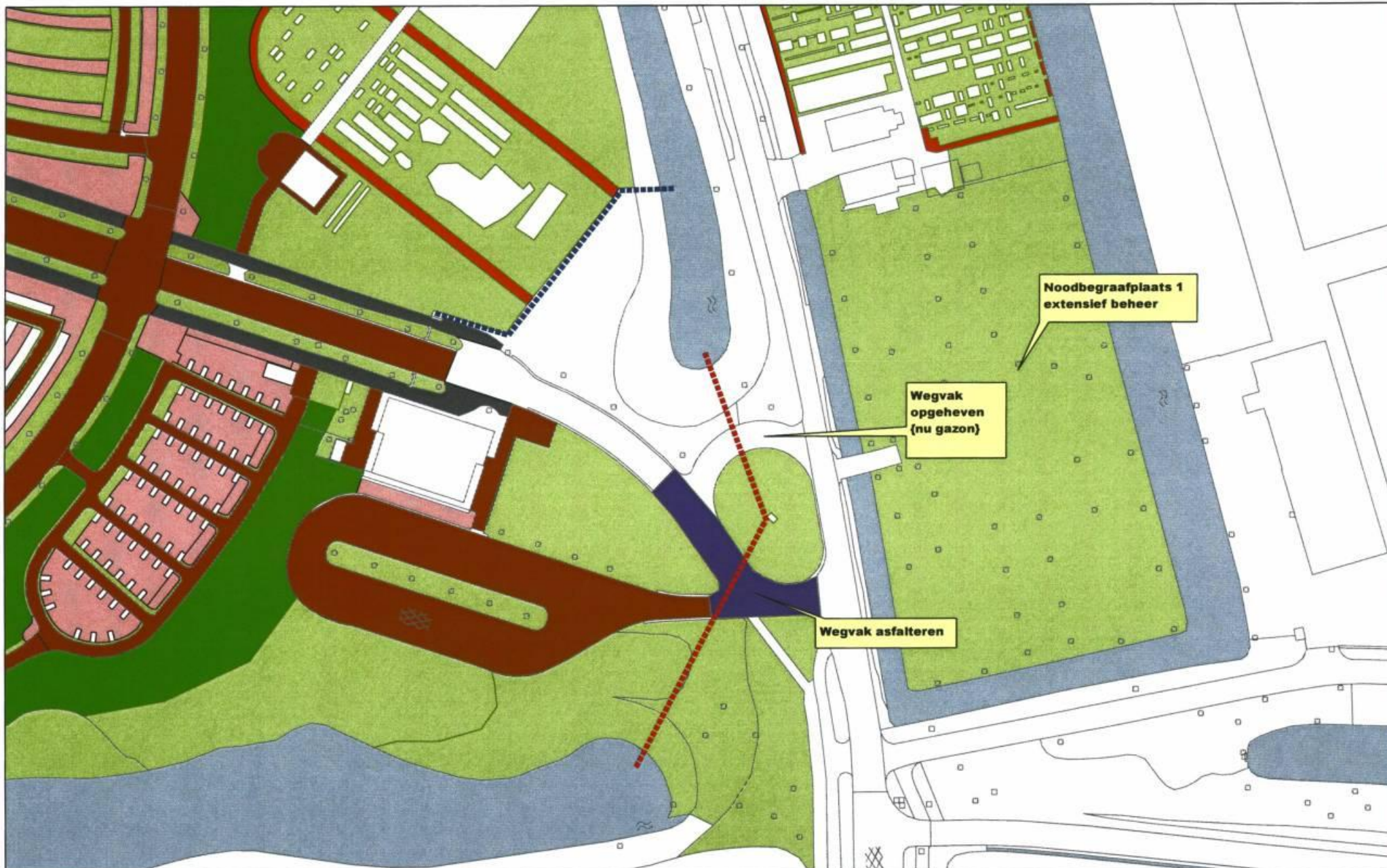
De eenmalige beheermaatregelen voeren we uit in de periode 2014 - 2017.

Beheerplan Selwerderhof

Enmalige beheermaatregelen.

Nr.	Beheerfacet	Maatregel	Programma	Projectkosten
1	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Cultuurhistorisch onderzoek	Projectbudget	€ 2.500,00
2	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Info-bord cultuurhistorie	Projectbudget	€ 1.000,00
3	Functionaliteitverbetering	Vervangen informatieborden	Projectbudget	
4	Functionaliteitverbetering	Afvalbakken vervangen door kliko's	Regulier onderhoud	
5	Uitgesteld onderhoud	Controle en herstel afrasteringen	Programma SSC-Vastgoedontwikkeling	
6	Uitgesteld onderhoud	Controle en herstel + schilderwerk banken	Reserve afkoopsommen	€ 700,00
7	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Verzamelplek cultuurhistorische monumenten	Programma begraafplaatsen	
8	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Aanbrengen herinneringsmaquette Klein Selwerderhof I en II	Programma begraafplaatsen	
9	Functionaliteitverbetering	Verplaatsen en uitbreiden hekwerk t.p.v. ingang Selwerderhof	Programma SSC-Vastgoedontwikkeling	
10	Functionaliteitverbetering	Klinkerverharding lepenlaan vervangen door asfalt	Stadsprogramma SB	
11	Functionaliteitverbetering	Pad vergrassen achter aula	Programma begraafplaatsen	
12	Functionaliteitverbetering	Verwijderen gazonstroken	Programma begraafplaatsen	
13	Functionaliteitverbetering	Herindeling parkeerplaats aula	Programma begraafplaatsen	
14	Natuurwaarden / Ecologie	Aanbrengen takkenrillen, takkenhopen en bladhopen	Programma begraafplaatsen	
15	Natuurwaarden / Ecologie	Aanplant sporkehout	Programma begraafplaatsen	
16	Natuurwaarden / Ecologie	Extra stinzenbeplanting	Programma begraafplaatsen	
17	Natuurwaarden / Ecologie	Extra vleermuiskasten	Programma ecologie	
18	Natuurwaarden / Ecologie	Introduceren krabbescheer	Programma begraafplaatsen	
19	Natuurwaarden / Ecologie	Nestkasten + ophangen	Programma ecologie	
20	Natuurwaarden / Ecologie	Aanbrengen drijvende eilanden + broedkorven	Reserve afkoopsommen	€ 5.000,00
21	Natuurwaarden / Ecologie	Natuurvriendelijke oevers vijvers zuid- en oostzijde	Reserve afkoopsommen	€ 15.000,00
22	Natuurwaarden / Ecologie	Verbeteren noordelijke poel	Reserve afkoopsommen	€ 5.000,00
23	Natuurwaarden / Ecologie	Voorzieningen duiker centrale vijver t.b.v. visstand	Programma begraafplaatsen	
24	Uitgesteld onderhoud	Schilderen toegangspoort Klein Selwerderhof I	Reserve afkoopsommen	€ 500,00
25	Uitgesteld onderhoud	Vervangen éénjarige door vaste planten	Reserve afkoopsommen	€ 5.000,00
26	Uitgesteld onderhoud	Verwijderen afvalbakken, banken e.d. Klein Selwerderhof I	Programma begraafplaatsen	€ -
27	Uitgesteld onderhoud	Vervangen halfverharding door asfalt	Reserve afkoopsommen	€ 45.000,00
				€ 79.700,00

Legenda

- Oud hek
- Nieuw hek
- Toiletvoorziening

BEHEERPLAN BEGRAAFPLAATS OUD HOOGKERK

Gemeente Groningen
Stadsbeheer, februari 2014

Inleiding

1.1 Aanleiding

In het voorjaar van 2012 is de structuurvisie 'Een graf in Stad' door de Raad van de gemeente Groningen vastgesteld. In deze structuurvisie zijn de algemene beleidsuitgangspunten met betrekking tot de Groninger begraafplaatsen beschreven. Dit op het gebied van de capaciteit en de keuzevrijheid van het begraven als ook het toekomstbeeld van de begraafplaatsen. Om dit toekomstbeeld te realiseren en de kwaliteit van de begraafplaatsen naar de toekomst te garanderen stellen we per begraafplaats een beheerplan op.

Dit beheerplan betreft de maatregelen voor de begraafplaats **Oud Hoogkerk**

Doelstelling

Dit beheerplan beschrijft de huidige en toekomstige waarde van de begraafplaats en de concrete maatregelen die nodig zijn om deze waarden te behouden of te bereiken. Dit voornamelijk op het gebied van het beheer en onderhoud van de verschillende voorzieningen op en van de begraafplaats.

1.2 Begrenzing

Dit beheerplan omvat de begraafplaats Oud Hoogkerk, gelegen achter de woningen aan de Kerkstraat, de nummers 37 tot en met 45. De begraafplaats is aan drie zijden begrensd door een sloot. De sloot zelf maakt geen onderdeel uit van dit beheerplan.

Het onderhoud aan de opstallen (poort en barenhuis) is niet in dit beheerplan opgenomen. Deze zijn in beheer bij de afdeling SSC-vastgoedontwikkeling. Het barenhuis is monument.

Ook de wet en regelgeving rond het uitgeven van graven, de grafdelving, het begraven, het verstrooien van as en het plaatsen van grafmonumenten, grafbedekkingen en dergelijke zijn geen onderdeel van dit beheerplan.

3 Beleidskaders

Belangrijk uitgangspunt bij het opstellen van dit beheerplan zijn de beschikbare beleidskaders en de onderlinge samenhang. Deze beleidskaders geven de gewenste richting aan ten aanzien van functie, inrichting en beheer.

3.1 Wet op de lijkbezorging

Het begraven en cremeren van overledenen en het beheer van begraafplaatsen zijn ingebed in wet- en regelgeving. De belangrijkste zijn:

- De wet op de lijkbezorging (WLB) 1991, gewijzigd 1 januari 2010.
- De Verordening op de gemeentelijke begraafplaatsen van Groningen 2011, waarin de rechten en plichten bij het begraven op de gemeentelijke begraafplaatsen is geregeld;
- De jaarlijks aan te passen Verordening begrafenisrechten gemeentelijke begraafplaatsen;

3.2 Structuurvisie 'Een graf in Stad'.

Wij willen zorgen dat begraven in Groningen sociaaleconomisch en in ruimtelijk opzicht gericht blijft op de wensen en mogelijkheden van de toekomst, en tegelijkertijd de waarden behouden die het verleden ons heeft toevertrouwd. Naast algemene beleidsuitgangspunten, zoals het garanderen van voldoende capaciteit, keuzevrijheid en de harmonisering van tarieven, bevat de visie ook een analyse en toekomstbeeld voor elke begraafplaats afzonderlijk. Daarmee verwoordt deze visie hoe wij de 'zachte' en 'harde' wensen rond het begraven in onze stad voor de toekomst willen waarborgen.

3.3 Groenstructuurvisie 'Groene pepers'.

De groenstructuurvisie 'Groene Pepers' doet uitspraken over de kwaliteit, kwantiteit en de betekenis van het groen in de stad; het gaat om een waardeoordeel ten aanzien van functioneel gebruik, biodiversiteit, volksgezondheid, beleving en economie. Op basis van dat oordeel onderscheidt men een kwalitatief hoogwaardige basis groenstructuur voor de hele stad als onderdeel van het groenblauwe netwerk waar de gemeente verantwoordelijk voor is.

3.4 Beleidskader 'Stedelijke Ecologische Structuur (SES)'.

Voor Groningen en omgeving is de stedelijke ecologische structuur (SES) in kaart gebracht. De SES is de ecologische infrastructuur van de stad. Deze bestaat uit groen- en waterelementen en is ingedeeld naar kerngebieden en ecologische verbindingen. De SES geeft de verschillende levensgemeenschappen (ecosystemen) in de stad de mogelijkheid zich in onderlinge samenhang te ontwikkelen. Binnen de SES wordt gestreefd naar een netwerk van aaneengesloten biotopen met een verbinding naar het buitengebied.

3.5 Doelsoortenbeleid

Een belangrijk onderdeel van het gemeentelijk ecologisch beleid wordt gevormd door het doelsoortenbeleid. Het doelsoortenbeleid brengt samenhang tussen de stedelijke ecologische structuur en het beheer. Met doelsoort bedoelen we een planten- of diersoort die we op een natuurlijke manier in de stad proberen te krijgen. Dit doen we door het creëren van de juiste leefomstandigheden van de gewenste doelsoort. Het doelsoortenbeleid geeft heldere handvatten voor inrichting en beheer.

3.6 Bomenstructuurplan

Beheerproblemen en de daaraan verbonden hoge kosten vormden in 2002 de directe aanleiding tot een herbezinning op het beleid voor aanplanten en beheren van straatbomen. Dit resulteerde in november 2002 in het bomenstructuurplan Bladwijzer. In de afgelopen tien jaar is het bomenstructuurplan een nuttig uitvoeringsinstrument gebleken. Ontwerpers, uitvoerders en beheerders maken veel gebruik van het plan; het biedt een duidelijk kader bij het maken van plannen in de stad. De prioriteit lag de eerste jaren op het aanvullen en vernieuwen van de hoofdstructuur. In de loop der jaren verschoof de prioriteit naar de nevenstructuur. Omdat de stad en het bomenbestand continu onderhevig zijn aan veranderingen, er nu weinig ruimte is voor inbreng van bewoners en wij steeds vaker te maken krijgen met boomziektes- en plagen die ons bomenbestand aantasten wordt het bomenstructuurplan begin 2014 herzien.

3.7 Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG)

Het beheer van de stad Groningen is gericht op het in stand houden van een schone en hele leefomgeving. De openbare ruimte heeft een verantwoorde kwaliteit als deze voldoet aan de technische eisen en aan de verwachtingen van de bewoners en gebruikers. De waardering is over het algemeen gebaseerd op de inrichting en het kwaliteitsniveau. Elk deel van de stad en elk deel van de openbare ruimte heeft eigen kenmerken. Omdat niet alle elementen op straat op dezelfde intensieve manier worden bekeken of gebruikt kan het kwaliteitsniveau verschillen. Deze kwaliteitsniveaus zijn uitgewerkt in het BORG (Beheerplan Openbare Ruimte Groningen vastgesteld door de raad in 2001). In het BORG zijn de kwaliteitsdoelen vastgelegd die in het beheer worden nagestreefd.

3.8 Overige regelgeving

Er zijn diverse regels en verordeningen die voor een begraafplaats gelden, maar die voor de uitwerking van dit beheerplan minder relevant zijn. We noemen in dit kader nog:

- Regeling algemene regels voor inrichtingen milieubeheer. Hierin is onder andere het verstrooien van as op begraafplaatsen geregeld;
- De Monumentenwet geldend voor de monumentale opstallen, waarvan het beheer en onderhoud elders is geregeld;
- De Wet op de archeologische monumenten.

Op de begraafplaatsen gelden ook andere gemeentelijke, verder niet nader omschreven, beleidsregels en verordeningen. Gedacht kan worden aan:

- Monumenten- en archeologisch beleid, uitmondend in de aanwijzing van stedelijke monumenten en de Erfgoedverordening;
- Beleidsregels rond monumentale bomen, de kapverordening, de instandhoudingsplicht van bomen en dergelijke (APV-G).

4. Beschrijving van de begraafplaats

De begraafplaats Oud Hoogkerk ligt in de nabijheid van de dorpskern. De laagste bijzetting dateert van 1988.

De begraafplaats is circa 0,4 ha groot en omvat 811 graven. De graven zijn voor onbepaalde tijd uitgegeven. De begraafplaats is te kenmerken als inactief.

De begraafplaats heeft voornamelijk betekenis als herdenkingsplek voor nabestaanden en bewoners van het dorp.

De natuur- en cultuurwaarden zijn relatief laag. De inrichting van de begraafplaats bestaat uit een gazon met aan de randen paden van halfverharding. Rondom de begraafplaats staan laanbomen met onderbeplanting, op het gazon een enkele solitaire boom.

Er zijn geen graven met een toegekende cultuurhistorische waarde bekend. Op grond van de visie 'Een graf in Stad' inventariseren we op termijn (medio 2014-2015) alle waardevolle grafmonumenten. Op de begraafplaats plaatsen we vervolgens een cultuurhistorisch informatiebord waarop alle relevante onderwerpen staan vermeld.

De ecologische waarde van de begraafplaats is beperkt vanwege de geïsoleerde ligging, de geringe omvang en de beperkte beplanting (singel om de begraafplaats). Het grasland is relatief schraal met zeer veel haakmos en kruiden als veldzuring, penningkruid, witte klaver, pinksterbloem, hondsdrif en kruipende boterbloem. Rondom de begraafplaats staan bomen als eik, plataan en esdoorn met als ondergroei verruigd grasland. De sloot aan de noord- en oostkant bevat water, maar is ondiep en er valt veel blad in de sloot. De sloot langs de zuidrand staat vrijwel droog en is dichtgegroeid met riet, struweel opslag en hier en daar gele lis en oeverzegge. Aan de west- en noordwestkant van de begraafplaats is een vrij dichte groenstrook aanwezig met eik, esdoorn, eenstijlige meidoorn, een Amerikaans krentenboompje en langs de noordkant veel speenkruid en fluitenkruid. Opvallende of ecologisch waardevolle soorten voor Hoogkerk-oud zijn; de bruine kikker, de groene kikker, look-zonder-look, pinksterbloem, veldzuring, zwarte roodstaart en muskusrat. De begraafplaats bevat elementen die voor een aantal dagvlinders van belang zijn. De beschutting van de omliggende struwelen zorgt voor luwte en in het grasland zijn diverse waardplanten aanwezig. Veldzuring, de waardplant van de kleine vuurvlinder, komt in vrij grote aantallen voor en ook de pinksterbloem is vrij talrijk aanwezig. Laatstgenoemde soort is één van de belangrijkste waardplanten van het oranjetipje evenals de in het struweel voorkomende look-zonder-look. Grote brandnetel is in een

lage dichtheid aangetroffen. Dit is voldoende als een voortplantingsplaats voor bijvoorbeeld het landkaartje of de gehakelde aurelia. In de omliggende watergangen zijn zowel de bruine kikker als de groene kikker waargenomen. Het voorkomen van de kleine watersalamander is goed mogelijk. Als voortplantingswater zijn de sloten voor deze soort geschikt. Ook zijn er op en rond de begraafplaats voldoende mogelijkheden aanwezig om te overwinteren. In de bomen rond de begraafplaats zijn twee kleine holten, die mogelijk een verblijfplaats bieden aan vleermuizen. Ook het gebouwtje op de begraafplaats biedt aan vleermuizen, in het bijzonder de grootoor-vleermuis en de dwergvleermuis, zeer geschikte mogelijkheden. Vooral de ruimte onder de nok aan de voorzijde van het gebouwtje vormt een goede toegangsmogelijkheid. Daarnaast zijn er openingen onder de dakrand en ontbreekt er een baksteen in de muur. Het gebouwtje is tevens geschikt als broedplaats voor de zwarte roodstaart.

5. Toekomstbeeld

Begraafplaats Oud Hoogkerk gaan we op termijn formeel sluiten. Nieuwe graven geven we niet uit en bijzettingen vinden niet meer plaats. Na de formele sluiting blijft de begraafplaats gewoon toegankelijk.

We behouden de begraafplaats in zijn huidige vorm en passen extensief beheer toe.

We onderzoeken de mogelijkheden om het onderhoud (deels) over te dragen aan betrokken bewoners van Hoogkerk. Dit omdat deze begraafplaats hoofdzakelijk betekenis heeft voor nabestaanden en andere inwoners van Hoogkerk.

De paden op de begraafplaats laten we vergrassen. Hierbij zorgen we er wel voor dat de padenstructuur zichtbaar blijft. Het onderhoud van het grasland passen we hierop aan.

Op de begraafplaats is maar een zeer beperkt aantal doelsoorten aanwezig, andere zullen we, naar verwachting, pas na vele jaren zien. Bij de inrichting en het beheer gericht op deze specifieke doelsoorten profiteren ook andere soorten. Daarom wijzen we, naast de specifieke doelsoorten, ook de begeleidende soorten aan. Deze soorten stellen minder kritische eisen aan hun omgeving dan de specifieke doelsoorten, maar geven een indicatie van een positieve ontwikkeling van de biotoop (leefomgeving). Voor de begraafplaats Hoogkerk- oud wijzen we de volgende doelsoorten en begeleidende soorten aan:

Doelsoorten

Vaatplanten	Amfibieën
Pinksterbloem	Bruine kikker
	Kleine watersalamander
Vogels	
Grote bonte specht	Vlinders
Zwarte roodstaart	Hooibeestje
Heggenmus	Kleine vuurvlieder
	Oranjetipje
	Gehakkelde aurelia
Zoogdieren	
Grootoorvleermuis	
Rosse vleermuis	Libellen en waterjuffers
Rosse woelmuis	
Ruige dwergvleermuis	
Veldmuis	

Begeleidende soorten

Vaatplanten	Amfibieën
	Bastaardkikker
Vogels	
Zwartkop	Vlinders
Boomkruiper	Landkaartje
Zoogdieren	
Dwergvleermuis	
	Libellen en waterjuffers

6. Eenmalige beheermaatregelen

In dit hoofdstuk beschrijven we de eenmalige beheermaatregelen op de begraafplaats. Dit om het basisniveau te creëren voor het reguliere onderhoud voor de komende jaren. De beheerfacetten zijn op de beheerkaart (bijlage 1) aangegeven. De maatregelen en de kosten zijn verzameld in de beheermatrix (bijlage 2).

We behouden de groene omranding van de begraafplaats en versterken deze door nieuwe aanplant van linde, elzen en wilgen.

De halfverharding van het toegangspad naar het barenhuis laten we vergrassen.

Op de begraafplaats staan een paar zeer slecht onderhouden grafmonumenten. Hiervan verwijderen we de beplanting en het marmergruis en leggen loszittende delen op de grafruimte zodat er geen gevaarzetting of kans op schade is.

Door de relatief lage ambities op het gebied van natuur voeren we geen herinrichtingsmaatregel uit. Om verder verruiging van het terrein te voorkomen maaien we twee keer per jaar de bestaande vegetatie en verwijderen we opslag bij de graven. Verder zijn er geen extra ecologische beheermaatregelen nodig.

De informatieborden op de begraafplaats zijn oud en versleten. Daarom vervangen we deze.

Na cultuurhistorisch onderzoek brengen we een informatiebord aan met:

- de historie van de begraafplaats;
- een plattegrond van de begraafplaats met hierop aangegeven de locatie van de belangrijkste graven;
- de lijst van belangrijkste graven met een beknopte uitleg hierover.

7. Regulier onderhoud

In dit hoofdstuk beschrijven we de reguliere onderhoudsmaatregelen op de begraafplaats. De onderhoudsfacetten zijn op de beheerkaart (bijlage 1) aangegeven.

7.1 Uitgangspunten

Deze begraafplaats is bestempeld als 'inactief'. We geven geen nieuwe graven uit en er vinden geen bijzettingen plaats. De begraafplaats is aan te merken als stilteplek.

Het BORG-kwaliteitsniveau van de begraafplaatsen is aangeduid als 'voldoende (functioneel)'. Met ingang van 2014 verlagen we het standaard kwaliteitsniveau van het parkdeel (dus niet het kwaliteitsniveau van de graven zelf) naar 'laag'. De onderhoudsmaatregelen stemmen we hierop af. We passen deze maatregelen echter alleen toe op niet-zichtlocaties (het bosplantsoen, de heestervakken en gazons aan de randen van de begraafplaats en dergelijke). We behouden op de zicht- en verblijfslocaties het huidige onderhoudsregiem. Op deze wijze zorgen we ervoor dat we geen afbreuk doen aan sfeer en functie van de begraafplaats zelf.

Het BORG-systeem omschrijft in grote lijnen welke kwaliteit er voor de diverse beheerfacetten geldt. Voor de begraafplaatsen gaan we in 2014 de kwaliteitsnormeringen verder uitdiepen en specificeren. Hierbij gaan we beeld- en resultaatgericht werken. Op elke begraafplaats stellen we dan de kwaliteitsnorm per vak en per beheergroep vast. Vervolgens bepalen we het onderhoudsregiem van de beheergroep in het betreffende vak.

7.2 Maatregelen

7.2.1 GROENFACETTEN

Gazons

De gazons onderhouden we op laag niveau (borgkwaliteit C). Bij dit kwaliteitsniveau mogen er redelijk veel beschadigingen zijn, het gras is niet te lang en goed gemaaid, onkruid mag voorkomen. We zorgen ervoor dat de padenstructuur op de begraafplaats behouden blijft. Dit betekent dat we de vergraste paden korter maaien als de overige gazons. Indien nodig blazen we gevallen bladeren in de heesterrand.

Sierheesters

Waar nodig schoffelen we de beplantingsvakken en snoeien de heesters (afhankelijk van de heestersoort). We zorgen ervoor dat er geen takken over de graven hangen.

Stinzeplanten

De stinzeplanten (bollen) zijn voor verwildering en redden zich zelf. Na de bloei sterft het loof boven de grond af. In bosplantsoenvakken of in bos verdwijnt het dan gewoon na verloop van tijd. In het gazon wordt het loof met het maaien mee verwijderd.

Bomen

Bij eventuele aan- dan wel herplant van bomen en struiken gebruiken we in het gebied bij voorkeur linde, elzen en wilgen. Hierbij letten wij er wel op dat boom of struik in de toekomst geen overlast veroorzaakt of een bovengemiddeld onderhoudsregiem nodig heeft.

Om de vleermuiswaarden van het gebied te verhogen vindt een op vleermuizen gericht beheer plaats. Vooral de ontwikkeling van een groter bestand aan (oudere) bomen met holtes is hierbij van belang. Hier houden we tijdens het beheer van de (laan)bomen in het gebied rekening mee.

Het onderhoud van de bomen en de inspectie daarvan, in het kader van de zorgplicht, is de verantwoordelijkheid van de afdeling Wijkonderhoud, team Groen. Hierbij hanteren wij de volgende frequenties:

Beheergroep	Snoeifrequentie	Inspectie	
		Regulier	Risicobomen
Bomen 1e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 1e grootte tijdelijke kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 1e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte tijdelijke kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 3e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 3e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Leiboom	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Knotboom	1x per 2 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Vormboom	1x per 2 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Monumentale boom	1x per 4 jaar	1 x per jaar	1 tot 4x per jaar

Bomen van de 1e grootte zijn, in volwassen staat, hoger dan 18 meter

Bomen van de 2e grootte zijn, in volwassen staat, tussen de 10 en 18 meter hoog

Bomen van de 3e grootte zijn, in volwassen staat, tussen de 6 en 10 meter hoog

Na de onderhoudsronde (snoeien, dode takken verwijderen, opkronen, vormsnoei, begeleidingssnoei en dergelijke) inspecteren we (team techniek) de boom op mechanische gebreken en ziekten. Wanneer bomen een verhoogd risico vormen door aantasting door ziekte of anderszins, verhogen we de inspectiefrequentie. De inspectie van deze zogenoemde risicobomen inspecteren we dan 1 tot 4 keer per jaar. Alle gegevens over de boom bewaren we in het beheersysteem. In bijlage 3 zijn alle op de begraafplaats voorkomende bomen ingetekend en benoemd.

7.2.2 VERHARDING

Niet van toepassing, we laten de bestaande paden vergrassen.

7.2.3 STRAATMEUBILAIR

De informatieborden, plaquettes en dergelijke controleren we jaarlijks op actualiteit, representativiteit en functionaliteit. Waar nodig vindt onderhoud plaats.

7.2.4 HEKWERKEN, AFRASTERINGEN EN POORTEN

Het onderhoud van de toegangspoort valt onder de verantwoordelijkheid van de afdeling SSC-vastgoedontwikkeling.

7.2.5 WATER

Het onderhoud van de sloten langs de begraafplaats valt onder de verantwoordelijkheid van het team Techniek van Stadsbeheer, afdeling Stadsprogramma. We maaien de wallekanten en schonen de sloten één maal per jaar.

GRAFMONUMENTEN

Op de Begraafplaats bevinden zich 810 particuliere graven, met daarin 1093 overledenen.

Op een paar graven staat nog een grafmonument. Bij het onderhoud aan de grafmonumenten onderscheiden we de volgende situaties:

Grafmonumenten die bij ons in onderhoud zijn.

Deze grafmonumenten zijn herkenbaar met een stip op het monument.

Hierbij gaat het om 5 particuliere graven voor onbepaalde tijd. De kosten van het onderhoud hiervan worden jaarlijks betaald of zijn afgekocht.

Het onderhoud van de grafmonumenten is beperkt tot het uitvoeren van kleine reparaties, zoals het vastzetten van banden en het recht- en vast zetten van verticale elementen.

a. Grafmonumenten die niet bij ons in onderhoud zijn.

Bij de grafmonumenten die niet bij ons in onderhoud zijn verzorgen de rechthebbenden of nabestaanden het onderhoud zelf. Wij hebben hierbij wel een handhavingsplicht. Dit betekent dat wij bij kennelijke verwaarlozing in contact treden met de nabestaanden. We brengen hiervoor een sticker aan op het grafmonument. Wanneer hier geen reactie op komt, verwijderen we de beplanting en het marmergruis en leggen loszittende delen op de grafruimte zodat er geen gevaarzetting of kans op schade is. Wij verwijderen grafmonumenten als de staat van onderhoud zo slecht is dat er sprake is van gevaarzetting of dat, naar het oordeel van de beheerder, de uitstraling van de begraafplaats wordt geschaad.

b. Oorlogsgraven

Er bevinden zich geen oorlogsgraven op de begraafplaats.

c. Graven met een historische betekenis.

Het is niet bekend of er graven met een historische betekenis zijn. Nader onderzoek hiernaar bepaald of en waar wij onderhoudsplichtig zijn. Deze graven onderhouden we dan voor zover dit niet (meer) door nabestaanden of anderen (vrijwilligers, stichtingen of verenigingen) wordt gedaan. Het onderhoud bestaat uit de werkzaamheden onder a. genoemd.

7.2.6 KUNSTWERKEN

Niet van toepassing.

7.2.7 BOUWKUNDIGE ELEMENTEN

Niet van toepassing.

7.2.8 AFWATERING

Er is geen regulier onderhoud aan het riool of het drainagestelsel. Bij verstoppingen of leidingbreuk treffen we passende maatregelen (doorspuiten, ontstoppen, repareren of vervangen).

7.2.9 SCHOONFACETTEN

Bij elke werkzaamheid op de begraafplaats maken we de locatie vrij van zwerfafval.

Wanneer de voorzieningen op de begraafplaats besmeurd zijn met graffiti of anderszins, laten we dit onmiddellijk verwijderen.

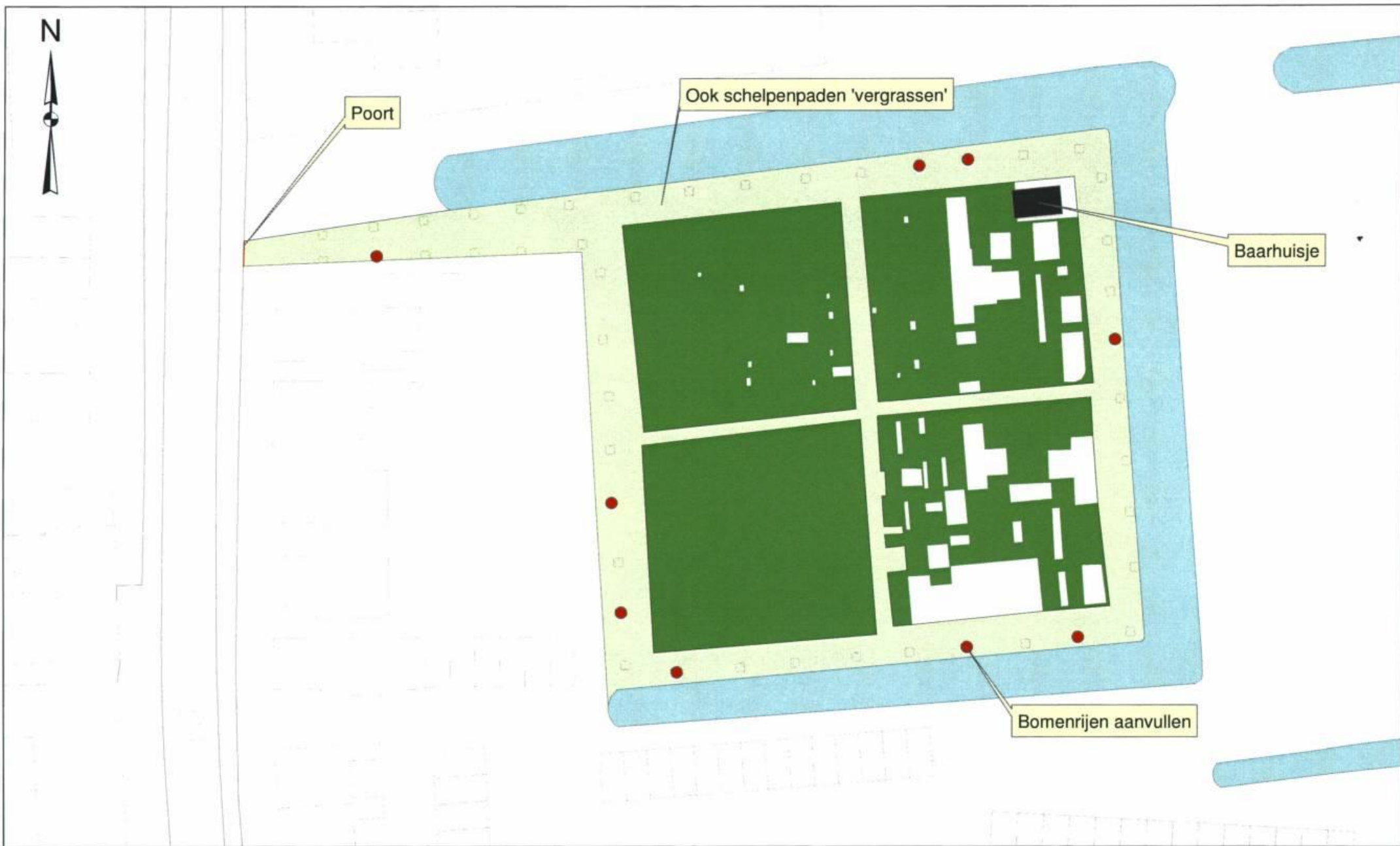
8 Planning

De eenmalige beheermaatregelen voeren we uit in de periode 2014 - 2017.

Beheerplan Hoogkerk Oud

Eenmalige beheermaatregelen.

Nr.	Beheerfacet	Maatregel	Programma	Projectkosten
1	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Cultuurhistorisch onderzoek	Projectbudget	€ 2.500,00
2	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Info-bord cultuurhistorie	Projectbudget	€ 1.000,00
3	Functionaliteitverbetering	Vervangen informatieborden	Projectbudget	
4	Functionaliteitverbetering	Afvalbakken vervangen door klike's	Regulier onderhoud	
5	Uitgesteld onderhoud	Controle en herstel afrasteringen	Programma SSC-Vastgoedontwikkeling	
6	Uitgesteld onderhoud	Controle en herstel + schilderwerk banken	Reserve afkoopsommen	€ 700,00
7	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Nieuwe aanplant bomen in randzone	Programma begraafplaatsen	
				€ 4.200,00

Legenda

- Water
- Graspaden
- Grasvelden

Beheerplan
Hoogkerk {oud}
Bijlage 1
Overzicht
Beheermaatregelen

BEHEERPLAN NOORDERBEGRAAFPLAATS

Gemeente Groningen
Stadsbeheer, februari 2014

Inleiding

1.1 Aanleiding

In het voorjaar van 2012 is de structuurvisie 'Een graf in Stad' door de Raad van de gemeente Groningen vastgesteld. In deze structuurvisie zijn de algemene beleidsuitgangspunten met betrekking tot de Groninger begraafplaatsen beschreven. Dit op het gebied van de capaciteit en de keuzevrijheid van het begraven als ook het toekomstbeeld van de begraafplaatsen. Om dit toekomstbeeld te realiseren en de kwaliteit van de begraafplaatsen naar de toekomst te garanderen stellen we per begraafplaats een beheerplan op.

Dit beheerplan betreft de maatregelen voor de **Noorderbegraafplaats**

Doelstelling

Dit beheerplan beschrijft de huidige en toekomstige waarde van de begraafplaats en de concrete maatregelen die nodig zijn om deze waarden te behouden of te bereiken. Dit voornamelijk op het gebied van het beheer en onderhoud van de verschillende voorzieningen op en van de begraafplaats.

1.2 Begrenzing

Dit beheerplan omvat de Noorderbegraafplaats, gelegen tussen het Sleedoornpad, het Wilgenpad en de Wilgenlaan en is omsloten door hagen en hekwerken.

Het onderhoud aan de opstallen is niet in dit beheerplan opgenomen. Deze zijn in beheer bij de afdeling SSC - Vastgoedontwikkeling.

Ook de wet en regelgeving rond het uitgeven van graven, de grafdelving, het begraven, het verstrooien van as en het plaatsen van grafstenen, grafbedekkingen en dergelijke zijn geen onderdeel van dit beheerplan.

3 Beleidskaders

Belangrijk uitgangspunt bij het opstellen van dit beheerplan zijn de beschikbare beleidskaders en de onderlinge samenhang. Deze beleidskaders geven de gewenste richting aan ten aanzien van functie, inrichting en beheer.

3.1 Wet op de lijkbezorging

Het begraven en cremeren van overledenen en het beheer van begraafplaatsen zijn ingebed in wet- en regelgeving. De belangrijkste zijn:

- De wet op de lijkbezorging (WLB) 1991, gewijzigd 1 januari 2010.
- De Verordening op de gemeentelijke begraafplaatsen van Groningen 2011, waarin de rechten en plichten bij het begraven op de gemeentelijke begraafplaatsen is geregeld;
- De jaarlijks aan te passen Verordening begrafenisrechten gemeentelijke begraafplaatsen;

3.2 Structuurvisie 'Een graf in Stad'.

Wij willen zorgen dat begraven in Groningen sociaaleconomisch en in ruimtelijk opzicht gericht blijft op de wensen en mogelijkheden van de toekomst, en tegelijkertijd de waarden behouden die het verleden ons heeft toevertrouwd. Naast algemene beleidsuitgangspunten, zoals het garanderen van voldoende capaciteit, keuzevrijheid en de harmonisering van tarieven, bevat de visie ook een analyse en toekomstbeeld voor elke begraafplaats afzonderlijk. Daarmee verwoordt deze visie hoe wij de 'zachte' en 'harde' wensen rond het begraven in onze stad voor de toekomst willen waarborgen.

3.3 Groenstructuurvisie 'Groene pepers'.

De groenstructuurvisie 'Groene Pepers' doet uitspraken over de kwaliteit, kwantiteit en de betekenis van het groen in de stad; het gaat om een waardeoordeel ten aanzien van functioneel gebruik, biodiversiteit, volksgezondheid, beleving en economie. Op basis van dat oordeel onderscheidt men een kwalitatief hoogwaardige basis groenstructuur voor de hele stad als onderdeel van het groenblauwe netwerk waar de gemeente verantwoordelijk voor is.

3.4 Beleidskader 'Stedelijke Ecologische Structuur (SES)'.

Voor Groningen en omgeving is de stedelijke ecologische structuur (SES) in kaart gebracht. De SES is de ecologische infrastructuur van de stad. Deze bestaat uit groen- en waterelementen en is ingedeeld naar kerngebieden en ecologische verbindingen. De SES geeft de verschillende levensgemeenschappen (ecosystemen) in de stad de mogelijkheid zich in onderlinge samenhang te ontwikkelen. Binnen de SES wordt gestreefd naar een netwerk van aaneengesloten biotopen met een verbinding naar het buitengebied.

3.5 Doelsoortenbeleid

Een belangrijk onderdeel van het gemeentelijk ecologisch beleid wordt gevormd door het doelsoortenbeleid. Het doelsoortenbeleid brengt samenhang tussen de stedelijke ecologische structuur en het beheer. Met doelsoort bedoelen we een planten- of diersoort die we op een natuurlijke manier in de stad proberen te krijgen. Dit doen we door het creëren van de juiste leefomstandigheden van de gewenste doelsoort. Het doelsoortenbeleid geeft heldere handvatten voor inrichting en beheer.

3.6 Bomenstructuurplan

Beheerproblemen en de daaraan verbonden hoge kosten vormden in 2002 de directe aanleiding tot een herbezinning op het beleid voor aanplanten en beheren van straatbomen. Dit resulteerde in november 2002 in het bomenstructuurplan Bladwijzer. In de afgelopen tien jaar is het bomenstructuurplan een nuttig uitvoeringsinstrument gebleken. Ontwerpers, uitvoerders en beheerders maken veel gebruik van het plan; het biedt een duidelijk kader bij het maken van plannen in de stad. De prioriteit lag de eerste jaren op het aanvullen en vernieuwen van de hoofdstructuur. In de loop der jaren verschoof de prioriteit naar de nevenstructuur. Omdat de stad en het bomenbestand continu onderhevig zijn aan veranderingen, er nu weinig ruimte is voor inbreng van bewoners en wij steeds vaker te maken krijgen met boomziektes- en plagen die ons bomenbestand aantasten wordt het bomenstructuurplan begin 2014 herzien.

3.7 Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG)

Het beheer van de stad Groningen is gericht op het in stand houden van een schone en hele leefomgeving. De openbare ruimte heeft een verantwoorde kwaliteit als deze voldoet aan de technische eisen en aan de verwachtingen van de bewoners en gebruikers. De waardering is over het algemeen gebaseerd op de inrichting en het kwaliteitsniveau. Elk deel van de stad en elk deel van de openbare ruimte heeft eigen kenmerken. Omdat niet alle elementen op straat op dezelfde intensieve manier worden bekeken of gebruikt kan het kwaliteitsniveau verschillen. Deze kwaliteitsniveaus zijn uitgewerkt in het BORG (Beheerplan Openbare Ruimte Groningen vastgesteld door de raad in 2001). In het BORG zijn de kwaliteitsdoelen vastgelegd die in het beheer worden nagestreefd.

3.8 Overige regelgeving

Er zijn diverse regels en verordeningen die voor een begraafplaats gelden, maar die voor de uitwerking van dit beheerplan minder relevant zijn. We noemen in dit kader nog:

- Regeling algemene regels voor inrichtingen milieubeheer. Hierin is onder andere het verstrooien van as op begraafplaatsen geregeld;
- De Monumentenwet geldend voor de monumentale opstallen, waarvan het beheer en onderhoud elders is geregeld;
- De Wet op de archeologische monumenten.

Op de begraafplaatsen gelden ook andere gemeentelijke, verder niet nader omschreven, beleidsregels en verordeningen. Gedacht kan worden aan:

- Monumenten- en archeologisch beleid, uitmondend in de aanwijzing van stedelijke monumenten en de Erfgoedverordening;
- Beleidsregels rond monumentale bomen, de kapverordening, de instandhoudingsplicht van bomen en dergelijke (APV-G).

4. Beschrijving van de begraafplaats

De begraafplaats is sinds 1827 in gebruik. Het terrein is duidelijk afgebakend met een groene wal langs de randen. De begraafplaats heeft een zeer markante driehoekige vorm en is aangelegd op een laatste noordelijke uitloper van de Hondsrug.

De begraafplaats is 2,3 ha groot en omvat 7.856 graven. De meeste graven zijn voor onbepaalde tijd uitgegeven. Er worden per jaar nog circa 4 bijzettingen gedaan, nieuwe graven worden niet meer uitgegeven. De begraafplaats is te kenmerken als inactief, waar nog rechthebbenden zijn.

Aan de noordzijde is een afzonderlijk deel ingericht als Joodse begraafplaats met een geheel eigen karakter. Het terrein bestaat overwegend uit gazon met strak in het gelid staande grafstenen. Het gebouwtje bij de ingang hiervan is omstreeks 1915 gebouwd. De Joodse inwoners van Groningen begroeven hun doden sinds 1747 op een speciaal voor hen bestemde begraafplaats, die gelegen was op een dwinger in de noordoostelijke vestingwal. Deze begraafplaats, het zogenaamde Jodenkamp, was tot 1827 in gebruik. Na het sluiten van het Jodenkamp werden de Joden op de Noorderbegraafplaats begraven, tot in 1909. Er staan in totaal 906 grafstenen. Ook de resten van het oude Jodenkamp werden in 1954 herbegraven op deze begraafplaats, om plaats te maken voor nieuwbouw van de Rijksuniversiteit.

Op de begraafplaats bevinden zich diverse waardevolle grafmonumenten. Er werd in 5 klassen begraven. Op de begraafplaats zijn een aantal notabelen, adellijken, industriëlen en andere belangrijke Groningers begraven. We noemen:

- Gerrit Boekhoven	Bedrijfsleider Nrd-Ned. Clichéfabriek en verzetsstrijder WOII
- Harm Engbert Blaauw	Verzetsstrijder WOII
- Harmannus Simon Kamminga	Ondernemer en oprichter van het H.S. Kammingafonds
- Lucas Drewes	Groninger architect
- Petrus Driessen	Natuurkundige
- Pieter Roelf Bos	Aardrijkskundeleraar/samensteller Bosatlas
- Roelof van Wering	Arts en burgemeester van Oude Pekela

Naast de verzetsstrijders Boekhoven en Blaauw zijn hier enkele Joden begraven die in de oorlog om het leven gekomen zijn. Tijdens de herdenking worden er altijd bloemen gelegd bij het graf van Harm Engbert Blaauw. Het gedenkteken bij zijn graf bestaat uit een boomstam met wortels en een uitlopende tak eraan. Ook de vier graven die zich links van het graf van Harm Engbert Blaauw bevinden, zijn oorlogsgraven. Het zijn graven van mannen die op dezelfde datum als Harm Engbert Blaauw zijn doodgeschoten in Dokkum.

Op grond van de visie 'Een graf in Stad' inventariseren we op termijn (medio 2014-2015) alle waardevolle grafmonumenten. Op de begraafplaats plaatsen we vervolgens een cultuurhistorisch informatiebord waarop alle relevante onderwerpen staan vermeld.

De voormalige doodgraverswoning uit 1871 (particulier eigendom) als ook het toegangshek met bewerkte hardstenen pijlers en bolvormige ornamenten met pijnappels zijn beschermde Rijksmonumenten. Het gebouwtje voor opslag materialen aan de noordrand van de begraafplaats is karakteristiek, gebouwd rond 1910-1915.

Er is een duidelijke ruimtelijke relatie met enerzijds de groenstrook met bomen, sloot en het Sleedoornpad aan de oostzijde van de begraafplaats, en anderzijds de groenstrook met vijverpartij en oud geboomte aan de zuidzijde. Het Sleedoornpad is een restant van de oude Paddepoelsterweg.

De begraafplaats ligt in een archeologische zone, beschermd in bestemmingsplan Selwerd/Paddepoel.

De begraafplaats is onderdeel van de Stedelijke ecologische structuur (SES). Waardevol als onderdeel van de verbinding Selwerderhof-Park Selwerd- Noorderbegraafplaats- Noorderplantsoen. Deze verbinding is een van de twee groene vingers aan de noordkant van de stad die moeten helpen de natuur in de stad te krijgen. De begraafplaats heeft betekenis voor zangvogels, vleermuizen en kleine zoogdieren zoals de egel. Op de begraafplaats zijn enkele boomgroepen aanwezig met onder meer grove den, beuk en treurbeuk, als ook een paar oude solitaire bomen, zoals de monumentale treurbeuk en rode beuk nabij het middenpad en een monumentale goudenregen. De grens tussen de Joodse begraafplaats en het overige deel van de begraafplaats bestaat uit een rij lindebomen. De haag rondom de begraafplaats redelijk soortenrijk met soorten als els en beuk met een ondergroei van braam en meidoorn. Overige aanwezige en bijzondere flora- en faunasoorten zijn onder andere daslook, de grote bonte specht en de zwartkop.

De begraafplaats is belangrijk als onderdeel van de begraafcultuur van de stad Groningen.

5. Toekomstbeeld

De begraafplaats is vol, voor nieuwe graven is geen plaats. Ook voor bijzettingen willen we de begraafplaats op termijn sluiten. Juridisch onderzoek naar nog lopende rechten bepaalt uiteindelijk wanneer we dit kunnen realiseren.

Voor het beeld van de begraafplaatsen is het niet noodzakelijk dat alle monumenten in stand worden gehouden. Cultuurhistorisch onderzoek helpt ons te beslissen of wij graven, waarvan we de rechten hebben, in stand willen houden of gecontroleerd willen overlaten aan 'de tand des tijds'. Met 'gecontroleerd' bedoelen we dan bijvoorbeeld dat de onderdelen van het grafmonument stabiel op het graf worden neergelegd. Het graf zelf blijft ook in stand.

Na het beëindigen van de bijzettingen verandert het beheer en onderhoud van intensief naar extensief.

De Noorderbegraafplaats is een onderdeel van de Stedelijke ecologische structuur (SES). De locatie heeft een stenig karakter, maar door een aantal oudere bomen en de verschillende groenstroken biedt de begraafplaats ruimte aan holenbroeders, vogels die broeden in dichte beplanting en zoogdieren. De groenstrook rond de begraafplaats is rondom gesloten en de stinzenbeplanting heeft de ruimte om zich uit te breiden. Er is al een aantal doelsoorten aanwezig, andere zullen we, naar verwachting, pas na vele jaren zien. Bij de inrichting en het beheer, gericht op de specifieke doelsoorten, profiteren ook andere begeleidende soorten. Deze soorten stellen minder kritische eisen aan hun omgeving dan de specifieke doelsoorten, maar geven een indicatie van een positieve ontwikkeling van de biotoop (leefomgeving). Voor de Noorderbegraafplaats wijzen we de volgende doelsoorten en begeleidende soorten aan:

Doelsoorten

Vaatplanten	Amfibieën
Bosanemoon	
Bosgeelster	Vlinders
Daslook	Citroenvlinder
	Gehakkelde aurelia
Vogels	Koevinkje
Bonte vliegenvanger	
Bosuul	Libellen en waterjuffers
Grauwe vliegenvanger	
Groene specht	Zoogdieren
Nachtegaal	Grootoorvleermuis
Spotvogel	Rosse vleermuis
Tuinfluitier	Watervleermuis
Wielewaal	

Begeleidende soorten

Vaatplanten	Amfibieën
Beekpunge	Bastaardkikker
Vingerhelmbloem	Gewone pad
	Vlinders
	Bont zandoogje
Vogels	Landkaartje
Boomklever	
Boomkruiper	Libellen en waterjuffers
Buizerd	Azuurwaterjuffer
Gekraagde roodstaart	Blauwe glazenmaker
Grote lijster	Platbuik
Heggenmus	Smaragdlibel
Matkop	Zoogdieren
Ringmus	Dwergvleermuis
Zwarte mees	Ruige dwergvleermuis
Zwartkop	Veldmuis

6. Eenmalige beheermaatregelen

In dit hoofdstuk beschrijven we de eenmalige beheermaatregelen op de begraafplaats. Dit om het basisniveau te creëren voor het reguliere onderhoud voor de komende jaren. De beheerfacetten zijn op de beheerkaart (bijlage 1) aangegeven. De maatregelen en de kosten zijn verzameld in de beheermatrix (bijlage 2).

We versterken de ecologische kwaliteit van de begraafplaats door:

- a. het ophangen van een aantal nestkasten voor de verschillende holenbroeders (onder andere de bonte en grauwe vliegenvanger, de boomklever en de zwartkop). De nestkasten zijn een aanvulling op de (spaarzaam) aanwezig natuurlijke holtes. Ook voor de bosuil hangen we op de begraafplaats een bosuilenkast op;
- b. het aanbrengen van extra stinzenbeplanting . We zorgen ervoor dat hier geen 'vreemde cultivars' tussen zitten;
- c. het ophangen van vleermuiskasten. Om de vleermuiswaarden van het gebied te verhogen vindt een op vleermuizen gericht beheer plaats. Vooral de ontwikkeling van een groter bestand aan (oudere) bomen met holtes is hierbij van belang. Hier houden we tijdens het beheer van de (laan)bomen in het gebied rekening mee. Door het ophangen van vleermuiskasten willen we ook op de korte termijn de mogelijkheden voor vleermuizen vergroten.

Daar waar mogelijk vervangen we vakken met éénjarigen door vaste onderhoudsarme beplanting.

De halfverharding op de gehele begraafplaats vervangen we door asfalt met een afstrooilaag van fijn steenslag. Asfalt is onderhoudsarm en gaat relatief lang mee. Ook voorkomen we hiermee onkruidgroei, waardoor chemische bestrijdingsmiddelen niet langer noodzakelijk zijn. Bij de werkzaamheden houden we rekening met de (monumentale) bomen. We passen boom-beschermbrengende technieken toe zodat we schade zoveel mogelijk voorkomen. Waar mogelijk versmallen we de paden om de groeimogelijkheid van de bomen te borgen. We vervangen de verharding op deze stroken door gras. Enkele smalle penetratiepaden vervangen we door graspaden.

De informatieborden op de begraafplaats zijn oud en versleten. Daarom vervangen we deze.

We verwijderen drie stuks waterputten, deze zijn niet meer in gebruik.

Na cultuurhistorisch onderzoek brengen we een informatiebord aan met:

- de historie van de begraafplaats;
- een plattegrond van de begraafplaats met hierop aangegeven de locatie van de belangrijkste graven;
- de lijst van belangrijkste graven met een beknopte uitleg hierover.

De opslagplaats voor materialen schonen we op, onbruikbare materialen voeren we af.

Het straatmeubilair (bebording, banken, afvalbakken en dergelijke) controleren en herstellen of vervangen we. We schuren en lakken de houten banken.

We controleren en herstellen de afrasteringen rondom de begraafplaats.

Bij keldergraven voeren we de nodige betonreparaties uit.

7. Regulier onderhoud

In dit hoofdstuk beschrijven we de reguliere onderhoudsmaatregelen op de begraafplaats. De onderhoudsfacetten zijn op de beheerkaart (bijlage 1) aangegeven.

7.1 Uitgangspunten

Deze begraafplaats is bestempeld als 'inactief'. We geven geen nieuwe graven uit. Er vinden nog wel enkele bijzettingen per jaar plaats. De begraafplaats is aan te merken als stilteplek. Het onderhoud is gericht op behoud als plaats waar rust heerst voor herdenking en beschouwing.

Het BORG-kwaliteitsniveau van de begraafplaatsen is aangeduid als 'voldoende (functioneel)'. Met ingang van 2014 verlagen we het standaard kwaliteitsniveau van het parkdeel (dus niet het kwaliteitsniveau van de graven zelf) naar 'laag'. De onderhoudsmaatregelen stemmen we hierop af. We passen deze maatregelen echter alleen toe op niet-zichtlocaties. We behouden op de zicht- en verblijfslocaties het huidige onderhoudsregiem. Op deze wijze zorgen we ervoor dat we geen afbreuk doen aan sfeer en functie van de begraafplaats zelf.

Het BORG-systeem omschrijft in grote lijnen welke kwaliteit er voor de diverse beheerfacetten geldt. Voor de begraafplaatsen gaan we in 2014 de kwaliteitsnormeringen verder uitdiepen en specificeren. Hierbij gaan we beeld- en resultaatgericht werken. Op elke begraafplaats stellen we dan de kwaliteitsnorm per vak en per beheergroep vast. Vervolgens bepalen we het onderhoudsregiem van de beheergroep in het betreffende vak.

7.2 Maatregelen

7.2.1 GROENFACETTEN

Gazons

De gazons maaien we tijdens het groeiseizoen al naar gelang de mate van groei. Hierbij onderscheiden we twee beeldkwaliteiten:

- de gazons rond de graven onderhouden we op hoog niveau (borgkwaliteit A). Dat wil zeggen dat het gras weinig beschadigingen heeft, de grasmatten goed gesloten is en kort en goed gemaaid. Maaisel verwijderen we van het gazon. Er zijn weinig kale plekken en er is geen onkruid;
- de overige gazons (parkdeel) onderhouden we op laag niveau (borgkwaliteit C). Bij dit kwaliteitsniveau mogen er redelijk veel beschadigingen zijn, het gras is niet te lang en goed gemaaid, onkruid mag voorkomen.

Het kantsteken langs de verharding doen we 1x per twee jaar in het najaar. De gevallen bladeren verwijderen we in principe vanaf het begin van de bladval tot het einde hiervan (medio half december).

Vaste planten

De vaste planten knippen we in het voorjaar. Verder wieden we de plantvakken.

Stinzeplanten

De stinzeplanten (bollen) zijn voor verwildering en redden zich zelf. Na de bloei sterft het loof boven de grond af. In bosplantsoenvakken of in bos verdwijnt het dan gewoon na verloop van tijd. In het gazon wordt het loof met het maaien mee verwijderd.

Eénjarigen in plantvak / plantenschaal of vaas

De éénjarigen planten we in het voorjaar. We zorgen ervoor dat het plantvak of schaal er verzorgd uitziet door regelmatig te wieden. De planten verwijderen we in het najaar wanneer deze zijn uitgebloeid.

Hagen

De (blok)hagen knippen we in augustus/september. De hoogte van de blokhagen is maximaal 1,20 meter. De haagvoet schoffelen we gedurende het groeiseizoen.

Bomen

Het onderhoud van de bomen en de inspectie daarvan, in het kader van de zorgplicht, is de verantwoordelijkheid van de afdeling Wijkonderhoud, team Groen. Hierbij hanteren wij de volgende frequenties:

Beheergroep	Snoeifrequentie	Inspectie	
		Regulier	Risicobomen
Bomen 1e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 1e grootte tijdelijke kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 1e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte tijdelijke kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 3e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 3e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Leiboom	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Knotboom	1x per 2 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Vormboom	1x per 2 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Monumentale boom	1x per 4 jaar	1 x per jaar	1 tot 4x per jaar

Bomen van de 1e grootte zijn, in volwassen staat, hoger dan 18 meter

Bomen van de 2e grootte zijn, in volwassen staat, tussen de 10 en 18 meter hoog

Bomen van de 3e grootte zijn, in volwassen staat, tussen de 6 en 10 meter hoog

Na de onderhoudsronde (snoeien, dode takken verwijderen, opkronen, vormsnoei, begeleidingssnoei en dergelijke) inspecteren we de boom op mechanische gebreken en ziekten. Wanneer bomen een verhoogd risico vormen door aantasting door ziekte of anderszins, verhogen we de inspectiefrequentie. De inspectie van deze zogenoemde risicobomen inspecteren we dan 1 tot 4 keer per jaar. Alle gegevens over de boom bewaren we in het beheersysteem. In bijlage 3 zijn alle op de begraafplaats voorkomende bomen ingetekend en benoemd.

7.2.2 VERHARDING

Het onderhoud van de verhardingen doen we uitsluitend op incidentele basis, bijvoorbeeld bij scheurvorming (asfalt) of verzakkingen.

Op (half-) verharding en penetratiepaden bestrijden we 2x per jaar gras, onkruid en mos. Dit doen we via de DOB-methode met een bestrijdingsmiddel welke geen of slechts tijdelijk een milieu belasting veroorzaakt.

Penetratie paden strooien wij opnieuw af als 25% van de bovenlaag kale plekken laat zien.

7.2.3 STRAATMEUBILAIR

De banken, informatieborden, plaquettes en dergelijke controleren we jaarlijks op actualiteit, representativiteit en functionaliteit. Waar nodig vindt onderhoud plaats.

De afvalbakken en rolcontainers vervangen we door kliko's en legen we regelmatig. Hierbij schonen we tegelijkertijd de directe omgeving hiervan.

7.2.4 HEKWERKEN, AFRASTERINGEN EN POORTEN

Het onderhoud van de toegangspoort valt onder de verantwoordelijkheid van de afdeling SSC - Vastgoedontwikkeling. De overige hekwerken en poorten controleren en herstellen we elk najaar.

7.2.5 WATER

Niet van toepassing.

7.2.6 GRAFMONUMENTEN

Op de Begraafplaats bevinden zich 7855 particuliere graven voor onbepaalde tijd met daarin 16197 overledenen. Het betreft hier met één, twee en drie verdiepingen. De eerste begrafenis heeft plaatsgevonden in 1827. Er vinden nog slechts incidenteel begrafenissen (bijzettingen) plaats in particuliere graven.

Op de meeste graven staat een grafmonument. Bij het onderhoud aan de grafmonumenten onderscheiden we de volgende situaties:

a. Grafmonumenten die bij ons in onderhoud zijn.

Deze grafmonumenten zijn herkenbaar met een stip op het monument.

Bij deze graven gaat het om particuliere graven voor onbepaalde tijd. Het betreft hier in totaal 978 stuks. De kosten van het onderhoud hiervan worden jaarlijks betaald (58 stuks) of zijn afgekocht (920 stuks).

Bij het onderhoud onderscheiden we het 'groen-' en het 'grijs-onderhoud'. Het groen-onderhoud bestaat uit:

- het onderhoud aan de graftuinen (het spitten, bemesten en eventueel aanvullen van grond;
- het planten en verzorgen van eenjarige planten;
- het onderhoud aan het groen direct grenzend aan het graf;
- het wieden van onkruid in het marmergruis indien dit aanwezig is.

Hierbij ontzien wij zo veel mogelijk de beplanting die door nabestaanden op het graf is aangebracht.

Het grijs-onderhoud omvat:

- de behandeling van de grafmonumenten met een algenbestrijdingsmiddel;

- o het uitvoeren van kleine reparaties, zoals het vastzetten van banden en het recht- en vastzetten van verticale elementen;
- o het periodiek (circa 1x per 4 jaar) vervangen van marmergruis, wanneer dit te veel vervuild is.
- o het reinigen van de grafmonumenten met behulp van een hogedrukspuit met water bij ernstige vervuiling.

De intensiteit van het onderhoud is afhankelijk van de ligging van het graf (zon, schaduw), de materiaalsoort van de grafmonumenten en de beplantingssoort.

Na verloop van tijd kan door veroudering van de constructie en/of het materiaal groot-onderhoud aan de grafmonumenten noodzakelijk zijn. Er kunnen bijvoorbeeld scheuren ontstaan in massieve dekplaten, banden breken en het vroeger veel gebruikte namaakbeton kan verpulveren. Groot onderhoud of het vervangen van (delen van) de grafmonumenten doen wij niet. De eigenaar of rechthebbende van het graf is hiervoor zelf verantwoordelijk. Hij of zij kan hiervoor een steenhouwer inschakelen. In voorkomende gevallen kan de betreffende eigenaar of rechthebbende van het graf het loket begraafplaatsen inschakelen. Wij zorgen dan voor een passende offerte en correcte uitvoering. Bij alle oudere keldergraven zorgen wij er voor dat deze boven de grond gesloten zijn.

b. Grafmonumenten die niet bij ons in onderhoud zijn.

Hierbij gaat het om 6172 graven. De rechthebbenden of nabestaanden verzorgen zelf het onderhoud. Wij hebben hierbij wel een handhavingsplicht. Dit betekent dat wij bij kennelijke verwaarlozing in contact treden met de nabestaanden. We brengen hiervoor een sticker aan op het grafmonument. Wanneer hier geen reactie op komt, verwijderen we de beplanting en het marmergruis en leggen loszittende delen op de grafruimte zodat er geen gevaarstelling of kans op schade is. Wij verwijderen grafmonumenten als de staat van onderhoud zo slecht is dat er sprake is van gevaarstelling of dat, naar het oordeel van de beheerder, de uitstraling van de begraafplaats wordt geschaad.

c. Oorlogsgraven

De officiële oorlogsgraven en monumenten zijn bij de Oorlogsgravenstichting in onderhoud. Het betreft hier graven van militairen die na 9 mei 1940 gevallen zijn. Onze bijdrage aan het onderhouden van de oorlogsgraven bestaat uit het planten en verzorgen van de bij het monument horende beplantingen (éénjarigen, vaste planten).

d. Graven met een historische betekenis.

Er is een beperkt aantal graven met een historische betekenis, waarbij wij al dan niet onderhoudsplichtig zijn. Deze graven onderhouden we voor zover dit niet (meer) door nabestaanden of anderen (vrijwilligers, stichtingen of verenigingen) wordt gedaan. Het onderhoud bestaat uit de werkzaamheden onder a. genoemd.

7.2.7 KUNSTWERKEN

Niet van toepassing.

7.2.8 BOUWKUNDIGE ELEMENTEN

De gemetselde waterput bij de wachtkamer onderhouden we op basis van constatering van gebreken (bijvoorbeeld voegwerk, losse stenen en dergelijke).

De watertappunten sluiten we in de winterperiode af.

Na het vallen van de bladeren in het najaar maken we de waterputten schoon.

7.2.9 AFWATERING

Er is geen regulier onderhoud aan het riool of het drainagesysteem. Bij verstoppingen of leidingbreuk treffen we passende maatregelen (doorspuiten, ontstoppen, repareren of vervangen).

7.2.10 SCHOONFACETTEN

Bij elke werkzaamheid op de begraafplaats maken we de locatie vrij van zwerfafval en takken.

Indien nodig borstelen we de klinkerbestrating en/of ontdoen we de verharding van groenaanslag. Een zekere mate van onkruidgroei mag aanwezig zijn.

Wanneer de voorzieningen op de begraafplaats besmeurd zijn met graffiti of anderszins, laten we dit onmiddellijk verwijderen.

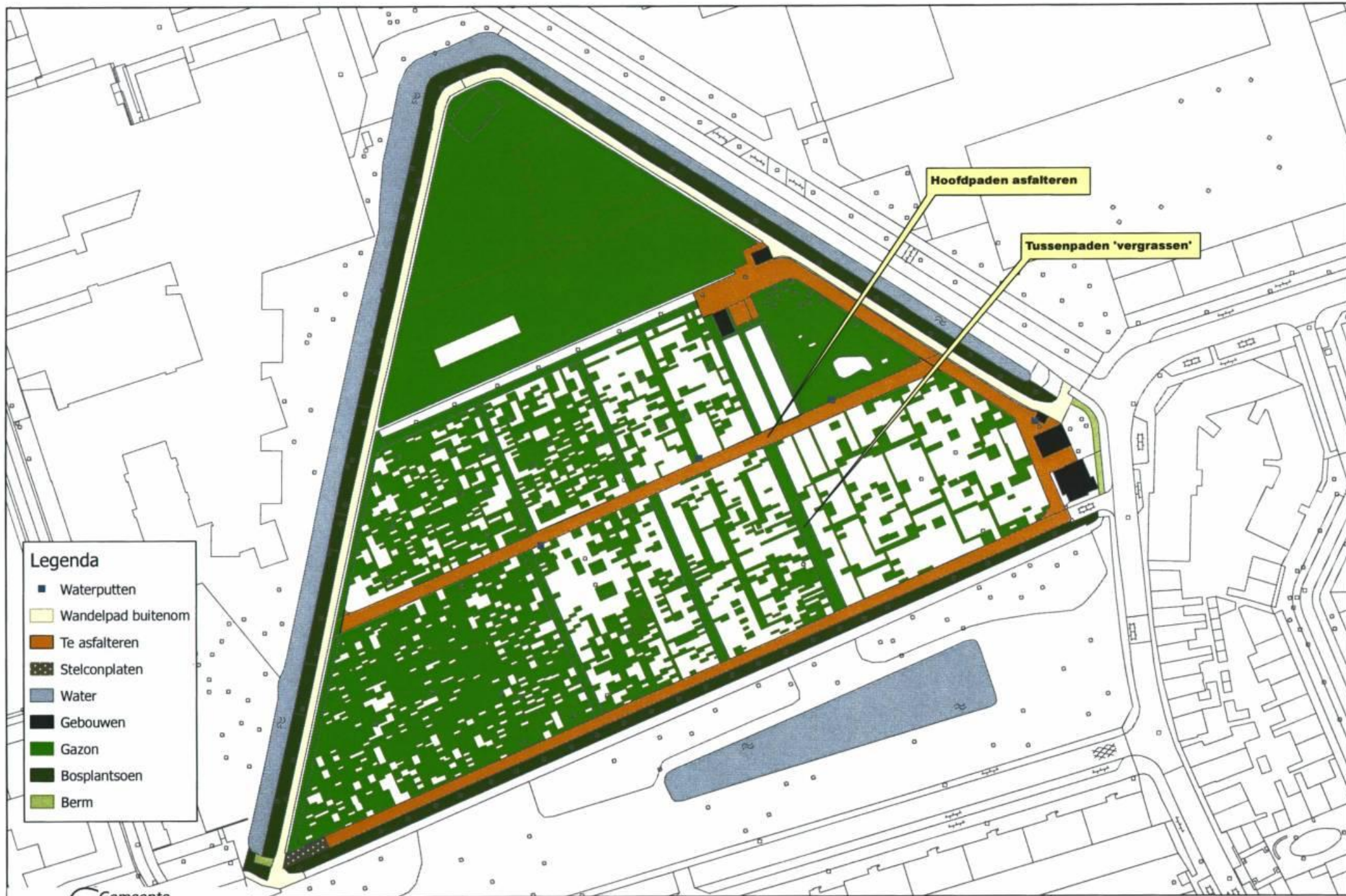
8 Planning

De eenmalige beheermaatregelen voeren we uit in de periode 2014 - 2017.

Beheerplan Noorderbegraafplaats

Enmalige beheermaatregelen.

Nr.	Beheerfacet	Maatregel	Programma	Projectkosten
1	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Cultuurhistorisch onderzoek	Projectbudget	€ 2.500,00
2	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Info-bord cultuurhistorie	Projectbudget	€ 1.000,00
3	Functionaliteitverbetering	Vervangen informatieborden	Projectbudget	
4	Functionaliteitverbetering	Afvalbakken vervangen door kliko's	Regulier onderhoud	
5	Uitgesteld onderhoud	Controle en herstel afrasteringen	Programma SSC-Vastgoedontwikkeling	
6	Uitgesteld onderhoud	Controle en herstel + schilderwerk banken	Reserve afkoopsommen	€ 700,00
7	Functionaliteitverbetering	Vergrassen paden	Programma begraafplaatsen	
8	Functionaliteitverbetering	Verwijderen waterputten	Programma begraafplaatsen	
9	Natuurwaarden / Ecologie	Extra stinzenbeplanting	Programma begraafplaatsen	
10	Natuurwaarden / Ecologie	Extra vleermuiskasten	Programma ecologie	
11	Natuurwaarden / Ecologie	Nestkasten + ophangen	Programma ecologie	
12	Uitgesteld onderhoud	Vervangen éénjarigen door vaste planten	Reserve afkoopsommen	€ 1.000,00
13	Uitgesteld onderhoud	Betonreparatie keldergraven	Reserve afkoopsommen	€ 4.000,00
14	Uitgesteld onderhoud	Vervangen halfverharding door asfalt	Reserve afkoopsommen	€ 70.000,00
				€ 79.200,00

Legenda

- Waterputten
- Wandelpad buitenom
- Te asfalteren
- Stelconplaten
- Water
- Gebouwen
- Gazon
- Bosplantsoen
- Berm

BEHEERPLAN BEGRAAFPLAATS NOORDDIJK

Gemeente Groningen
Stadsbeheer, februari 2014

Inleiding

1.1 Aanleiding

In het voorjaar van 2012 is de structuurvisie 'Een graf in Stad' door de Raad van de gemeente Groningen vastgesteld. In deze structuurvisie zijn de algemene beleidsuitgangspunten met betrekking tot de Groninger begraafplaatsen beschreven. Dit op het gebied van de capaciteit en de keuzevrijheid van het begraven als ook het toekomstbeeld van de begraafplaatsen. Om dit toekomstbeeld te realiseren en de kwaliteit van de begraafplaatsen naar de toekomst te garanderen stellen we per begraafplaats een beheerplan op.

Dit beheerplan betreft de maatregelen voor de begraafplaats **Noorddijk**

Doelstelling

Dit beheerplan beschrijft de huidige en toekomstige waarde van de begraafplaats en de concrete maatregelen die nodig zijn om deze waarden te behouden of te bereiken. Dit voornamelijk op het gebied van het beheer en onderhoud van de verschillende voorzieningen op en van de begraafplaats.

1.2 Begrenzing

Dit beheerplan omvat de begraafplaats Noorddijk, gelegen aan de Noorddijkerweg 17. De locatie wordt begrensd door de Noorddijkerweg en de sloten aan de noord-, zuid- en westzijde. De sloten zijn in beheer bij het team Techniek van Stadsbeheer, afdeling Stadsprogramma.

Het onderhoud aan de opstallen (opslaggebouwtje en toegangspoorten) is niet in dit beheerplan opgenomen. Deze zijn in beheer bij de afdeling SSC-vastgoedontwikkeling.

Ook de wet en regelgeving rond het uitgeven van graven, de grafdelving, het begraven, het verstrooien van as en het plaatsen van grafmonumenten, grafbedekkingen en dergelijke zijn geen onderdeel van dit beheerplan.

3 Beleidskaders

Belangrijk uitgangspunt bij het opstellen van dit beheerplan zijn de beschikbare beleidskaders en de onderlinge samenhang. Deze beleidskaders geven de gewenste richting aan ten aanzien van functie, inrichting en beheer.

3.1 Wet op de lijkbezorging

Het begraven en cremeren van overledenen en het beheer van begraafplaatsen zijn ingebed in wet- en regelgeving. De belangrijkste zijn:

- De wet op de lijkbezorging (WLB) 1991, gewijzigd 1 januari 2010.
- De Verordening op de gemeentelijke begraafplaatsen van Groningen 2011, waarin de rechten en plichten bij het begraven op de gemeentelijke begraafplaatsen is geregeld;
- De jaarlijks aan te passen Verordening begrafenisrechten gemeentelijke begraafplaatsen;

3.2 Structuurvisie 'Een graf in Stad'.

Wij willen zorgen dat begraven in Groningen sociaaleconomisch en in ruimtelijk opzicht gericht blijft op de wensen en mogelijkheden van de toekomst, en tegelijkertijd de waarden behouden die het verleden ons heeft toevertrouwd. Naast algemene beleidsuitgangspunten, zoals het garanderen van voldoende capaciteit, keuzevrijheid en de harmonisering van tarieven, bevat de visie ook een analyse en toekomstbeeld voor elke begraafplaats afzonderlijk. Daarmee verwoordt deze visie hoe wij de 'zachte' en 'harde' wensen rond het begraven in onze stad voor de toekomst willen waarborgen.

3.3 Groenstructuurvisie 'Groene pepers'.

De groenstructuurvisie 'Groene Pepers' doet uitspraken over de kwaliteit, kwantiteit en de betekenis van het groen in de stad; het gaat om een waardeoordeel ten aanzien van functioneel gebruik, biodiversiteit, volksgezondheid, beleving en economie. Op basis van dat oordeel onderscheidt men een kwalitatief hoogwaardige basis groenstructuur voor de hele stad als onderdeel van het groenblauwe netwerk waar de gemeente verantwoordelijk voor is.

3.4 Beleidskader 'Stedelijke Ecologische Structuur (SES)'.

Voor Groningen en omgeving is de stedelijke ecologische structuur (SES) in kaart gebracht. De SES is de ecologische infrastructuur van de stad. Deze bestaat uit groen- en waterelementen en is ingedeeld naar kerngebieden en ecologische verbindingen. De SES geeft de verschillende levensgemeenschappen (ecosystemen) in de stad de mogelijkheid zich in onderlinge samenhang te ontwikkelen. Binnen de SES wordt gestreefd naar een netwerk van aaneengesloten biotopen met een verbinding naar het buitengebied.

3.5 Doelsoortenbeleid

Een belangrijk onderdeel van het gemeentelijk ecologisch beleid wordt gevormd door het doelsoortenbeleid. Het doelsoortenbeleid brengt samenhang tussen de stedelijke ecologische structuur en het beheer. Met doelsoort bedoelen we een planten- of diersoort die we op een natuurlijke manier in de stad proberen te krijgen. Dit doen we door het creëren van de juiste leefomstandigheden van de gewenste doelsoort. Het doelsoortenbeleid geeft heldere handvatten voor inrichting en beheer.

3.6 Bomenstructuurplan

Beheerproblemen en de daaraan verbonden hoge kosten vormden in 2002 de directe aanleiding tot een herbezinning op het beleid voor aanplanten en beheren van straatbomen. Dit resulteerde in november 2002 in het bomenstructuurplan Bladwijzer. In de afgelopen tien jaar is het bomenstructuurplan een nuttig uitvoeringsinstrument gebleken. Ontwerpers, uitvoerders en beheerders maken veel gebruik van het plan; het biedt een duidelijk kader bij het maken van plannen in de stad. De prioriteit lag de eerste jaren op het aanvullen en vernieuwen van de hoofdstructuur. In de loop der jaren verschoof de prioriteit naar de nevenstructuur. Omdat de stad en het bomenbestand continu onderhevig zijn aan veranderingen, er nu weinig ruimte is voor inbreng van bewoners en wij steeds vaker te maken krijgen met boomziektes- en plagen die ons bomenbestand aantasten wordt het bomenstructuurplan begin 2014 herzien.

3.7 Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG)

Het beheer van de stad Groningen is gericht op het in stand houden van een schone en hele leefomgeving. De openbare ruimte heeft een verantwoorde kwaliteit als deze voldoet aan de technische eisen en aan de verwachtingen van de bewoners en gebruikers. De waardering is over het algemeen gebaseerd op de inrichting en het kwaliteitsniveau. Elk deel van de stad en elk deel van de openbare ruimte heeft eigen kenmerken. Omdat niet alle elementen op straat op dezelfde intensieve manier worden bekeken of gebruikt kan het kwaliteitsniveau verschillen. Deze kwaliteitsniveaus zijn uitgewerkt in het BORG (Beheerplan Openbare Ruimte Groningen vastgesteld door de raad in 2001). In het BORG zijn de kwaliteitsdoelen vastgelegd die in het beheer worden nagestreefd.

3.8 Overige regelgeving

Er zijn diverse regels en verordeningen die voor een begraafplaats gelden, maar die voor de uitwerking van dit beheerplan minder relevant zijn. We noemen in dit kader nog:

- Regeling algemene regels voor inrichtingen milieubeheer. Hierin is onder andere het verstrooien van as op begraafplaatsen geregeld;
- De Monumentenwet geldend voor de monumentale opstallen, waarvan het beheer en onderhoud elders is geregeld;
- De Wet op de archeologische monumenten.

Op de begraafplaatsen gelden ook andere gemeentelijke, verder niet nader omschreven, beleidsregels en verordeningen. Gedacht kan worden aan:

- Monumenten- en archeologisch beleid, uitmondend in de aanwijzing van stedelijke monumenten en de Erfgoedverordening;
- Beleidsregels rond monumentale bomen, de kapverordening, de instandhoudingsplicht van bomen en dergelijke (APV-G).

4. Beschrijving van de begraafplaats

Begraafplaats Noorddijk is sinds 1917 in gebruik, is 1,5 ha groot en omvat 1080 graven. De begraafplaats is te kenmerken als actief. De meeste graven zijn voor onbepaalde tijd uitgegeven. Er werd op klasse begraven. De graven voor onbepaalde tijd en bepaalde tijd liggen door elkaar. De begraafplaats is vol. Er wordt alleen nog op al gereserveerde plaatsen begraven. Bijzettingen zijn niet mogelijk doordat hier alleen graven in één verdieping mogelijk zijn. Uit recent onderzoek is vast komen te staan dat een betaalbare uitbreiding van begraafplaats Noorddijk niet te realiseren is.

De begraafplaats is eenvoudig en functioneel van opzet en bestaat grofweg uit twee delen:

1. Het entrepark. Dit deel bestaat naast de toegangsweg uit een strook groen met gazon, bomen, hagen en sierheesters. Ook ligt hier de parkeerplaats die mede dienst doet als parkeerplaats voor recreanten in het Kardingegebied. Langs de toegangsweg naar de begraafplaats staan fraaie ligusterhagen, waardoor er een strak beeld ontstaat. Voor de begraafplaats splitst de toegangsweg zich in twee rijstroken met een middenberm. Deze middenberm bestaat uit gazon, sierheesters en een paar prachtige solitaire bomen. Hier bevinden zich een aantal urnengraven.

2. De begraafplaats. De begraafplaats zelf bestaat uit een vlak grasland met symmetrisch aangelegde penetratiepaden, omzoomd door beukenhagen en essenbomen. Vooral aan de schaduwzijde is er veel mosgroei op de penetratiepaden. De grafvelden zijn strak van opzet, zonder randbegroeiing. Het straatmeubilair (afvalbakken, banken, informatieborden) is eenvoudig en is niet eenduidig in vorm en materiaalgebruik.

De begraafplaats is belangrijk voor oud-Noorddijkers, is onderdeel van de lintbebouwing en ligt vlak tegenover de oude kerk. Het bevat veel liggende grafzerken en grafmonumenten welke in rijen strak langs de randen van de (hoofd)paden zijn gelegen. Het geheel geeft een rustig beeld. Er is een militair

eregraf waar vier Engelse soldaten begraven zijn, de heren Knapman, Hallam, Gray en Harvey. Hun vliegtuig op 20 januari 1942 neergeschoten en in Roodehaan terechtgekomen.

Er is voor Noorddijk een beperkte cultuurhistorische inventarisatie van de grafmonumenten. Pop Dijkema ligt hier begraven. Pop Dijkema was een man die ervoor gezorgd heeft dat de door de Duitsers gesloten brug bij de Oostersluis weer werd neergelaten zodat de Canadezen hun opmars konden vervolgen. Pop Dijkema overleed overigens na de oorlog. Op grond van de visie 'Een graf in Stad' inventariseren we op termijn (medio 2014-2015) alle waardevolle grafmonumenten. Op de begraafplaats plaatsen we vervolgens een cultuurhistorisch informatiebord waarop alle relevante onderwerpen staan vermeld.

De begraafplaats maakt geen deel uit van de Stedelijke Ecologische Structuur (SES). De groenstroken zijn zeer open doordat ze recent zijn teruggezet. In de ondergroei is veel speenkruid aanwezig. Bij de ingang staat een grote treurwilg. Verspreid op de begraafplaats staat hier en daar in het gazon vingerhelmbloem. Andere soorten die voorkomen zijn de groene kikker, mol, pinksterbloem, veld- en rosse woelmuis, veldzuring, kleine vos, grote bonte specht en de boomklever.

5. Toekomstbeeld

Noordijk wordt opgehouden als actieve begraafplaats. Nieuwe graven zijn niet meer beschikbaar. Uitbreiding is mogelijk, maar financieel niet haalbaar, mede vanwege de grondpositie. We behouden de begraafplaats in zijn huidige vorm.

De ecologische waarden van de begraafplaats willen we behouden en waar mogelijk versterken:

- Bij de ingang van de begraafplaats staat een oude wilg, met zeer geschikte holten voor vleermuizen. De rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis zijn de belangrijkste te verwachten soorten. Andere mogelijkheden zijn voor vleermuizen op of rond de begraafplaats niet of nauwelijks aanwezig.
- In de struwelen voor de ingang van de begraafplaats staat veel grote brandnetel. De planten staan zodanig gepositioneerd, dat ze een zeer geschikte voortplantingslocatie vormen voor onder meer de kleine vos en de dagpauwoog.
- In de stroken grasland direct buiten de haag rond de begraafplaats zijn meerdere exemplaren van de voorjaarshelmbloem aangetroffen. In zeer laag aantal komt deze soort ook binnen de begraafplaats voor.
- Voor de sloten geldt dat de algemene amfibieënsoorten er voor kunnen komen, maar dat zeldzamere, meer kritische soorten er niet zijn te verwachten.

Er is dus al een aantal doelsoorten aanwezig, andere zullen we, naar verwachting, pas na vele jaren zien. Voor Noordijk wijzen we de volgende doelsoorten en begeleidende soorten aan:

Doelsoorten

Vaatplanten	Amfibieën
Daslook	Bruine kikker
Dotterbloem	Gewone pad
Gewone agrimonie	Kleine watersalamander
Knoopkruid	
Paarse morgenster	Libellen en waterjuffers
Vogels	Glassnijder
Grote bonte specht	
	Zoogdieren
Vlinders	Laatvlieger
Kleine vuurvliinder	Rosse vleermuis
Oranjetipje	Ruige dwergvleermuis
Hooibeestje	Steenmarter
	Watervleermuis

Begeleidende soorten

Vaatplanten	Amfibieën
Bosanemoon	Bastaardkikker
Vingerhelmbloem	
Watermunt	
	Libellen en waterjuffers
Vogels	Azuurwaterjuffer
Boomklever	Kleine roodoogjuffer
Zwartkop	Zoogdieren
Vlinders	Dwergvleermuis
Bruin zandoogje	Ruige dwergvleermuis
Kleine vos	Veldmuis
Landkaartje	

6. Eenmalige beheermaatregelen

In dit hoofdstuk beschrijven we de eenmalige beheermaatregelen op de begraafplaats. Dit om het basisniveau te creëren voor het reguliere onderhoud voor de komende jaren. De beheerfacetten zijn op de beheerkaart (bijlage 1) aangegeven. De maatregelen en de kosten zijn verzameld in de beheermatrix (bijlage 2).

We versterken de ecologische kwaliteit van de begraafplaats door het treffen van de volgende maatregelen.

- Het plaatsen van vleermuiskasten;
- Het behouden en vergroten van het bosplantsoen aan de zuidzijde van de parkeerplaats als voortplantingslocatie voor onder meer de kleine vos en de dagpauwoog en voor broedvogels;
- We planten extra stinzenbeplanting aan in het gras. We zorgen ervoor dat hier geen 'vreemde cultivars' tussen zitten. Naast een hogere natuurwaarde geeft dit de begraafplaats in het vroege voorjaar een kleurrijk aanzien;
- Het grasland ten noorden van de parkeerplaats en het pad dat naar de ingang van de begraafplaats leidt gaan we natuurvriendelijker beheren en niet als gazon onderhouden. We gaan gefaseerd maaien en afvoeren, waardoor een bloem- en structuurrijk grasland ontstaat met een vrij hoge waarde voor onder meer dagvlinders. Ter ondersteuning zaaien we een kruidenrijk zaadmengsel in met in de omgeving voorkomende soorten (doelsoortenmengsel 'noord');
- Grote brandnetel behouden in bosschages, maar ook op de meer zon beschenen plekken.

Aan de westzijde van de parkeerplaats brengen we een beplantingsvak met sierheesters aan. Dit als afscheiding van parkeerplaats en het ecologisch te beheren grasland.

De halfverharding op de begraafplaats vervangen we deels door asfalt met een afstrooilaag van fijn steenslag. Asfalt is onderhoudsarm en gaat relatief lang mee. Ook voorkomen we hiermee onkruidgroei, waardoor chemische bestrijdingsmiddelen niet langer noodzakelijk zijn. Daar waar, in verband met de groeiplaats van bomen, asfalt niet wenselijk is, handhaven we de bestaande situatie.

De klinkerbestrating van de parkeerplaats is verzakt. Daarom gaan we dit herstraten.

De natuurstenen pilasters van de toegangspoort aan de Noorddijkerweg zetten we recht.

De informatieborden op de begraafplaats zijn oud en versleten. Daarom vervangen we deze.

Na cultuurhistorisch onderzoek brengen we een informatiebord aan met:

- de historie van de begraafplaats;
- een plattegrond van de begraafplaats met hierop aangegeven de locatie van de belangrijkste graven;
- de lijst van belangrijkste graven met een beknopte uitleg hierover.

7. Regulier onderhoud

In dit hoofdstuk beschrijven we de reguliere onderhoudsmaatregelen op de begraafplaats. De onderhoudsfacetten zijn op de beheerkaart (bijlage 1) aangegeven.

7.1 Uitgangspunten

Deze begraafplaats is bestempeld als 'Actief'. Er wordt alleen nog begraven in gereserveerde grond en er zijn nog een beperkt aantal urnengraven beschikbaar. De begraafplaats is aan te merken als stilteplek. Het onderhoud is mede gericht op de versterking van de ecologische waarden.

Het BORG-kwaliteitsniveau van de begraafplaatsen is aangeduid als 'voldoende (functioneel)'. Met ingang van 2014 verlagen we het standaard kwaliteitsniveau van het parkdeel (dus niet het kwaliteitsniveau van de graven zelf) naar 'laag'. De onderhoudsmaatregelen stemmen we hierop af. We passen deze maatregelen echter alleen toe op niet-zichtlocaties (het bosplantsoen, de heestervakken en gazons aan de randen van de begraafplaats en dergelijke). We behouden op de zicht- en verblijfslocaties het huidige onderhoudsregiem. Op deze wijze zorgen we ervoor dat we geen afbreuk doen aan sfeer en functie van de begraafplaats zelf.

Het BORG-systeem omschrijft in grote lijnen welke kwaliteit er voor de diverse beheerfacetten geldt. Voor de begraafplaatsen gaan we in 2014 de kwaliteitsnormeringen verder uitdiepen en specificeren. Hierbij gaan we beeld- en resultaatgericht werken. Op elke begraafplaats stellen we dan de kwaliteitsnorm per vak en per beheergroep vast. Vervolgens bepalen we het onderhoudsregiem van de beheergroep in het betreffende vak.

7.2 Maatregelen

7.2.1 GROENFACETTEN

Gazons

De gazons maaien we tijdens het groeiseizoen al naar gelang de mate van groei. Hierbij onderscheiden we twee beeldkwaliteiten:

- de gazons rond de graven onderhouden we op hoog niveau (borgkwaliteit A). Dat wil zeggen dat het gras weinig beschadigingen heeft, de grasmat goed gesloten is en kort en goed gemaaid. Maaisel verwijderen we van het gazon. Er zijn weinig kale plekken en er is geen onkruid;
- de overige gazons (parkdeel) onderhouden we op laag niveau (borgkwaliteit C). Bij dit kwaliteitsniveau mogen er redelijk veel beschadigingen zijn, het gras is niet te lang en goed gemaaid, onkruid mag voorkomen.

Het kantsteken langs de verharding doen we in het najaar. De gevallen bladeren verwijderen we in principe vanaf het begin van de bladval tot het einde hiervan (medio half december).

Sierheesters

Waar nodig schoffelen we de beplantingsvakken en snoeien de heesters (afhankelijk van de heestersoort). We zorgen ervoor dat er geen takken over de graven hangen.

Stinzeplanten

De stinzeplanten (bollen) zijn voor verwildering en redden zich zelf. Na de bloei sterft het loof boven de grond af. In bosplantsoenvakken of in bos verdwijnt het dan gewoon na verloop van tijd. In het gazon maaien we het loof met de rugmaaier. Het loofafval ruimen we op.

Hagen

De hagen knippen we medio augustus/september. De hoogte van de blokhagen is maximaal 1,00 meter. De haagvoet schoffelen we gedurende het groeiseizoen.

Bomen

Om de vleermuiswaarden van het gebied te verhogen vindt een op vleermuizen gericht beheer plaats. Vooral de ontwikkeling van een groter bestand aan (oudere) bomen met holtes is hierbij van belang. Hier houden we tijdens het beheer van de (laan)bomen in het gebied rekening mee.

Het onderhoud van de bomen en de inspectie daarvan, in het kader van de zorgplicht, is de verantwoordelijkheid van de afdeling Wijkonderhoud, team Groen. Hierbij hanteren wij de volgende frequenties:

Beheergroep	Snoeifrequentie	Inspectie	
		Regulier	Risicobomen
Bomen 1e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 1e grootte tijdelijke kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 1e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte tijdelijke kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 3e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 3e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Leiboorn	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Knotboom	1x per 2 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Vormboom	1x per 2 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Monumentale boom	1x per 4 jaar	1 x per jaar	1 tot 4x per jaar

Bomen van de 1e grootte zijn, in volwassen staat, hoger dan 18 meter

Bomen van de 2e grootte zijn, in volwassen staat, tussen de 10 en 18 meter hoog

Bomen van de 3e grootte zijn, in volwassen staat, tussen de 6 en 10 meter hoog

Na de onderhoudsronde (snoeien, dode takken verwijderen, opkronen, vormsnoei, begeleidings snoei en dergelijke) inspecteren we de boom op mechanische gebreken en ziekten. Wanneer bomen een verhoogd risico vormen door aantasting door ziekte of anderszins, verhogen we de inspectiefrequentie. Vooral de essen, die bij aantasting door de essenziekte een gevaar vormen door dode takken, vormen een risico. De inspectie van deze zogenoemde risicobomen inspecteren we dan 1 tot 4 keer per jaar. Alle gegevens over de boom bewaren we in het beheersysteem. In bijlage 3 zijn alle op de begraafplaats voorkomende bomen ingetekend en benoemd.

7.2.2 VERHARDING

Het onderhoud van de verhardingen doen we uitsluitend op incidentele basis, bijvoorbeeld bij scheurvorming en verzakkingen.

Op (half-) verharding en penetratiepaden bestrijden we 2x per jaar gras, onkruid en mos. Dit doen we via de DOB-methode met een bestrijdingsmiddel welke geen of slechts tijdelijk een milieu belasting veroorzaakt.

Penetratie paden strooien wij opnieuw af als 25% van de bovenlaag kale plekken laat zien.

7.2.3 STRAATMEUBILAIR

De banken, informatieborden, plaquettes en dergelijke controleren we jaarlijks op actualiteit, representativiteit en functionaliteit. Waar nodig vindt onderhoud plaats.

De afvalbakken en rolcontainers vervangen we door kliko's. Deze legen we regelmatig. Hierbij schonen we tegelijkertijd de directe omgeving hiervan.

7.2.4 HEKWERKEN, AFRASTERINGEN EN POORTEN

Het onderhoud van de toegangspoorten valt onder de verantwoordelijkheid van de afdeling SSC-vastgoedontwikkeling.

7.2.5 WATER

Het onderhoud van de sloten langs de begraafplaats valt onder de verantwoordelijkheid van het team Techniek van Stadsbeheer, afdeling Stadsprogramma. We maaien de wallekanten en schonen de sloten één maal per jaar.

7.2.6 GRAFMONUMENTEN

Op de Begraafplaats bevinden zich 1080 particuliere graven (226 voor bepaalde tijd, 796 voor onbepaalde tijd en 57 urnengraven), met daarin 898 overledenen. Het betreft hier grondgraven met één verdieping.

Op de meeste graven staat een grafmonument. Bij het onderhoud aan de grafmonumenten onderscheiden we de volgende situaties:

a. Grafmonumenten die bij ons in onderhoud zijn.

Deze grafmonumenten zijn herkenbaar met een stip op het monument.

Bij deze graven gaat het zowel om particuliere graven voor bepaalde tijd (huur) als om particuliere graven voor onbepaalde tijd. De kosten van het onderhoud hiervan zijn afgekocht.

Bij het onderhoud onderscheiden we het 'groen-' en het 'grijs-onderhoud'. Het groen-onderhoud (alleen van toepassing bij de oorlogsgraven) bestaat uit:

- het onderhoud aan de grafstuiven (het spitten, bemesten en eventueel aanvullen van grond;
- het planten en verzorgen van eenjarige planten;

- het onderhoud aan het groen direct grenzend aan het graf;
- het wieden van onkruid in het marmergruis en de graftuinen indien dit aanwezig is.

Hierbij ontzien wij zo veel mogelijk de beplanting die door nabestaanden op het graf is aangebracht.

Het grijs-onderhoud omvat:

- de behandeling van de grafmonumenten met een algenbestrijdingsmiddel;
- het uitvoeren van kleine reparaties, zoals het vastzetten van banden en het recht- en vastzetten van verticale elementen;
- het periodiek (circa 1x per 4 jaar) vervangen van marmergruis, wanneer dit te veel vervuild is.
- het reinigen van de grafmonumenten met behulp van een hogedrukspuit met water bij ernstige vervuiling.

De intensiteit van het onderhoud is afhankelijk van de ligging van het graf (zon, schaduw), de materiaalsoort van de grafmonumenten en de beplantingssoort.

Na verloop van tijd kan door veroudering van de constructie en/of het materiaal groot-onderhoud aan de grafmonumenten noodzakelijk zijn. Er kunnen bijvoorbeeld scheuren ontstaan in massieve dekplaten, banden breken en het vroeger veel gebruikte namaakbeton kan verpulveren. Groot onderhoud of het vervangen van (delen van) de grafmonumenten doen wij niet. De eigenaar of rechthebbende van het graf is hiervoor zelf verantwoordelijk. Hij of zij kan hiervoor een steenhouwer inschakelen. In voorkomende gevallen kan de betreffende eigenaar of rechthebbende van het graf het loket begraafplaatsen inschakelen. Wij zorgen dan voor een passende offerte en correcte uitvoering.

Grafmonumenten die niet bij ons in onderhoud zijn.

Hierbij gaat het om 1059 graven. De rechthebbenden of nabestaanden verzorgen zelf het onderhoud. Wij hebben hierbij wel een handhavingsplicht. Dit betekent dat wij bij kennelijke verwaarlozing in contact treden met de nabestaanden. We brengen hiervoor een sticker aan op het grafmonument. Wanneer hier geen reactie op komt, verwijderen we de beplanting en het marmergruis en leggen loszittende delen op de grafruimte zodat er geen gevaarzetting of kans op schade is. Wij verwijderen grafmonumenten als de staat van onderhoud zo slecht is dat er sprake is van gevaarzetting of dat, naar het oordeel van de beheerder, de uitstraling van de begraafplaats wordt geschaad.

b. Oorlogsgraven

De officiële oorlogsgraven en monumenten zijn bij de Oorlogsgravenstichting in onderhoud. Het betreft hier graven van militairen die na 9 mei 1940 gevallen zijn. Onze bijdrage aan het onderhouden van de oorlogsgraven bestaat uit het planten en verzorgen van de bij het monument horende beplantingen (éénjarigen, vaste planten).

c. Graven met een historische betekenis.

Deze graven onderhouden we voor zover dit niet (meer) door nabestaanden of anderen (vrijwilligers, stichtingen of verenigingen) wordt gedaan. Het onderhoud bestaat uit de werkzaamheden onder a. genoemd.

7.2.7 KUNSTWERKEN

Niet van toepassing.

7.2.8 BOUWKUNDIGE ELEMENTEN

De gemetselde brughoofden bij de op de begraafplaats en het metselwerk bij de watertappunten onderhouden we op basis van constatering van gebreken (bijvoorbeeld voegwerk, losse stenen en dergelijke).

De watertappunten sluiten we in de winterperiode af.

7.2.9 AFWATERING

Er is geen regulier onderhoud aan het riool of het drainagesysteem. Bij verstoppingen of leidingbreuk treffen we passende maatregelen (doorspuiten, ontstoppen, repareren of vervangen).

7.2.10 SCHOONFACETTEN

Bij elke werkzaamheid op de begraafplaats maken we de locatie vrij van zwerfafval.

Indien nodig de klinkerbestrating borstelen en/of ontdoen van groenaanslag. Een zekere mate van onkruidgroei mag aanwezig zijn.

Wanneer de voorzieningen op de begraafplaats besmeurd zijn met graffiti of anderszins, laten we dit onmiddellijk verwijderen.

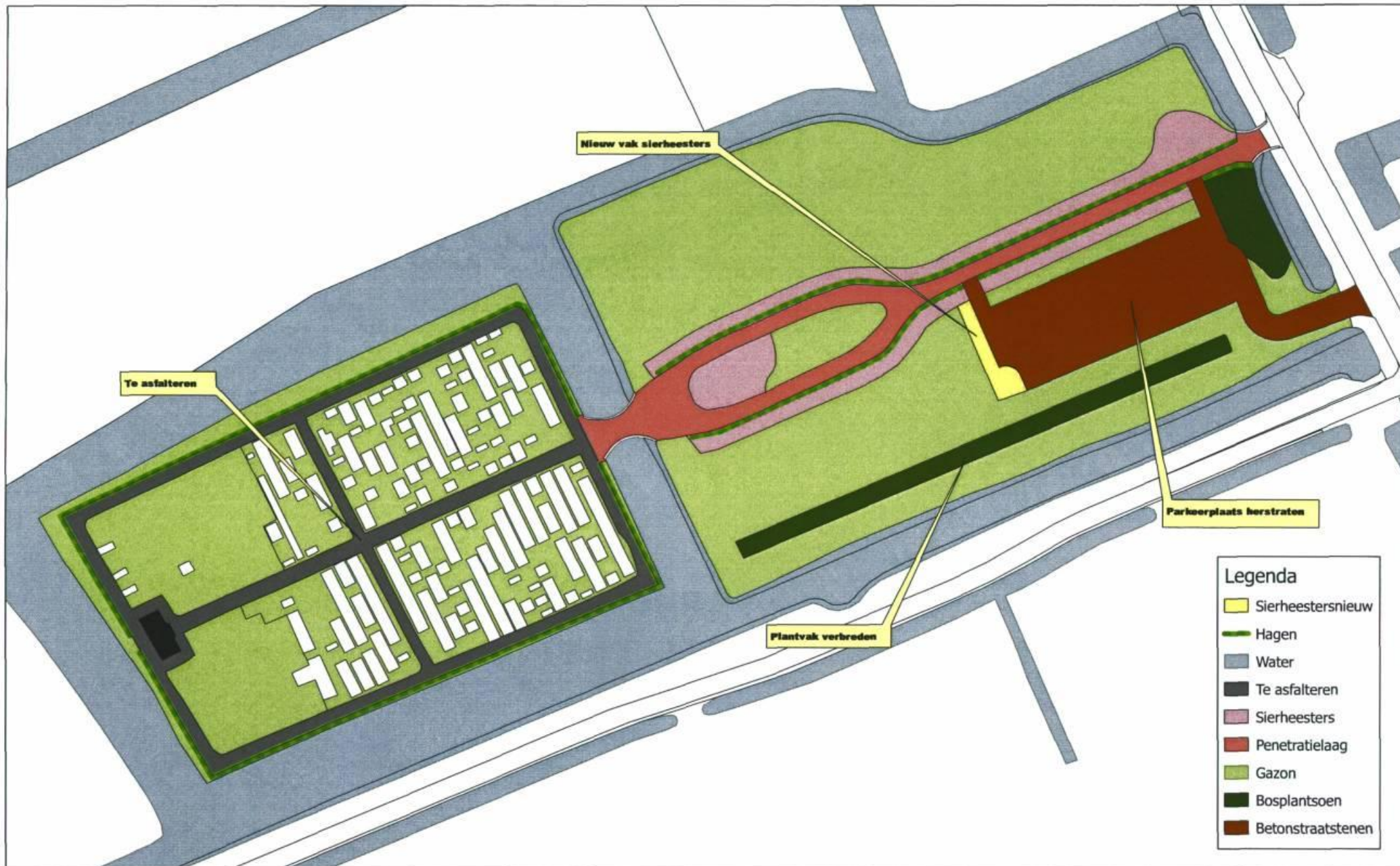
8 Planning

De eenmalige beheermaatregelen voeren we uit in de periode 2014 - 2017.

Beheerplan Noorddijk

Enmalige beheermaatregelen.

Nr.	Beheerfacet	Maatregel	Programma	Projectkosten
1	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Cultuurhistorisch onderzoek	Projectbudget	€ 2.500,00
2	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Info-bord cultuurhistorie	Projectbudget	€ 1.000,00
3	Functionaliteitverbetering	Vervangen informatieborden	Projectbudget	
4	Functionaliteitverbetering	Afvalbakken vervangen door klike's	Regulier onderhoud	
5	Uitgesteld onderhoud	Controle en herstel afrasteringen	Programma SSC-Vastgoedontwikkeling	
6	Uitgesteld onderhoud	Controle en herstel + schilderwerk banken	Reserve afkoopsommen	€ 700,00
7	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Aanbrengen sierheestervak parkeerplaats	Programma begraafplaatsen	
8	Natuurwaarden / Ecologie	Extra stinzenbeplanting	Programma begraafplaatsen	
9	Natuurwaarden / Ecologie	Extra vleermuiskasten	Programma ecologie	
10	Natuurwaarden / Ecologie	Gazon inzaaien met kruidenrijk zaadmengsel	Programma begraafplaatsen	
11	Natuurwaarden / Ecologie	Nestkasten + ophangen	Programma ecologie	
12	Natuurwaarden / Ecologie	Vergroten bosplantsoen	Programma begraafplaatsen	
13	Uitgesteld onderhoud	Herstraten parkeerplaats	Reserve afkoopsommen	€ 27.000,00
14	Uitgesteld onderhoud	Rechtzetten pilasters	Reserve afkoopsommen	€ 1.000,00
15	Uitgesteld onderhoud	Vervangen halfverharding door asfalt	Reserve afkoopsommen	€ 29.000,00
				€ 61.200,00

BEHEERPLAN

BEGRAAFPLAATS NIEUW HOOGKERK

Gemeente Groningen
Stadsbeheer, februari 2014

Inleiding

1.1 Aanleiding

In het voorjaar van 2012 is de structuurvisie 'Een graf in Stad' door de Raad van de gemeente Groningen vastgesteld. In deze structuurvisie zijn de algemene beleidsuitgangspunten met betrekking tot de Groninger begraafplaatsen beschreven. Dit op het gebied van de capaciteit en de keuzevrijheid van het begraven als ook het toekomstbeeld van de begraafplaatsen. Om dit toekomstbeeld te realiseren en de kwaliteit van de begraafplaatsen naar de toekomst te garanderen stellen we per begraafplaats een beheerplan op.

Dit beheerplan betreft de maatregelen voor de begraafplaats **Nieuw Hoogkerk**

Doelstelling

Dit beheerplan beschrijft de huidige en toekomstige waarde van de begraafplaats en de concrete maatregelen die nodig zijn om deze waarden te behouden of te bereiken. Dit voornamelijk op het gebied van het beheer en onderhoud van de verschillende voorzieningen op en van de begraafplaats.

1.2 Begrenzing

Dit beheerplan omvat de begraafplaats Nieuw Hoogkerk gelegen aan de Kerkstraat 176 en aan drie zijden begrensd door sloten. Het onderhoud van deze sloten maakt geen onderdeel uit van dit beheerplan. Deze zijn in beheer bij het team Techniek van de afdeling Stadsprogramma van Stadsbeheer.

Het onderhoud aan de opstallen (gebouwen en toegangspoort) is niet in dit beheerplan opgenomen. Deze zijn in beheer bij de afdeling SSC-vastgoedontwikkeling.

Ook de wet en regelgeving rond het uitgeven van graven, de grafdelving, het begraven, het verstrooien van as en het plaatsen van grafmonumenten, grafbedekkingen en dergelijke zijn geen onderdeel van dit beheerplan.

3 Beleidskaders

Belangrijk uitgangspunt bij het opstellen van dit beheerplan zijn de beschikbare beleidskaders en de onderlinge samenhang. Deze beleidskaders geven de gewenste richting aan ten aanzien van functie, inrichting en beheer.

3.1 Wet op de lijkbezorging

Het begraven en cremieren van overledenen en het beheer van begraafplaatsen zijn ingebed in wet- en regelgeving. De belangrijkste zijn:

- De wet op de lijkbezorging (WLB) 1991, gewijzigd 1 januari 2010.
- De Verordening op de gemeentelijke begraafplaatsen van Groningen 2011, waarin de rechten en plichten bij het begraven op de gemeentelijke begraafplaatsen is geregeld;
- De jaarlijks aan te passen Verordening begrafenisrechten gemeentelijke begraafplaatsen;

3.2 Structuurvisie 'Een graf in Stad'.

Wij willen zorgen dat begraven in Groningen sociaaleconomisch en in ruimtelijk opzicht gericht blijft op de wensen en mogelijkheden van de toekomst, en tegelijkertijd de waarden behouden die het verleden ons heeft toevertrouwd. Naast algemene beleidsuitgangspunten, zoals het garanderen van voldoende capaciteit, keuzevrijheid en de harmonisering van tarieven, bevat de visie ook een analyse en toekomstbeeld voor elke begraafplaats afzonderlijk. Daarmee verwoordt deze visie hoe wij de 'zachte' en 'harde' wensen rond het begraven in onze stad voor de toekomst willen waarborgen.

3.3 Groenstructuurvisie 'Groene pepers'.

De groenstructuurvisie 'Groene Pepers' doet uitspraken over de kwaliteit, kwantiteit en de betekenis van het groen in de stad; het gaat om een waardeoordeel ten aanzien van functioneel gebruik, biodiversiteit, volksgezondheid, beleving en economie. Op basis van dat oordeel onderscheidt men een kwalitatief hoogwaardige basis groenstructuur voor de hele stad als onderdeel van het groenblauwe netwerk waar de gemeente verantwoordelijk voor is.

3.4 Beleidskader 'Stedelijke Ecologische Structuur (SES)'.

Voor Groningen en omgeving is de stedelijke ecologische structuur (SES) in kaart gebracht. De SES is de ecologische infrastructuur van de stad. Deze bestaat uit groen- en waterelementen en is ingedeeld naar kerngebieden en ecologische verbindingen. De SES geeft de verschillende levensgemeenschappen (ecosystemen) in de stad de mogelijkheid zich in onderlinge samenhang te ontwikkelen. Binnen de SES wordt gestreefd naar een netwerk van aaneengesloten biotopen met een verbinding naar het buitengebied.

3.5 Doelsoortenbeleid

Een belangrijk onderdeel van het gemeentelijk ecologisch beleid wordt gevormd door het doelsoortenbeleid. Het doelsoortenbeleid brengt samenhang tussen de stedelijke ecologische structuur en het beheer. Met doelsoort bedoelen we een planten- of diersoort die we op een natuurlijke manier in de stad proberen te krijgen. Dit doen we door het creëren van de juiste leefomstandigheden van de gewenste doelsoort. Het doelsoortenbeleid geeft heldere handvatten voor inrichting en beheer.

3.6 Bomenstructuurplan

Beheerproblemen en de daaraan verbonden hoge kosten vormden in 2002 de directe aanleiding tot een herbezinning op het beleid voor aanplanten en beheren van straatbomen. Dit resulteerde in november 2002 in het bomenstructuurplan Bladwijzer. In de afgelopen tien jaar is het bomenstructuurplan een nuttig uitvoeringsinstrument gebleken. Ontwerpers, uitvoerders en beheerders maken veel gebruik van het plan; het biedt een duidelijk kader bij het maken van plannen in de stad. De prioriteit lag de eerste jaren op het aanvullen en vernieuwen van de hoofdstructuur. In de loop der jaren verschoof de prioriteit naar de nevenstructuur. Omdat de stad en het bomenbestand continu onderhevig zijn aan veranderingen, er nu weinig ruimte is voor inbreng van bewoners en wij steeds vaker te maken krijgen met boomziektes- en plagen die ons bomenbestand aantasten wordt het bomenstructuurplan begin 2014 herzien.

3.7 Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG)

Het beheer van de stad Groningen is gericht op het in stand houden van een schone en hele leefomgeving. De openbare ruimte heeft een verantwoorde kwaliteit als deze voldoet aan de technische eisen en aan de verwachtingen van de bewoners en gebruikers. De waardering is over het algemeen gebaseerd op de inrichting en het kwaliteitsniveau. Elk deel van de stad en elk deel van de openbare ruimte heeft eigen kenmerken. Omdat niet alle elementen op straat op dezelfde intensieve manier worden bekeken of gebruikt kan het kwaliteitsniveau verschillen. Deze kwaliteitsniveaus zijn uitgewerkt in het BORG (Beheerplan Openbare Ruimte Groningen vastgesteld door de raad in 2001). In het BORG zijn de kwaliteitsdoelen vastgelegd die in het beheer worden nagestreefd.

3.8 Overige regelgeving

Er zijn diverse regels en verordeningen die voor een begraafplaats gelden, maar die voor de uitwerking van dit beheerplan minder relevant zijn. We noemen in dit kader nog:

- Regeling algemene regels voor inrichtingen milieubeheer. Hierin is onder andere het verstrooien van as op begraafplaatsen geregeld;
- De Monumentenwet geldend voor de monumentale opstallen, waarvan het beheer en onderhoud elders is geregeld;
- De Wet op de archeologische monumenten.

Op de begraafplaatsen gelden ook andere gemeentelijke, verder niet nader omschreven, beleidsregels en verordeningen. Gedacht kan worden aan:

- Monumenten- en archeologisch beleid, uitmondend in de aanwijzing van stedelijke monumenten en de Erfgoedverordening;
- Beleidsregels rond monumentale bomen, de kapverordening, de instandhoudingsplicht van bomen en dergelijke (APV-G).

4. Beschrijving van de begraafplaats

Begraafplaats Nieuw Hoogkerk is sinds 1911 in gebruik en in 1984 en 1992 uitgebreid.

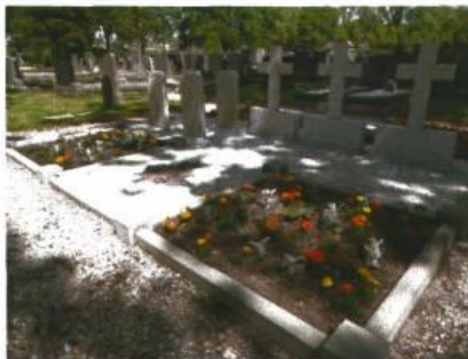
De begraafplaats is 2,3 ha groot en omvat 3158 graven. De begraafplaats is te kenmerken als actief.

De begraafplaats is eenvoudig en functioneel van opzet, er wordt in rijen begraven. Huur- en koopgraven werden oorspronkelijk door elkaar uitgegeven. Vanaf 2010 doen we dit niet meer.

Het terreinontwerp is sterk symmetrisch rond een centraal assenstelsel. De begraafplaats heeft een sterk open karakter met aan de randen laanbomen en hagen. De afzonderlijke grafvelden en de padenstructuur worden geaccentueerd door laanbomen, hagen en sierheesters. Op het terrein staan hier en daar fraaie solitaire bomen. De paden bestaan deels uit asfalt en deels uit halfverharding. De parkeerplaats en de bestrating rond het entreegebouw is open verharding.

De begraafplaats bevat veel liggende grafzerken en grafmonumenten welke in rijen strak langs de randen van de (hoofd)paden zijn gelegen. Het geheel geeft een rustig beeld. Er is een militair eregraf. Op 23 mei 1944 werd de bemanning van de Avro Lancaster MK3 DX-J NE 127 op haar nachtelijke missie naar Braunschweig verrast door een Duitse nachtjager. Het toestel maakte een crash in de weilanden tussen Dorkwerd en Groningen. Van de 7 bemanningsleden kwamen er 5 om het leven. Zij liggen hier begraven.

Op grond van de visie 'Een graf in Stad' inventariseren we op termijn (medio 2014-2015) alle waardevolle grafmonumenten. Op de begraafplaats plaatsen we vervolgens een cultuurhistorisch informatiebord waarop alle relevante onderwerpen staan vermeld.

De begraafplaats maakt geen deel uit van de Stedelijke Ecologische Structuur en wordt grotendeels omgeven door weilanden. Rondom het westelijk deel van de begraafplaats staan jonge essen (diameter 10-30 cm). Rondom het oostelijk deel eiken (diameter 30-60 cm). Een deel van de begraafplaats aan de westkant is nog niet in gebruik genomen. Op dit grasland zijn relatief veel

kruiden aanwezig als pinksterbloem en veldbies. Op de begraafplaats komen de groene kikker, pinksterbloem, mol (vooral langs de randen van het terrein en in de nog niet in gebruik genomen percelen aan de westzijde), kleine vos en grote bonte specht voor. De twee gebouwen bieden beperkte mogelijkheden aan vleermuizen. De belangrijkste potentie ligt onder de dakpannen. De poepsporen in de nok van het meest oostelijke opberghokje duiden op de aanwezigheid van een boomklever in de nachtelijke uren. Nestkasten voor vogels zijn in het gebied vrij veel aanwezig. Dit biedt mogelijkheden aan diverse mezensoorten en holenbroeders. Ook zijn enkele vleermuiskasten aanwezig die verblijfplaatsen bieden aan bijvoorbeeld de rosse vleermuis of de ruige dwergvleermuis. De watergangen bieden een goede leefomgeving voor enkele algemene libellensoorten en amfibieën.

5. Toekomstbeeld

Op begraafplaats Nieuw Hoogkerk zijn nog ongeveer 345 uit te geven graven. Bij gelijkblijvende tendensen en met ongeveer 28 uitgiftes van nieuwe graven per jaar is hier nog voor ruim 12 jaar capaciteit. Uitbreiding is mogelijk. Besluiten hierover nemen we medio 2020. Daarna gaan we eventueel grond verwerven. Doordat huur- en koopgraven in het verleden door elkaar zijn geplaatst behoort het ruimen van graven niet tot de mogelijkheid. Pas over 25 jaar is dit op vak M mogelijk, maar dan alleen als nabestaanden de huur niet verlengen. Wel verwijderen we de grafbedekking van graven met een verlopen termijn, tenzij dit uit cultuurhistorisch oogpunt niet wenselijk is.

De smallere schelpenpaden laten we vergrassen. We zorgen ervoor dat de oorspronkelijke padenstructuur zichtbaar blijft.

Op de begraafplaats zijn maar een zeer beperkt aantal doelsoorten aanwezig, andere zullen we, naar verwachting, pas na vele jaren zien. Bij de inrichting en het beheer gericht op deze specifieke doelsoorten profiteren ook andere soorten. Daarom wijzen we, naast de specifieke doelsoorten, ook de begeleidende soorten aan. Deze soorten stellen minder kritische eisen aan hun omgeving dan de specifieke doelsoorten, maar geven een indicatie van een positieve ontwikkeling van de biotoop (leefomgeving). Voor Hoogkerk-nieuw wijzen we de volgende doelsoorten en begeleidende soorten aan:

Doelsoorten

Vaatplanten	Vlinders
Dotterbloem	Kleine vuurvlieder
Pinksterbloem	Oranjetipje
	Hooibeestje
Vogels	Zoogdieren
Boomkruiper	Laatvlieger
Grote bonte specht	Rosse vleermuis
	Ruige dwergvleermuis
Libellen en waterjuffers	Steenmarter
Glassnijder	Watervleermuis
Amfibieën	
Bruine kikker	
Gewone pad	
Kleine watersalamander	

Begeleidende soorten

Vaatplanten	Vlinders
Klein streepzaad	Landkaartje
	Icarusblauwtje
Vogels	Zoogdieren
Boomklever	Dwergvleermuis
	Konijn
Libellen en waterjuffers	
Glassnijder	
Amfibieën	
Bastaardkikker	

Enmalige beheermaatregelen

In dit hoofdstuk beschrijven we de eenmalige beheermaatregelen op de begraafplaats. Dit om het basisniveau te creëren voor het reguliere onderhoud voor de komende jaren. De beheerfacetten zijn op de beheerkaart (bijlage 1) aangegeven. De maatregelen en de kosten zijn verzameld in de beheermatrix (bijlage 2).

Buiten de paden is plaatselijk een vrij schrale vegetatie aanwezig. We creëren een kruidenrijk gazon door het inzaaien van het bloemenmengsel 'nectar onder het mes'. Dit doen we op zoveel mogelijk gazonplekken. We bewerken het gazon met een verticuteermachine en voeren eventueel losgekomen mos en vegetatie af. Vervolgens zaaien we het mengsel 'nectar onder het mes' door (dichtheid van het zaaien is 1 gram per vierkante meter).

Daar waar mogelijk planten we extra stinzenbeplanting aan. We zorgen ervoor dat hier geen 'vreemde cultivars' tussen zitten.

Rondom de stortplaats brengen we afsluitbaar hekwerk aan. Hiermee voorkomen we illegale storting van (groen)afval.

De klinkerbestrating van de parkeerplaats is verzakt. Daarom gaan we dit herstraten. Tegelijkertijd controleren we de doorstroming van de straatkolken en putten. Op de parkeerplaats brengen we bebording aan om het (buurt)parkeren van bedrijfswagens te verhinderen.

Een deel van de halfverharding op de begraafplaats vervangen we door asfalt met een afstrooilaag van fijn steenslag. Asfalt is onderhoudsarm en gaat relatief lang mee. Ook voorkomen we hiermee onkruidgroei, waardoor chemische bestrijdingsmiddelen niet langer noodzakelijk zijn.

Daar waar nodig herstellen we de oeverbeschoeiing en het talud rondom de begraafplaats.

De informatieborden op de begraafplaats zijn oud en versleten. Daarom vervangen we deze.

De afzonderlijke velden op de begraafplaats geven we aan met nieuwe, voor alle begraafplaatsen uniform vormgegeven, aanwijsbordjes.

Na cultuurhistorisch onderzoek brengen we een informatiebord aan met:

- de historie van de begraafplaats;
- een plattegrond van de begraafplaats met hierop aangegeven de locatie van de belangrijkste graven;
- de lijst van belangrijkste graven met een beknopte uitleg hierover;

6. Regulier onderhoud

In dit hoofdstuk beschrijven we de reguliere onderhoudsmaatregelen op de begraafplaats. De onderhoudsfacetten zijn op de beheerkaart (bijlage 1) aangegeven.

7.1 Uitgangspunten

Deze begraafplaats is bestempeld als 'Actief'. We geven nog nieuwe graven en urnengraven uit en er vinden bijzettingen plaats. De begraafplaats is aan te merken als stilteplek. Het onderhoud is mede gericht op de versterking van de ecologische stedelijke structuur.

Het BORG-kwaliteitsniveau van de begraafplaatsen is aangeduid als 'voldoende (functioneel)'. Met ingang van 2014 verlagen we het standaard kwaliteitsniveau van het parkdeel (dus niet het kwaliteitsniveau van de graven zelf) naar 'laag'. De onderhoudsmaatregelen stemmen we hierop af. We passen deze maatregelen echter alleen toe op niet-zichtlocaties (het bosplantsoen, de heestervakken en gazons aan de randen van de begraafplaats en dergelijke). We behouden op de zicht- en verblijfslocaties het huidige onderhoudsregiem. Op deze wijze zorgen we ervoor dat we geen afbreuk doen aan sfeer en functie van de begraafplaats zelf.

Het BORG-systeem omschrijft in grote lijnen welke kwaliteit er voor de diverse beheerfacetten geldt. Voor de begraafplaatsen gaan we in 2014 de kwaliteitsnormeringen verder uitdiepen en specificeren. Hierbij gaan we beeld- en resultaatgericht werken. Op elke begraafplaats stellen we dan de kwaliteitsnorm per vak en per beheergroep vast. Vervolgens bepalen we het onderhoudsregiem van de beheergroep in het betreffende vak.

7.2 Maatregelen

7.2.1 GROENFACETTEN

Gazons

De gazons maaien we tijdens het groeiseizoen al naar gelang de mate van groei. De grote stukken maaien we met een maaimachine. Tussen en rondom de graven maaien we met een rugmaaier. Hierbij onderscheiden we twee beeldkwaliteiten:

- de gazons rond de graven onderhouden we op hoog niveau (borgkwaliteit A). Dat wil zeggen dat het gras weinig beschadigingen heeft, de grasmat goed gesloten is en kort en goed gemaaid. Er zijn weinig kale plekken en er is geen onkruid;
- de overige gazons (parkdeel) onderhouden we op laag niveau (borgkwaliteit C). Bij dit kwaliteitsniveau mogen er redelijk veel beschadigingen zijn, het gras is niet te lang en goed gemaaid, onkruid mag voorkomen.

Het kantsteken langs de verharding doen we 1x per twee jaar in het najaar. De gevallen bladeren verwijderen we in principe vanaf het begin van de bladval tot het einde hiervan (medio half december).

Sierheesters

Waar nodig schoffelen we de beplantingsvakken en snoeien de heesters (afhankelijk van de heestersoort). We zorgen ervoor dat er geen takken over de graven hangen.

Stinzeplanten

De stinzeplanten (bollen) zijn voor verwildering en redden zich zelf. Na de bloei sterft het loof boven de grond af. In bosplantsoenvakken of in bos verdwijnt het dan gewoon na verloop van tijd. In het gazon maaien we het loof met de rugmaaier. Het loofafval ruimen we op.

Vaste planten

De vaste planten knippen we in het voorjaar. Verder wieden we de plantvakken.

Hagen

De veldesdoorn, de beukenhaag en de ligustrumhaag knippen wij na 1 september. De overige hagen, waaronder de taxus knippen we medio augustus, september. De hoogte van de blokhagen is maximaal 1,00 meter. De haagvoet schoffelen we gedurende het groeiseizoen.

Bomen

Het onderhoud van de bomen en de inspectie daarvan, in het kader van de zorgplicht, is de verantwoordelijkheid van de afdeling Wijkonderhoud, team Groen. Hierbij hanteren wij de volgende frequenties:

Beheergroep	Snoefrequentie	Inspectie	
		Regulier	Risicobomen
Bomen 1e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 1e grootte tijdelijke kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 1e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte tijdelijke kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 3e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 3e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Leiboom	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Knotboom	1x per 2 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Vormboom	1x per 2 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Monumentale boom	1x per 4 jaar	1 x per jaar	1 tot 4x per jaar

Bomen van de 1e grootte zijn, in volwassen staat, hoger dan 18 meter

Bomen van de 2e grootte zijn, in volwassen staat, tussen de 10 en 18 meter hoog

Bomen van de 3e grootte zijn, in volwassen staat, tussen de 6 en 10 meter hoog

Na de onderhoudsronde (snoeien, dode takken verwijderen, opkronen, vormsnoei, begeleidingssnoei en dergelijke) inspecteren we de boom op mechanische gebreken en ziekten. Wanneer bomen een verhoogd risico vormen door aantasting door ziekte of anderszins, verhogen we de inspectiefrequentie. Vooral de essen, die bij aantasting door de essenziekte een gevaar vormen door dode takken, vormen een risico. De inspectie van deze zogenoemde risicobomen inspecteren we dan 1 tot 4 keer per jaar. Alle gegevens over de boom bewaren we in het beheersysteem.

VERHARDING

Het onderhoud van de verhardingen doen we uitsluitend op incidentele basis, bijvoorbeeld bij verzakkingen en scheurvorming.

Op (half-) verharding en penetratiepaden bestrijden we 2x per jaar gras, onkruid en mos. Dit doen we via de DOB-methode met een bestrijdingsmiddel welke geen of slechts tijdelijk een milieu belasting veroorzaakt.

Penetratie paden strooien wij opnieuw af als 25% van de bovenlaag kale plekken laat zien.

7.2.2 STRAATMEUBILAIR

De banken, informatieborden, plaquettes en dergelijke controleren we jaarlijks op actualiteit, representativiteit en functionaliteit. Waar nodig vindt onderhoud plaats.

De kliko's legen we regelmatig. Hierbij schonen we tegelijkertijd de directe omgeving hiervan.

7.2.3 HEKWERKEN, AFRASTERINGEN EN POORTEN

Het onderhoud van de toegangspoorten valt onder de verantwoordelijkheid van de afdeling SSC-vastgoedontwikkeling.

7.2.4 WATER

Het onderhoud van de sloten langs de begraafplaats valt onder de verantwoordelijkheid van het team Techniek van Stadsbeheer, afdeling Stadsprogramma. We maaien de wallekanten en schonen de sloten één maal per jaar.

7.2.5 GRAFMONUMENTEN

Op de Begraafplaats bevinden zich 3157 particuliere graven (221 voor bepaalde tijd, 2872 voor onbepaalde tijd en 62 urnengraven), met daarin 2957 overledenen. De eerste begrafenis heeft plaatsgevonden op 19 april 1924. Er vinden nog steeds begrafenissen plaats in particuliere (grond) huurgraven, koopgraven en/of kelders.

Op de meeste graven staat een grafmonument. Bij het onderhoud aan de grafmonumenten onderscheiden we de volgende situaties:

a. Grafmonumenten die bij ons in onderhoud zijn.

Deze grafmonumenten zijn herkenbaar met een stip op het monument.

Bij deze graven gaat het zowel om particuliere graven voor bepaalde tijd (huur) als om particuliere graven voor onbepaalde tijd. De kosten van het onderhoud hiervan zijn afgekocht.

Bij het onderhoud onderscheiden we het 'groen-' en het 'grijs-onderhoud'. Het groen-onderhoud bestaat uit:

- o het onderhoud aan de graftuinen (het spitten, bemesten en eventueel aanvullen van grond;
- o het planten en verzorgen van eenjarige planten;
- o het onderhoud aan het groen direct grenzend aan het graf;
- o het wieden van onkruid in het marmergruis en de graftuinen indien dit aanwezig is.

Hierbij ontzien wij zo veel mogelijk de beplanting die door nabestaanden op het graf is aangebracht.

Het grijs-onderhoud omvat:

- de behandeling van de grafmonumenten met een algenbestrijdingsmiddel;
- het uitvoeren van kleine reparaties, zoals het vastzetten van banden en het recht- en vastzetten van verticale elementen;
- het periodiek (circa 1x per 4 jaar) vervangen van marmergruis, wanneer dit te veel vervuild is.
- het reinigen van de grafmonumenten met behulp van een hogedrukspuit met water bij ernstige vervuiling.

De intensiteit van het onderhoud is afhankelijk van de ligging van het graf (zon, schaduw), de materiaalsoort van de grafmonumenten en de beplantingssoort.

Na verloop van tijd kan door veroudering van de constructie en/of het materiaal groot-onderhoud aan de grafmonumenten noodzakelijk zijn. Er kunnen bijvoorbeeld scheuren ontstaan in massieve dekplaten, banden breken en het vroeger veel gebruikte namaakbeton kan verpulveren. Groot onderhoud of het vervangen van (delen van) de grafmonumenten doen wij niet. De eigenaar of rechthebbende van het graf is hiervoor zelf verantwoordelijk. Hij of zij kan hiervoor een steenhouwer inschakelen. In voorkomende gevallen kan de betreffende eigenaar of rechthebbende van het graf het loket begraafplaatsen inschakelen. Wij zorgen dan voor een passende offerte en correcte uitvoering.

b. Grafmonumenten die niet bij ons in onderhoud zijn.

Hierbij gaat het om 3119 graven. De rechthebbenden of nabestaanden verzorgen zelf het onderhoud. Wij hebben hierbij wel een handhavingsplicht. Dit betekent dat wij bij kennelijke verwaarlozing in contact treden met de nabestaanden. We brengen hiervoor een sticker aan op het grafmonument. Wanneer hier geen reactie op komt, verwijderen we de beplanting en het marmergruis en leggen loszittende delen op de grafruimte zodat er geen gevaarzetting of kans op schade is. Wij verwijderen grafmonumenten als de staat van onderhoud zo slecht is dat er sprake is van gevaarzetting of dat, naar het oordeel van de beheerder, de uitstraling van de begraafplaats wordt geschaad.

c. Oorlogsgraven

De officiële oorlogsgraven en monumenten zijn bij de Oorlogsgravenstichting in onderhoud. Het betreft hier graven van militairen die na 9 mei 1940 gevallen zijn. Onze bijdrage aan het

onderhouden van de oorlogsgraven bestaat uit het planten en verzorgen van de bij het monument horende beplantingen (éénjarigen, vaste planten).

d. Graven met een historische betekenis.

Er is een beperkt aantal graven met een historische betekenis, waarbij wij onderhoudsplichtig zijn. Deze graven onderhouden we voor zover dit niet (meer) door nabestaanden of anderen (vrijwilligers, stichtingen of verenigingen) wordt gedaan. Het onderhoud bestaat uit de werkzaamheden onder a. genoemd.

7.2.6 KUNSTWERKEN

Niet van toepassing.

7.2.7 BOUWKUNDIGE ELEMENTEN

De watertappunten sluiten we in de winterperiode af.

7.2.8 AFWATERING

Er is geen regulier onderhoud aan het riool of het drainagestelsel. Bij verstoppingen of leidingbreuk treffen we passende maatregelen (doorspuiten, ontstoppen, repareren of vervangen).

7.2.9 SCHOONFACETTEN

Bij elke werkzaamheid op de begraafplaats maken we de locatie vrij van zwerfafval.

Indien nodig de klinkerbestrating borstelen en/of ontdoen van groenaanslag. Een zekere mate van onkruidgroei mag aanwezig zijn.

Wanneer de voorzieningen op de begraafplaats besmeurd zijn met graffiti of anderszins, laten we dit onmiddellijk verwijderen.

8 Planning

De eenmalige beheermaatregelen voeren we uit in de periode 2014 - 2017.

Beheerplan Hoogkerk Nieuw

Enmalige beheermaatregelen.

Nr.	Beheerfacet	Maatregel	Programma	Projectkosten
1	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Cultuurhistorisch onderzoek	Projectbudget	€ 2.500,00
2	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Info-bord cultuurhistorie	Projectbudget	€ 1.000,00
3	Functionaliteitverbetering	Vervangen informatieborden	Projectbudget	
4	Functionaliteitverbetering	Afvalbakken vervangen door kliko's	Regulier onderhoud	
5	Uitgesteld onderhoud	Controle en herstel afrasteringen	Programma SSC-Vastgoedontwikkeling	
6	Uitgesteld onderhoud	Controle en herstel + schilderwerk banken	Reserve afkoopsommen	€ 700,00
7	Functionaliteitverbetering	Nieuw afsluitbaar hekwerk rond stortplaats	Programma SSC-Vastgoedontwikkeling	
8	Functionaliteitverbetering	Nieuwe borden 'verboden te parkeren' op parkeerplaats	Stadsprogramma SB	
9	Natuurwaarden / Ecologie	Extra stinzenbeplanting	Programma begraafplaatsen	
10	Natuurwaarden / Ecologie	Gazon inzaaien met kruidenrijk zaadmengsel	Programma begraafplaatsen	
11	Uitgesteld onderhoud	Herstraten parkeerplaats	Reserve afkoopsommen	€ 14.000,00
12	Uitgesteld onderhoud	Herstel oeverbeschoeing en talud	Reserve afkoopsommen	€ 3.000,00
13	Uitgesteld onderhoud	Onkruidbestrijding penetratiepaden + nieuwe toplaag	Reserve afkoopsommen	€ 10.000,00
14	Uitgesteld onderhoud	Vervangen halfverharding door asfalt	Reserve afkoopsommen	€ 43.000,00
				€ 74.200,00

BEHEERPLAN BEGRAAFPLAATS ESSERVEELD

Inleiding

1.1 Aanleiding

In het voorjaar van 2012 is de structuurvisie 'Een graf in Stad' door de Raad van de gemeente Groningen vastgesteld. In deze structuurvisie zijn de algemene beleidsuitgangspunten met betrekking tot de Groninger begraafplaatsen beschreven. Dit op het gebied van de capaciteit en de keuzevrijheid van het begraven als ook het toekomstbeeld van de begraafplaatsen. Om dit toekomstbeeld te realiseren en de kwaliteit van de begraafplaatsen naar de toekomst te garanderen stellen we per begraafplaats een beheerplan op.

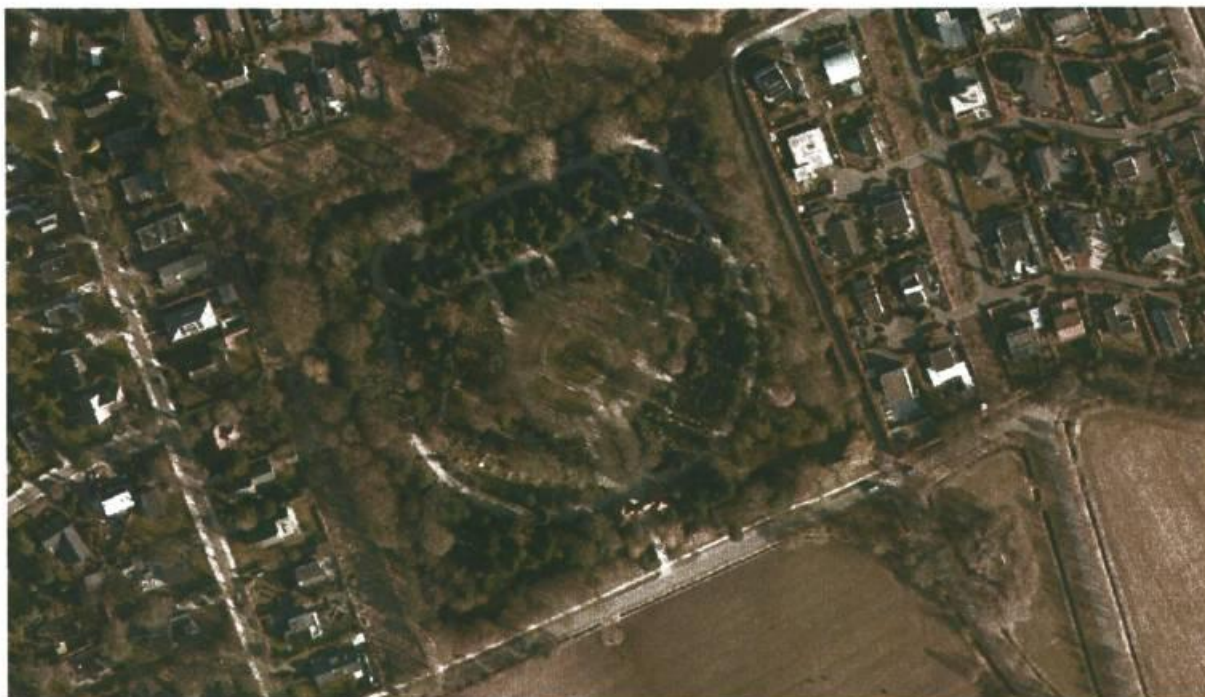
Dit beheerplan betreft de maatregelen voor de begraafplaats **Esserveld**

Doelstelling

Dit beheerplan beschrijft de huidige en toekomstige waarde van de begraafplaats en de concrete maatregelen die nodig zijn om deze waarden te behouden of te bereiken. Dit voornamelijk op het gebied van het beheer en onderhoud van de verschillende voorzieningen op en van de begraafplaats.

1.2 Begrenzing

Dit beheerplan omvat de begraafplaats Esserveld, gelegen tussen de Esserhaag, Esserlaan en de Esserweg en wordt begrensd door de binnenoever van de omliggende gracht. De gracht zelf maakt hier geen onderdeel van uit.

Het onderhoud aan de opstallen (poortgebouw en brug met leuning) is niet in dit beheerplan opgenomen. Deze zijn in beheer bij de afdeling SSC-vastgoedontwikkeling.

Ook de wet en regelgeving rond het uitgeven van graven, de grafdelving, het begraven, het verstrooien van as en het plaatsen van grafmonumenten, grafbedekkingen en dergelijke zijn geen onderdeel van dit beheerplan.

3 Beleidskaders

Belangrijk uitgangspunt bij het opstellen van dit beheerplan zijn de beschikbare beleidskaders en de onderlinge samenhang. Deze beleidskaders geven de gewenste richting aan ten aanzien van functie, inrichting en beheer.

3.1 Wet op de lijkbezorging

Het begraven en cremeren van overledenen en het beheer van begraafplaatsen zijn ingebed in wet- en regelgeving. De belangrijkste zijn:

- De wet op de lijkbezorging (WLB) 1991, gewijzigd 1 januari 2010.
- De Verordening op de gemeentelijke begraafplaatsen van Groningen 2011, waarin de rechten en plichten bij het begraven op de gemeentelijke begraafplaatsen is geregeld;
- De jaarlijks aan te passen Verordening begrafenisrechten gemeentelijke begraafplaatsen;

3.2 Structuurvisie 'Een graf in Stad'.

Wij willen zorgen dat begraven in Groningen sociaaleconomisch en in ruimtelijk opzicht gericht blijft op de wensen en mogelijkheden van de toekomst, en tegelijkertijd de waarden behouden die het verleden ons heeft toevertrouwd. Naast algemene beleidsuitgangspunten, zoals het garanderen van voldoende capaciteit, keuzevrijheid en de harmonisering van tarieven, bevat de visie ook een analyse en toekomstbeeld voor elke begraafplaats afzonderlijk. Daarmee verwoordt deze visie hoe wij de 'zachte' en 'harde' wensen rond het begraven in onze stad voor de toekomst willen waarborgen.

3.3 Groenstructuurvisie 'Groene pepers'.

De groenstructuurvisie 'Groene Pepers' doet uitspraken over de kwaliteit, kwantiteit en de betekenis van het groen in de stad; het gaat om een waardeoordeel ten aanzien van functioneel gebruik, biodiversiteit, volksgezondheid, beleving en economie. Op basis van dat oordeel onderscheidt men een kwalitatief hoogwaardige basis groenstructuur voor de hele stad als onderdeel van het groenblauwe netwerk waar de gemeente verantwoordelijk voor is.

3.4 Beleidskader 'Stedelijke Ecologische Structuur (SES)'.

Voor Groningen en omgeving is de stedelijke ecologische structuur (SES) in kaart gebracht. De SES is de ecologische infrastructuur van de stad. Deze bestaat uit groen- en waterelementen en is ingedeeld naar kerngebieden en ecologische verbindingen. De SES geeft de verschillende levensgemeenschappen (ecosystemen) in de stad de mogelijkheid zich in onderlinge samenhang te ontwikkelen. Binnen de SES wordt gestreefd naar een netwerk van aaneengesloten biotopen met een verbinding naar het buitengebied.

3.5 Doelsoortenbeleid

Een belangrijk onderdeel van het gemeentelijk ecologisch beleid wordt gevormd door het doelsoortenbeleid. Het doelsoortenbeleid brengt samenhang tussen de stedelijke ecologische structuur en het beheer. Met doelsoort bedoelen we een planten- of diersoort die we op een natuurlijke manier in de stad proberen te krijgen. Dit doen we door het creëren van de juiste leefomstandigheden van de gewenste doelsoort. Het doelsoortenbeleid geeft heldere handvatten voor inrichting en beheer.

3.6 Bomenstructuurplan

Beheerproblemen en de daaraan verbonden hoge kosten vormden in 2002 de directe aanleiding tot een herbezinning op het beleid voor aanplanten en beheren van straatbomen. Dit resulteerde in november 2002 in het bomenstructuurplan Bladwijzer. In de afgelopen tien jaar is het bomenstructuurplan een nuttig uitvoeringsinstrument gebleken. Ontwerpers, uitvoerders en beheerders maken veel gebruik van het plan; het biedt een duidelijk kader bij het maken van plannen in de stad. De prioriteit lag de eerste jaren op het aanvullen en vernieuwen van de hoofdstructuur. In de loop der jaren verschoof de prioriteit naar de nevenstructuur. Omdat de stad en het bomenbestand continu onderhevig zijn aan veranderingen, er nu weinig ruimte is voor inbreng van bewoners en wij steeds vaker te maken krijgen met boomziektes- en plagen die ons bomenbestand aantasten wordt het bomenstructuurplan begin 2014 herzien.

3.7 Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG)

Het beheer van de stad Groningen is gericht op het in stand houden van een schone en hele leefomgeving. De openbare ruimte heeft een verantwoorde kwaliteit als deze voldoet aan de technische eisen en aan de verwachtingen van de bewoners en gebruikers. De waardering is over het algemeen gebaseerd op de inrichting en het kwaliteitsniveau. Elk deel van de stad en elk deel van de openbare ruimte heeft eigen kenmerken. Omdat niet alle elementen op straat op dezelfde intensieve manier worden bekeken of gebruikt kan het kwaliteitsniveau verschillen. Deze kwaliteitsniveaus zijn uitgewerkt in het BORG (Beheerplan Openbare Ruimte Groningen vastgesteld door de raad in 2001). In het BORG zijn de kwaliteitsdoelen vastgelegd die in het beheer worden nagestreefd.

3.8 Overige regelgeving

Er zijn diverse regels en verordeningen die voor een begraafplaats gelden, maar die voor de uitwerking van dit beheerplan minder relevant zijn. We noemen in dit kader nog:

- Regeling algemene regels voor inrichtingen milieubeheer. Hierin is onder andere het verstrooien van as op begraafplaatsen geregeld;
- De Monumentenwet geldend voor de monumentale opstallen, waarvan het beheer en onderhoud elders is geregeld;
- De Wet op de archeologische monumenten.

Op de begraafplaatsen gelden ook andere gemeentelijke, verder niet nader omschreven, beleidsregels en verordeningen. Gedacht kan worden aan:

- Monumenten- en archeologisch beleid, uitmondend in de aanwijzing van stedelijke monumenten en de Erfgoedverordening;
- Beleidsregels rond monumentale bomen, de kapverordening, de instandhoudingsplicht van bomen en dergelijke (APV-G).

4. Beschrijving van de begraafplaats

Begraafplaats Esserveld is sinds 1924 in gebruik. Er werd op klasse begraven. De begraafplaats zou oorspronkelijk aan de noordzijde veel groter worden, maar door het uitbreidingsplan Coendersborg (1932) werd dat deel bestemd voor woningbouw. Er volgde in 1935 een veel kleinere uitbreiding aan de noordzijde.

De begraafplaats is 3,6 ha groot en omvat 3485 graven. De meeste graven zijn voor onbepaalde tijd uitgegeven. De graven voor onbepaalde tijd en bepaalde tijd liggen door elkaar. Gemiddeld worden op Esserveld per jaar 5 nieuwe graven ingericht en 9 bijzettingen gedaan. De begraafplaats is te kenmerken als actief

De begraafplaats ligt op een uitloper van de stuwwal de Hondsrug en wordt beschermd in het bestemmingsplan Coendersborg. Er is een ruimtelijk- landschappelijke relatie ten opzichte van de Esserweg en de Esserberg. De begraafplaats ligt relatief hoog met rondom een gracht. Het terreinontwerp is sterk symmetrisch rond een centraal assenstelsel. Het oorspronkelijk ontwerp is intact maar de vijverpartij is nooit aangelegd. Op deze plek bevinden zich nu ongeveer 50 urnengraven. Rondom het oorspronkelijke pad rond de vijverpartij is nu nog plaats voor 100 nieuwe graven met per graf ruimte voor twee overledenen. Het poortgebouw met toegangsbrug werd in opdracht van de gemeente gebouwd naar een ontwerp van Siebe Jan Bouma in de stijl van de Amsterdamse School.

De leeftijd van de begraafplaats is fraai afleesbaar aan de grotendeels nog oorspronkelijke beplanting, zoals de taxushagen op de hoeken van de hoofd- en zijpaden en langs de belangrijkste hoofdpaden. De noordelijke uitbreiding is beplant met laurierstruiken op de hoeken van de paden. Er is sprake van hiërarchie in de soorten bestaande beplanting in overeenstemming met de klassen/gravenindeling. De zijvakken langs de buitenranden zijn met gras begroeid. De begraafplaats is omgracht met een groengordel langs de randen. Er is een grote variëteit aan bomen en struiken: bijzondere eiken, tamme kastanjes, larksen en blauwsparen en veel soorten coniferen waaronder de zeldzame *Sciadopitys verticillata*, een bijzondere Japanse parasolden (conifeer met een paraplu- of parasolvormige kroon). De boombeplanting staat los gegroepeerd en door elkaar. De volwassen beplanting geeft de begraafplaats een zeer parkachtige groene uitstraling. Rondom de cirkel en de hoofdas staan identieke bomen en op de kruisingen tussen het hoofdpad en de zijpaden worden de hoeken gemarkeerd door taxusblokken. Hierdoor ontstaat een hiërarchie in de ruimtelijke opzet die door de beplanting tot uitdrukking komt.

Esserveld is een waardevol voorbeeld van een begraafplaats uit het Interbellum, de periode tussen de Eerste en de Tweede Wereldoorlog. Het totaalconcept met een samenhangende inrichting en voorzieningen zoals een poorttoegangsbouw, gracht en stenen toegangsbrug is van groot belang. Het poortgebouw en toegangsbrug zijn rijksmonument. Een deel van de begraafplaats is ingericht als militaire begraafplaats. Er is een groot oorlogsmonument voor 45 medeburgers die tijdens de Tweede Wereldoorlog in het doorgangskamp Westerbork zijn omgekomen. Tevens is er een monument voor verzetsstrijders.

Er is voor Esserveld een beperkte cultuurhistorische inventarisatie van de grafmonumenten. Op grond van de visie 'Een graf in Stad' inventariseren we op termijn (medio 2014-2015) alle waardevolle grafmonumenten. Op de begraafplaats plaatsen we vervolgens een cultuurhistorisch informatiebord waarop alle relevante onderwerpen staan vermeld.

Esserveld omvat een aantal waardevolle en bijzondere grafmonumenten uit het Interbellum, er is een duidelijke relatie met de Tweede Wereldoorlog. Er zijn een aantal personen van historische betekenis begraven, waaronder:

- Mr. Dr. Evert van Ketwich Verschuur, burgemeester van Groningen
- Jan Schaper, SDAP-voorman en politicus
- Henk Feldmeijer, berucht NSB-er
- Hoving/Werkman (politiemonument) met 2 anderen doodgeschoten door IJde Wijkstra
- Johan Dijkstra, schilder en lid van De Ploeg
- Herman Poort, bekend Groninger letterkundige
- K. Holthuis, architect te Groningen
- T. Holthuis, architect te Groningen
- Evert van Linge, lid van De Ploeg en architect te Groningen.
- E.H. Sprenger, baksteen fabrikant in Groningen
- Hilmar Johannes Backer, hoogleraar scheikunde RUG

De begraafplaats bevat veel liggende grafzerken en grafmonumenten welke in rijen strak langs de randen van de (hoofd)paden zijn gelegen. Het geheel geeft een rustig beeld. Er is een militair eregraf. Oorspronkelijk zijn hier ook Duitse militairen begraven (in de noordoosthoek van de begraafplaats). Na de oorlog werden deze overgebracht naar het Duitse grafveld bij IJsselstein. De daardoor vrijgekomen graven zijn destijds opnieuw uitgegeven.

Het markante poortgebouw met toegangsbrug in Amsterdamse School-stijl is beschermd (Rijksmonument). Het gebouw bevat waardevolle interieuronderdelen en – afwerkingen, zoals de

gemetselde schouw in paraboolboogvorm, houten zitbanken, tegelwerk en glas-in-loodramen. Het poortgebouw wordt in 2014 gerenoveerd. De voormalige wachtkamer maken we geschikt voor het houden van een kleine rouwplechtigheid.

De begraafplaats is een stilteplek op de overgang van stad en landelijke omgeving. Het vormt de overgangszone tussen Haren en Groningen. Belangrijk als onderdeel van de begraafcultuur van de stad Groningen.

5. Toekomstbeeld

Esserveld wordt opgehouden als actieve begraafplaats. Er zijn nog ongeveer 100 uit te geven graven. Met 5 nieuwe graven per jaar is hier nog voor 20 jaar capaciteit. Nadat het laatste graf is uitgegeven gaan bijzettingen mogelijk nog enkele decennia door. Het plaatsen van nieuwe grafmonumenten vraagt om zorgvuldigheid. De aanwezigheid van huurgraven maakt dat ruimen op Esserveld de status als actieve begraafplaats zou kunnen verlengen. Toch willen we het ruimen van graven op Esserveld niet overwegen. Dat tast namelijk niet alleen de ecologische waarden aan, maar veroorzaakt ook onherstelbare schade aan de wortels van (monumentale) bomen, waardoor deze verloren gaan. We behouden de begraafplaats in zijn huidige vorm.

Esserveld is een cruciaal onderdeel van de Stedelijke ecologische structuur (SES) en werkt als een rotonde in de stadsecologie van Groningen. Via Esserveld komt de natuur van de Hondsrug de stad binnen om zijn weg via de Helperzoom en Coendersborg te vervolgen tot aan het Sterrebos. De rust of lage mate van menselijke verstoring trekt verschillende diersoorten aan. Op de begraafplaats zelf zijn 5 à 6 soorten vleermuizen geïnterviewd evenals uilen, bosvogels en eekhoorns. De ecologie op het Esserveld is krachtig: het in stand houden vraagt feitelijk om terughoudend beheer. Het Esserveld is evenals de nabijgelegen parken Coendersborg en Groenestein belangrijk voor stinzeplanten. Vooral langs de rand van het gebied staan in het bosachtig deel van de begraafplaats stinzeplanten als daslook, vingerhelmbloem en de zeldzame bosgeelster. Vanwege het relatief beschaduwde karakter van de begraafplaats komen er weinig vlinders en libellen voor. Door de diversiteit aan boomsoorten broeden op de Esserveld onder andere goudhaantjes, boomkruipers en de grote bonte specht in het gebied. Andere boombewoners in het gebied zijn de eekhoorn, de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis. Er is dus al een aantal doelsoorten aanwezig, andere zullen we, naar verwachting, pas na vele jaren zien. Voor het Esserveld wijzen we de volgende doelsoorten en begeleidende soorten aan:

Doelsoorten

Vegetatie	Vervolg vogels
Bosanemoon	Matkop
Bosgeelster	Nachttegaal
Daslook	Kruisbek
Gele anemoon	Zwarte mees
Grote muur	Kuifmees
Gulden boterbloem	Zoogdieren
Hengel	Baardvleermuis
Herfsttijloos	Bunzing
Holwortel	Dwergmuis
Muskuskruid	Eekhoorn
Valse salie	Egel
Vingerhelmbloem	Franjestaart
Wilde kamperfoelie	Gewone grootoorvleermuis
Vlinders	Konijn
Gehakkelde aurelia	Rosse vleermuis
Vogels	Ruige dwergvleermuis
Appelvink	Steenmarter
Glanskop	Watervleermuis

Begeleidende soorten

Vaatplanten	Vogels
Bosandoorn	Bonte vliegenvanger
Groot heksenkruid	Boomklever
Knikkende vogelmelk	Boomkruiper
Reuzenzwenkgras	Bosuil
Ruig klokje	Braamsluiper
Wilde kievitsbloem	Gekraagde roodstaart
Winterakoniet	Grasmus
	Grauwe vliegenvanger
Vlinders	Groene specht
Boomblauwtje	Grote bonte specht
Citroenvlinder	Havik
Landkaartje	Heggenmus
	Holenduif
Libellen en waterjuffers	Kneu
	Putter
Amfibieën en reptielen	Staatmees
	Vink
	Zwartkop

6. Eenmalige beheermaatregelen

In dit hoofdstuk beschrijven we de eenmalige beheermaatregelen op de begraafplaats. Dit om het basisniveau te creëren voor het reguliere onderhoud voor de komende jaren. De beheerfacetten zijn op de beheerkaart (bijlage 1) aangegeven. De maatregelen en de kosten zijn verzameld in de beheermatrix (bijlage 2).

We versterken de ecologische kwaliteit van de begraafplaats door het treffen van de volgende maatregelen.

- In de randzones van het gebied leggen we takkenrillen, takkenhopen en bladhopen aan. We laten een aantal dode bomen liggen. De takkenrillen dienen als dag-rustplaats en overwinteringsplaats voor vogels en zoogdiersoorten als de egel en de steenmarter. Een deel van de jonge opslag blijft staan voor de ontwikkeling van kreupelhout (lage houtige beplanting) dat als biotoop dient voor de nachtegaal. We zorgen er voor dat de takkenrillen en dergelijke niet zichtbaar zijn vanaf de begraafplaats en niet vanaf het fietspad aan de oostzijde. Daarom verwijderen we het overige takkenafval.
- Om het aantal broedvogels op de begraafplaats te vergroten hangen we nestkasten op voor de kuifmees, matkop en glanskop. Deze vogels kunnen nu nog niet genoeg nestholtes vinden omdat het bomenbestand voor holenbroeders nog te jong is.
- We planten extra stinzenbeplanting in gazons en heestervakken aan. We zorgen ervoor dat hier geen 'vreemde cultivars' tussen zitten.

Bij alle zijpaden zijn de entrees gemarkeerd door taxus blokken met steeds verschillende hoogtes en vormen, soms aangevuld met buxus. We halen de buxus weg en vullen de haag met taxus. De blokhagen snoeien we allemaal op dezelfde hoogte. De maximale hoogte van de taxusblokken is 1,00 meter. Voordat we alle blokhagen verlagen gaan we eerst op een viertal plekken kijken wat het effect hiervan is. Afhankelijk hiervan bepalen we of en hoe we de blokhagen verder snoeien.

We schonen het materiaaldepot. De toegang sluiten we af met een nieuw afsluitbaar hek. Dit in verband met het illegaal storten van (groen)afval.

De informatieborden op de begraafplaats zijn oud en versleten. Daarom vervangen we deze.

Na cultuurhistorisch onderzoek brengen we een informatiebord aan met:

- de historie van de begraafplaats;
- een plattegrond van de begraafplaats met hierop aangegeven de locatie van de belangrijkste graven;
- de lijst van belangrijkste graven met een beknopte uitleg hierover.

7. Regulier onderhoud

In dit hoofdstuk beschrijven we de reguliere onderhoudsmaatregelen op de begraafplaats. De onderhoudsfacetten zijn op de beheerkaart (bijlage 1) aangegeven.

7.1 Uitgangspunten

Deze begraafplaats is bestempeld als 'Actief'. We geven nog nieuwe graven uit en er vinden bijzettingen plaats. De begraafplaats is aan te merken als stilteplek. Het onderhoud is mede gericht op de versterking van de ecologische stedelijke structuur.

Het BORG-kwaliteitsniveau van de begraafplaatsen is aangeduid als 'voldoende (functioneel)'. Met ingang van 2014 verlagen we het standaard kwaliteitsniveau van het parkdeel (dus niet het kwaliteitsniveau van de graven zelf) naar 'laag'. De onderhoudsmaatregelen stemmen we hierop af. We passen deze maatregelen echter alleen toe op niet-zichtlocaties (het bosplantsoen, de heestervakken en gazons aan de randen van de begraafplaats en dergelijke). We behouden op de zicht- en verblijfslocaties het huidige onderhoudsregiem. Op deze wijze zorgen we ervoor dat we geen afbreuk doen aan sfeer en functie van de begraafplaats zelf.

Het BORG-systeem omschrijft in grote lijnen welke kwaliteit er voor de diverse beheerfacetten geldt. Voor de begraafplaatsen gaan we in 2014 de kwaliteitsnormeringen verder uitdiepen en specificeren. Hierbij gaan we beeld- en resultaatgericht werken. Op elke begraafplaats stellen we dan de kwaliteitsnorm per vak en per beheergroep vast. Vervolgens bepalen we het onderhoudsregiem van de beheergroep in het betreffende vak.

7.2 Maatregelen

7.2.1 GROENFACETTEN

Gazons

De gazons maaien we tijdens het groeiseizoen. Hierbij onderscheiden we twee beeldkwaliteiten:

- de gazons rond de graven onderhouden we op hoog niveau (borgkwaliteit A). Dat wil zeggen dat het gras weinig beschadigingen heeft, de grasmatten goed gesloten is en kort en goed gemaaid. Maaisel verwijderen we van het gazon. Er zijn weinig kale plekken en er is geen onkruid;
- de overige gazons (parkdeel) onderhouden we op laag niveau (borgkwaliteit C). Bij dit kwaliteitsniveau mogen er redelijk veel beschadigingen zijn, het gras is niet te lang en goed gemaaid, onkruid mag voorkomen.

Het kantsteken langs de verharding doen we in het najaar. De gevallen bladeren verwijderen we in principe vanaf het begin van de bladval tot het einde hiervan (medio half december).

Bosplantsoen

Het onderhoud van bosplantsoen bestaat voornamelijk uit het snoeien. Met het vrijgekomen snoeihout leggen we in het bosplantsoen takkenrillen aan. Schoffelen in de bosplantsoenvakken is niet nodig.

Sierheesters

Bij eventuele aan- dan wel herplant van struiken in het bosplantsoengebruiken we bij voorkeur de hazelaar. Deze soort is onder andere voor de eekhoorn van belang als voedselleverancier in de winterperiode. Waar nodig schoffelen we de beplantingsvakken en snoeien de heesters (afhankelijk van de heestersoort). We zorgen ervoor dat er geen takken over de graven hangen.

Stinzeplanten

De stinzeplanten (bollen) zijn voor verwildering en redden zich zelf. Na de bloei sterft het loof boven de grond af. In bosplantsoenvakken of in bos verdwijnt het dan gewoon na verloop van tijd. In het gazon wordt het loof met het maaien mee verwijderd.

Vaste planten

De vaste planten knippen we in het voorjaar. Verder wieden we de plantvakken.

Eénjarigen

In het voorjaar spitten en bemesten wij de tuintjes en bloembakjes en planten we de éénjarigen. We wieden deze regelmatig (afhankelijk van het weer). In oktober rooien wij de beplanting.

Rhododendron

Bij de rhododendron plegen we verjongingssnoei na de bloeiperiode. Gefaseerd (blok voor blok) te beginnen in 2014.

Hagen

De (blok)hagen knippen we na 1 september. De taxushaag rondom de opslagplaats scheren wij in augustus. De hoogte van de blokhagen is maximaal 1,00 meter.

Bomen

Bij eventuele aan- dan wel herplant gebruiken we in het gebied bij voorkeur hazelaar. Deze soort is onder andere voor de eekhoorn van belang als voedselleverancier in de winterperiode.

Bij het uitgeven van nieuwe grafruimte houden we rekening met (de wortels van) al dan niet monumentale bomen. Bij nieuwe grafruimte slaan wij daarom de boom over. Dit betekent dus twee nieuwe graven – geen graven bij de boom - dan weer twee graven. Wanneer in de nabijheid van bomen gegraven wordt, schakelen we de technisch specialist bomen in. Ook nieuwe aanplant gaat in overleg met voornoemde specialist.

Om de vleermuiswaarden van het gebied te verhogen vindt een op vleermuizen gericht beheer plaats. Vooral de ontwikkeling van een groter bestand aan (oudere) bomen met holtes is hierbij van belang. Hier houden we tijdens het beheer van de (laan)bomen in het gebied rekening mee.

Na de onderhoudsronde (snoeien, dode takken verwijderen, opkronen, vormsnoei, begeleidingssnoei en dergelijke) inspecteren we de boom op mechanische gebreken en ziekten. Wanneer bomen een verhoogd risico vormen door aantasting door ziekte of anderszins, verhogen we de inspectiefrequentie. De inspectie van deze zogenoemde risicobomen inspecteren we dan 1 tot 4 keer per jaar. Alle gegevens over de boom bewaren we in het beheersysteem.

Het onderhoud van de bomen en de inspectie daarvan, in het kader van de zorgplicht, is de verantwoordelijkheid van de afdeling Wijkonderhoud, team Groen. Hierbij hanteren wij de volgende frequenties:

Beheergroep	Snoeifrequentie	Inspectie	
		Regulier	Risicobomen
Bomen 1e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 1e grootte tijdelijke kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 1e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte tijdelijke kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 2e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 3e grootte jeugdfase	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Bomen 3e grootte blijvende kroon	1x per 4 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Leiboom	1x per jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Knotboom	1x per 2 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Vormboom	1x per 2 jaar	1 x per 4 jaar	1 tot 4x per jaar
Monumentale boom	1x per 4 jaar	1 x per jaar	1 tot 4x per jaar

Bomen van de 1e grootte zijn, in volwassen staat, hoger dan 18 meter

Bomen van de 2e grootte zijn, in volwassen staat, tussen de 10 en 18 meter hoog

Bomen van de 3e grootte zijn, in volwassen staat, tussen de 6 en 10 meter hoog

7.2.2 VERHARDING

Het onderhoud van de verhardingen doen we uitsluitend op incidentele basis, bijvoorbeeld bij verzakkingen.

Op (half-) verharding en penetratiepaden maken wij bij de onkruidbestrijding gebruik van het onkruid-bestrijdingsmiddel Ultima, dit werkt ook goed tegen mos. We doen dit 3x per jaar via de DOB-methode.

Penetratie paden strooien wij opnieuw af als 25% van de bovenlaag kale plekken laat zien.

7.2.3 STRAATMEUBILAIR

De banken, informatieborden, plaquettes en dergelijke controleren we jaarlijks op actualiteit, representativiteit en functionaliteit. Waar nodig vindt onderhoud plaats.

De afvalbakken en rolcontainers vervangen we door kliko's en legen we regelmatig. Hierbij schonen we tegelijkertijd de directe omgeving hiervan.

7.2.4 HEKWERKEN, AFRASTERINGEN EN POORTEN

De toegangspoort en de leuning van de brug horen bij het monumentale poortgebouw. Het onderhoud hiervan valt onder de verantwoordelijkheid van de afdeling SSC-vastgoedontwikkeling.

7.2.5 WATER

Het onderhoud van de sloten langs de begraafplaats valt onder de verantwoordelijkheid van het team Techniek van Stadsbeheer, afdeling Stadsprogramma. We schonen de sloten één maal per jaar.

GRAFMONUMENTEN

Op de Begraafplaats bevinden zich 3485 particuliere graven (106 voor bepaalde tijd, 3347 voor onbepaalde tijd en 32 urnengraven), met daarin 7443 overledenen. Het betreft hier graven met één, twee en drie verdiepingen. De eerste begrafenis heeft plaatsgevonden op 19 april 1924. Er vinden nog steeds begrafenissen plaats in particuliere (grond) huurgraven.

Op de meeste graven staat een grafmonument. Bij het onderhoud aan de grafmonumenten onderscheiden we de volgende situaties:

a. Grafmonumenten die bij ons in onderhoud zijn.

Deze grafmonumenten zijn herkenbaar met een stip op het monument.

Bij deze graven gaat het zowel om particuliere graven voor bepaalde tijd (huur) als om particuliere graven voor onbepaalde tijd. Het betreft hier in totaal 1795 stuks. De kosten van het onderhoud hiervan worden jaarlijks betaald (150 stuks) of zijn afgekocht (1645 stuks).

Bij het onderhoud onderscheiden we het 'groen-' en het 'grijs-onderhoud'. Het groen-onderhoud bestaat uit:

- het onderhoud aan de graftuinen (het spitten, bemesten en eventueel aanvullen van grond;
- het planten en verzorgen van eenjarige planten;
- het onderhoud aan het groen direct grenzend aan het graf;
- het wieden van onkruid in het marmergruis en de graftuinen indien dit aanwezig is.

Hierbij ontzien wij zo veel mogelijk de beplanting die door nabestaanden op het graf is aangebracht.

Het grijs-onderhoud omvat:

- de behandeling van de grafmonumenten met een algenbestrijdingsmiddel en/of water (hogedruk);
- het uitvoeren van kleine reparaties, zoals het vastzetten van banden en het recht- en vastzetten van verticale elementen;
- het periodiek (circa 1x per 4 jaar) vervangen van marmergruis, wanneer dit te veel vervuild is.
- het reinigen van de grafmonumenten met behulp van een hogedrukspuit met water bij ernstige vervuiling.

De intensiteit van het onderhoud is afhankelijk van de ligging van het graf (zon, schaduw), de materiaalsoort van de grafmonumenten en de beplantingssoort.

Na verloop van tijd kan door veroudering van de constructie en/of het materiaal groot-onderhoud aan de grafmonumenten noodzakelijk zijn. Er kunnen bijvoorbeeld scheuren ontstaan in massieve dekplaten, banden breken en het vroeger veel gebruikte namaakbeton kan verpulveren. Groot onderhoud of het vervangen van (delen van) de grafmonumenten doen wij niet. De eigenaar of rechthebbende van het graf is hiervoor zelf verantwoordelijk. Hij of zij kan hiervoor een steenhouwer inschakelen. In voorkomende gevallen kan de

betreffende eigenaar of rechthebbende van het graf het loket begraafplaatsen inschakelen. Wij zorgen dan voor een passende offerte en correcte uitvoering.

b. Grafmonumenten die niet bij ons in onderhoud zijn.

Hierbij gaat het om 1690 graven. De rechthebbenden of nabestaanden verzorgen zelf het onderhoud. Wij hebben hierbij wel een handhavingsplicht. Dit betekent dat wij bij kennelijke verwaarlozing in contact treden met de nabestaanden. We brengen hiervoor een sticker aan op het grafmonument. Wanneer hier geen reactie op komt, verwijderen we de beplanting en het marmergruis en leggen loszittende delen op de grafruimte zodat er geen gevaarzetting of kans op schade is. Wij verwijderen grafmonumenten als de staat van onderhoud zo slecht is dat er sprake is van gevaarzetting of dat, naar het oordeel van de beheerder, de uitstraling van de begraafplaats wordt geschaad.

c. Oorlogsgraven

De officiële oorlogsgraven zijn bij de Oorlogsgravenstichting in onderhoud. Het betreft hier graven van militairen die in de Tweede Wereldoorlog gevallen zijn. Onze bijdrage aan het onderhouden van de oorlogsgraven bestaat uit het planten en verzorgen van de bij het monument horende beplantingen (éénjarigen, vaste planten). Het oorlogsmonument op Esserveld is gemeentelijk eigendom. Het beheer en onderhoud valt onder onze verantwoordelijkheid.

d. Graven met een historische betekenis.

Er is een beperkt aantal graven met een historische betekenis, waarbij wij onderhoudsplichtig zijn. Bijvoorbeeld het graf van de in 1924 overleden burgemeester van

Groningen, Mr. Dr. E. van Ketwich Verschuur. Deze graven onderhouden we voor zover dit niet (meer) door nabestaanden of anderen (vrijwilligers, stichtingen of verenigingen) wordt gedaan. Het onderhoud bestaat uit de werkzaamheden onder a. genoemd.

7.2.6 KUNSTWERKEN

Niet van toepassing.

7.2.7 BOUWKUNDIGE ELEMENTEN

De oude gemetselde waterputten onderhouden we op basis van constatering van gebreken (bijvoorbeeld voegwerk, losse stenen en dergelijke).

De watertappunten sluiten we in de winterperiode af.

7.2.8 AFWATERING

De pompput bij de entree van de begraafplaats inspecteren we elk voorjaar op goede werking (keuring volgens de NEN-normen). Tegelijkertijd maken we de installatie oppervlakkig schoon. Eenmaal in de drie jaar maken we de installatie grondig schoon.

Er is geen regulier onderhoud aan het riool of het drainagesysteem. Bij verstoppingen of leidingbreuk treffen we passende maatregelen (doorspuiten, ontstoppen, repareren of vervangen).

7.2.9 SCHOONFACETTEN

Bij werkzaamheid op de begraafplaats maken we de locatie vrij van zwerfafval.

Wanneer de voorzieningen op de begraafplaats besmeurd zijn met graffiti of anderszins, laten we dit onmiddellijk verwijderen.

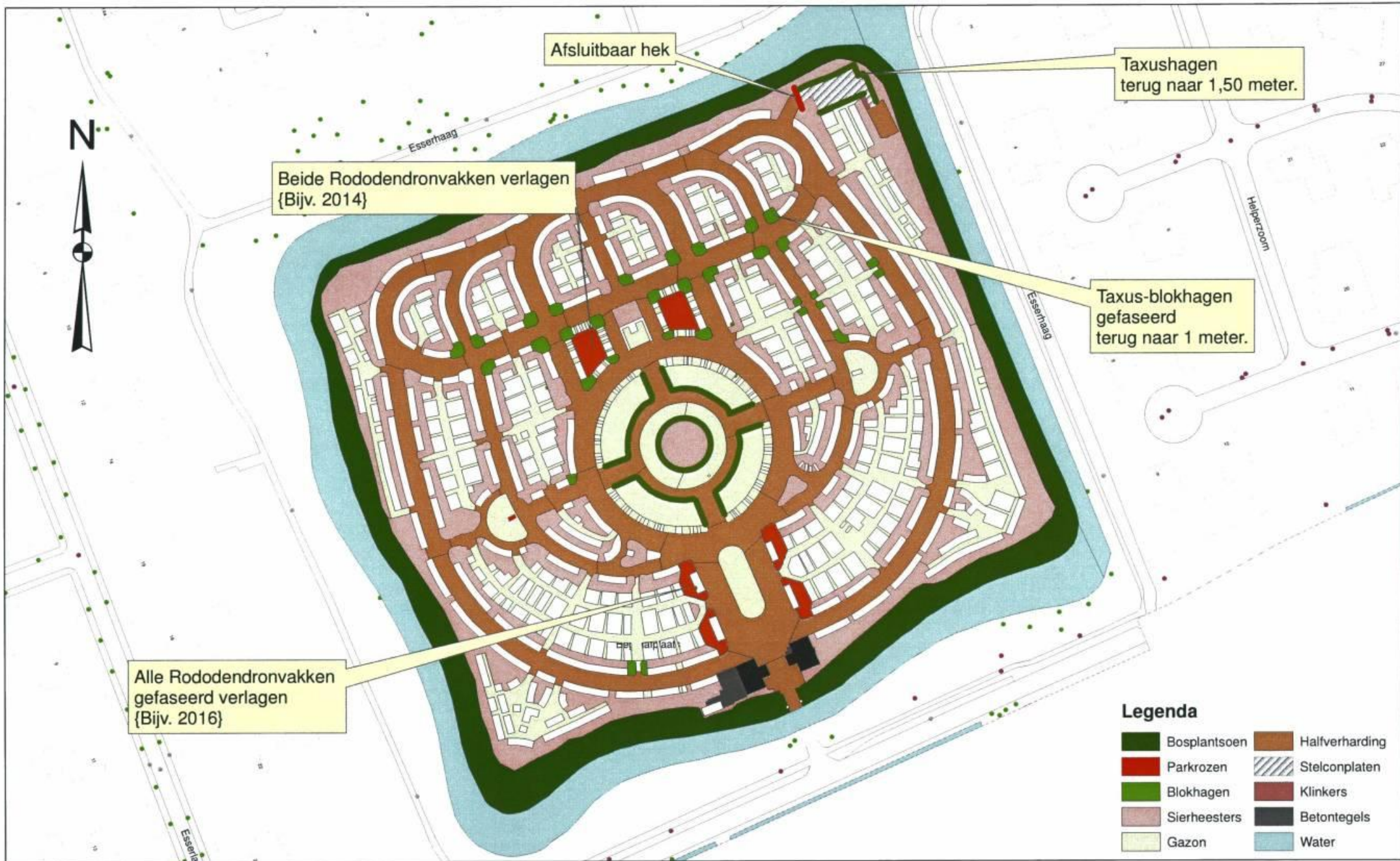
8 Planning

De eenmalige beheermaatregelen voeren we uit in de periode 2014 - 2017.

Beheerplan Esserveld

Enmalige beheermaatregelen.

Nr.	Beheerfacet	Maatregel	Programma	Projectkosten
1	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Cultuurhistorisch onderzoek	Projectbudget	€ 2.500,00
2	Cultuurhistorie / Landschappelijk	Info-bord cultuurhistorie	Projectbudget	€ 1.000,00
3	Functionaliteitverbetering	Vervangen informatieborden	Projectbudget	
4	Functionaliteitverbetering	Afvalbakken vervangen door kliko's	Regulier onderhoud	
5	Uitgesteld onderhoud	Controle en herstel afrasteringen	Programma SSC-Vastgoedontwikkeling	
6	Uitgesteld onderhoud	Controle en herstel + schilderwerk banken	Reserve afkoopsommen	€ 700,00
7	Functionaliteitverbetering	Nieuw afsluitbaar hekwerk rond stortplaats	Programma SSC-Vastgoedontwikkeling	
8	Functionaliteitverbetering	Blokhagen Taxus - snoeien tot maximaal 1,00 mtr hoogte.	Programma begraafplaatsen	
9	Natuurwaarden / Ecologie	Aanbrengen takkenrillen, takkenhopen en bladhopen	Programma begraafplaatsen	
10	Natuurwaarden / Ecologie	Extra stinzenbeplanting	Programma begraafplaatsen	
11	Natuurwaarden / Ecologie	Nestkasten + ophangen	Programma ecologie	
12	Uitgesteld onderhoud	Blokhagen Taxus - verwijderen vreemde soorten + aanvullen met Taxus	Programma begraafplaatsen	€ -
				€ 4.200,00

Totaaloverzicht eenmalige beheermaatregelen.

Nr.	Begraafplaats	Maatregel	Kosten	Planning
1	Algemeen	Aanbrengen veld-, vak- en rij-aanduidingen graven	€ 50.000,00	2015-2017
2	Algemeen	Herstel en conservering waardevolle graven	€ 50.000,00	2015-2017
3	Algemeen	Cultuurhistorisch onderzoek	€ 17.500,00	2014
4	Algemeen	Informatieborden waardevolle graven	€ 7.000,00	2014
5	Algemeen	Afvalbakken vervangen door kliko's	€ -	2014
6	Algemeen	Vervangen informatieborden	€ 10.000,00	2014
7	Algemeen	Controle en herstel afrasteringen	€ 5.000,00	2014
8	Algemeen	Controle en herstel + schilderwerk banken	€ 5.000,00	2014
9	Esserveld	Nieuw afsluitbaar hekwerk rond stortplaats	€ 5.000,00	2015
10	Esserveld	Blokhagen Taxus - snoeien tot maximaal 1,00 mtr hoogte.	€ -	2014-2017
11	Esserveld	Aanbrengen takkenrillen, takkenhopen en bladhopen	€ -	2014
12	Esserveld	Extra stinzenbeplanting	€ 8.300,00	2017
13	Esserveld	Nestkasten + ophangen	€ 600,00	2017
14	Esserveld	Blokhagen Taxus - verwijderen vreemde soorten + aanvullen met Taxus	€ -	2015
15	Hoogkerk Nieuw	Nieuw afsluitbaar hekwerk rond stortplaats	€ 5.000,00	2015
16	Hoogkerk Nieuw	Nieuwe borden 'verboden te parkeren' op parkeerplaats	€ 500,00	2015
17	Hoogkerk Nieuw	Extra stinzenbeplanting	€ 2.500,00	2015
18	Hoogkerk Nieuw	Gazon inzaaien met kruidenrijk zaadmengsel	€ 2.500,00	2015
19	Hoogkerk Nieuw	Herstraten parkeerplaats	€ 14.000,00	2015
20	Hoogkerk Nieuw	Herstel oeverbeschoeiing en talud	€ 3.000,00	2015
21	Hoogkerk Nieuw	Onkruidbestrijding penetratiepaden + nieuwe toplaag	€ 10.000,00	2014
22	Hoogkerk Nieuw	Vervangen halfverharding door asfalt	€ 43.000,00	2014
23	Hoogkerk Oud	Nieuwe aanplant bomen in randzone	€ 10.000,00	2015
24	Noorddijk	Aanbrengen sierheestervak parkeerplaats	€ 5.000,00	2015
25	Noorddijk	Extra stinzenbeplanting	€ 2.500,00	2015
26	Noorddijk	Extra vleermuiskasten	€ 300,00	2015
27	Noorddijk	Gazon inzaaien met kruidenrijk zaadmengsel	€ 500,00	2015
28	Noorddijk	Nestkasten + ophangen	€ 300,00	2015
29	Noorddijk	Vergroten bosplantsoen	€ 1.500,00	2014
30	Noorddijk	Herstraten parkeerplaats	€ 27.000,00	2015
31	Noorddijk	Rechtzetten pilasters	€ 1.000,00	2014
32	Noorddijk	Vervangen halfverharding door asfalt	€ 29.000,00	2014
33	Noorderbegraafplaats	Vergassen paden	€ -	2014-2017
34	Noorderbegraafplaats	Verwijderen waterputten	€ 300,00	2014
35	Noorderbegraafplaats	Extra stinzenbeplanting	€ 2.500,00	2016
36	Noorderbegraafplaats	Extra vleermuiskasten	€ 300,00	2016

Totaaloverzicht eenmalige beheermaatregelen.

Nr.	Begraafplaats	Maatregel	Kosten	Planning
37	Noorderbegraafplaats	Nestkasten + ophangen	€ 300,00	2016
38	Noorderbegraafplaats	Vervangen éénjarigen door vaste planten	€ 1.000,00	2015
39	Noorderbegraafplaats	Betonreparatie keldergraven	€ 4.000,00	2014
40	Noorderbegraafplaats	Vervangen halfverharding door asfalt	€ 70.000,00	2014
41	Selwerderhof	Verzamelplek cultuurhistorische monumenten	€ 5.000,00	2015
42	Selwerderhof	Aanbrengen herinneringsmaquette Klein Selwerderhof I en II	€ 5.000,00	2014
43	Selwerderhof	Verplaatsen en uitbreiden hekwerk t.p.v. ingang Selwerderhof	€ 20.000,00	2016
44	Selwerderhof	Klinkerverharding lepenlaan vervangen door asfalt	€ 12.000,00	2015
45	Selwerderhof	Pad vergrassen achter aula	€ -	2014-2017
46	Selwerderhof	Verwijderen gazonstroken	€ -	2014-2017
47	Selwerderhof	Herindeling parkeerplaats aula	€ 7.500,00	2014
48	Selwerderhof	Aanbrengen takkenrillen, takkenhopen en bladhopen	€ -	2014-2017
49	Selwerderhof	Aanplant sporkehout	€ 1.000,00	2014
50	Selwerderhof	Extra stinzenbeplanting	€ 2.500,00	2014-2017
51	Selwerderhof	Extra vleermuiskasten	€ 600,00	2014-2017
52	Selwerderhof	Introduceren krabbescheer	€ 500,00	2014
53	Selwerderhof	Nestkasten + ophangen	€ 600,00	2014-2017
54	Selwerderhof	Aanbrengen drijvende eilanden + broedkorven	€ 5.000,00	2014
55	Selwerderhof	Natuurvriendelijke oevers vijvers zuid- en oostzijde	€ 15.000,00	2014
56	Selwerderhof	Verbeteren noordelijke poel	€ 5.000,00	2014
57	Selwerderhof	Voorzieningen duiker centrale vijver t.b.v. visstand	€ 300,00	2014
58	Selwerderhof	Schilderen toegangspoort Klein Selwerderhof 1	€ 500,00	2014
59	Selwerderhof	Vervangen éénjarigen door vaste planten	€ 5.000,00	2015
60	Selwerderhof	Verwijderen afvalbakken, banken e.d. Klein Selwerderhof 1	€ -	2014
61	Selwerderhof	Vervangen halfverharding door asfalt	€ 45.000,00	2014
62	Zuiderbegraafplaats	Monument 'obelisk' verplaatsen	€ 500,00	2014
63	Zuiderbegraafplaats	Planten eiken noordzijde	€ 10.000,00	2015
64	Zuiderbegraafplaats	Extra vleermuiskasten	€ 300,00	2015
65	Zuiderbegraafplaats	Nestkasten + ophangen	€ 300,00	2015
66	Zuiderbegraafplaats	Vervangen éénjarigen door vaste planten	€ 1.000,00	2015
67	Zuiderbegraafplaats	Vervangen halfverharding door asfalt	€ 49.000,00	2014
			€ 586.000,00	